Gottfr. Hermann's Recension von Lycurgi oratoris Attici reliquiae. [...]
derunt Baiterus et Sauppius Turici 1834. Allg. Zeitschr. f. A[...]
1835. p. 595–608;

A. Schöne u. F. Polle zu Lykurgos Rede gegen Leokrates. Philol.
8. 737–755.

Der Redner Lykurgos. Jahresbericht im Philol. XXXIII p. 4[...]
560 von H. Frohberger.

LYCURGI

ORATIO IN LEOCRATEM.

EDIDIT

CAROLUS SCHEIBE.

LIPSIAE

SUMPTIBUS ET TYPIS B. G. TEUBNERI.

MDCCCLXIX.

PRAEFATIO.

In edenda Lycurgi Leocratea, ad quam tam multi nuper tamque eruditi homines studia sua contulerunt, ut qui denuo in ea operam suam curamque collocet abundantia copiarum paene obrui videatur, idem feci quod in praefatione ad Lysiae orationes curandum putavi, ut et quicquid aut ex mea aut ex aliorum coniectura de scriptura codicum mutandum esse censerem diligenter notarem, et insignirem discrepantias, quibus mea recognitio discederet ab Imm. Bekkeri, Maetzneri, Baiteri Sauppiique doctissimorum virorum editionibus. Librorum autem manuscriptorum principem et habui et imprimis sequutus sum Crippsianum A, non modo ab Imm. Bekkero, sed etiam ab Osanno et Dobsono excussum, cui bonitate auctoritateque si non parem at certe proximum esse constat Laurentianum B, ceterorum LPZ ut deterioris notae codicum testimonio, nisi ubi in illis melioribus aperte peccatum videretur, fidem tribui nullam. Ceterum moneo, quae verba contra librorum mscr. auctoritatem addenda esse existimavi, ea uncis ita a me inclusa esse, ut asteriscum interserere [*], quae exterminanda, nudis uncis [ ].

§. 1. *ὦ Ἀθηναῖοι* ABZ (Turr.*). *ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι* cett. (Bk. M.). || *ὑπὲρ ὑμῶν* Taylorus (Turr. coll. §. 20. 76. 146. 149.). *ὑπὲρ ἡμῶν* libri (Bk. M.**) || *Λεωκράτη* libri (Bk. M.). *Λεωκράτην* Turicenses. Etsi enim inde a Demosthenis aetate formam in *ην* desinentem regnare probe scio, tamen codicibus et hoc loco et §. 141. obsecundandum esse putavi. Neque vero §. 150. *Λεωκράτην* dedissem, nisi hoc, siquidem Dobsono fidem habere licet, in optimo A, quamvis solo, inventum esset. || *τὸν προδόντα αὑτῶν* Bekkerus (M. Turr.). *τὸν προδόντα αὐτὸν* libri. *προδόντα αὐτὸν* sine articulo Ald., quod tutatur Bakius in schol. hypomn. III. p. 102. || §. 2. Pone *ἀπαραιτήτους δικαστὰς* auctore Tayloro cum Turr. omisi puerilem glossam (Fr. A. Wolf. ad Dem. Leptin. p. 495, 1. ed. Reisk.) *μὴ παρέχοντας συγγνώμην*, a

---

*) i. e. editores Turicenses s. Baiterus Sauppiusque.
**) i. e. Bekkerus Maetznerus.

Bekk. inclusam, defensam a Maetznero. Cfr. Halm. in Actis philol. Monac. IIII. p. 123 sqq. || §. 3. ἐν ταύτῃ] ἐν αὐτῇ Reisk. ἐνταῦθα Coraes. εἰς αὐτὴν Jenickius in symbolis crit. in Lycurgi Leocr. (Lips. 1843.) p. 6. || §. 4. δεύτερον δ' ἡ τῶν δικαστῶν ψῆφος — παραδιδοῦσα κρίσις] δεύτερον δ' ἡ τῶν κατηγόρων μήνυσις, τρίτον δ' ἡ τῶν δικαστῶν ψῆφος G. A. Hirschig. in Philologo V. p. 328. Frustra: κρίσις enim perinde atque κρίνειν de accusatore quoque dici vix est quod demonstretur. V. Tayl. ad h. l. Fr. A. Wolf. ad Dem. Lept. p. 484, 6. ed. Reisk. Weber. ad Dem. Aristocr. p. 253. || παραδιδοῦσα Bekker. (Turr.) παραδοῦσα libri (M.). || ὑπ' ἀμφοτ. Reisk. ἐπ' ἀμφοτ. libri. || αὐτῷ] αὑτῷ Bekk., vereor ut e codd. Cfr. Blum. praefat. ad Leocr. p. XXVII. || §. 6. καθιστάναι Stephanus (omn. ed.). καθεστάναι libri. || §. 8. ὥστε μήτε κατηγορίαν μήτε τιμωρίαν ἐνδέχεσθαι εὑρεῖν ἀξίαν, μηδὲ ἐν τοῖς νόμοις — τῶν ἁμαρτημάτων libri. V. Meierus de Lycurgo (pone Gust. Kiesslingii fragmenta Lycurgea) p. CXLII. sq. — Jenick. l. d. p. 7. ita coniecit: ὥστε μήτε τὴν κατηγορίαν (imo τῇ κατηγορίᾳ Dem. 14. de symmor. §. 6. Xen. Hier. 4, 4.) τιμωρίαν ἐνδέχεσθαι εὑρεῖν ἀξίαν, μηδὲ ἐν τοῖς νόμοις ὡρίσθαι, omissis illis τιμωρίαν ἀξίαν τῶν ἁμαρτημάτων. — Bekkerus μήτε κατηγορίαν — εὑρεῖν ἀξίαν uncis inclusit, Turr. sola verba μήτε κατηγορίαν omiserunt. || §. 9. μήτ' ἐν τοῖς Bekk. (Turr.). μὴ ἐν τοῖς libri (M.). || ἐπίδοξον εἶναι primus Ernesti, deinceps Schaubius, Baiterus, ego (in observatt. in or. Atticos p. 18). ἐπίδοξον εἶναι γεγενῆσθαι libri, unde Valckenar. ad Herod. IV. 11. ἐπίδ. εἶναι γενήσεσθαι (prob. Maetzn. Freudenberg. ad Heinrichii schedas Lycurgeas Bonn. 1850. p. 13.). ἐπίδ. εἶναι γενέσθαι Lobeck. ad Phryn. p. 133. (Bk.). || διὸ] Ante hoc voc. omisi cum Turr. verba e §. 8. huc illata ὡς μήτε κατηγορίαν μήτε τιμωρίαν ἐνδέχεσθαι εὑρεῖν ἀξίαν: incluserat Bekk. || ὅσα δὲ μὴ σφόδρα — προσαγορεύσας sana puto: ad ὅσα δὲ μὴ σφόδρα intelligendum e superioribus διωρικώς, perinde ac si dixisset orator ὅσα δὲ μὴ σφόδρα (non praefracte, non adeo. Schaefer. ad Dem. de F. Legat. p. 447, 26. §. 332. = non accurate, non diserte) διώρικε ἀλλὰ περιείλ. κ. τ. λ. Reliqua quae Meierum aliosque offenderunt, me non item. || §. 11. βουλεύεσθε Tayl. (Bk. Turr.). βούλεσθε libri. || §. 13. εὐορκοτάτην τὴν Bekk. in add. (Turr.). Libri art. om. || [ἀδύνατον γάρ ἐστιν ἄνευ τοῦ λόγου — τὴν ψῆφον] Bekkero auctore seclusi: nam et concinnitatem turbant et ad sententiam sunt supervacanea vel tum, si G. Hermanni coniecturam in Soph. Antig. praef. p. XIV. prolatam ἄνευ τοῦ ἀλόγου amplectare, quam receperunt Turr. || §. 14. τε γάρ libri (M. Turr.). τε om. Bekk. || ἀπαγγελίαν Tayl. (Turr.). ἐπαγγελίαν libri. V. §. 15. 18. 19. || §. 15. οἳ ἴσασι — διαπεπραγμένοις ὄντα cum Frankio transposita malim post verba §. 14. παρὰ πᾶσι τοῖς Ἕλλησιν ἔσται λόγος. Turr. in ed. I. οἳ ad οἰκουμένην rettulerunt, quod hoc quidem loco fieri non posse recte animadvertit Frankius. Meiero aliquid humani accidit. || τούτων πλεῖστον Reisk. (M. Turr.). τούτῳ πλεῖστον libri. Alteram Reiskii emendationem τοὔτου πλεῖστον recepit Bekk. || δόξοιτ' ἂν] δόξαιτ' ἂν Dobr. et G. Herm. de part. ἂν p. 167. Sed v. Meutzner. in

Zimmermanni annal. schol. 1833. p. 432. || §. 16. *οἰκούντων*] *μετοικούντων* G. A. Hirschig. in Philol. V. p. 328. At tunc non solum *μέτοικοι*, sed etiam hospites ac peregrini ad urbem defendendam adhibebantur, ut bene observaverunt Morus et Blum. V. Boeckh. oecon. polit. I. p. 364. sq. ed. II. || *καθ' ὅ τι*] *ὅντιν'* G. A. Hirschig. l. d. Sed v. Saupp. in ed. I. Adde Bernhardy synt. Gr. p. 146. || §. 17. *ἐξορμούσης* Tayl. (ed. omn.). *ἐξορμώσης* libri. || *κατέλειπεν* Bekk. (Turr.). *κατέλιπεν* libri (M.). || *οὐδὲ τὴν ἀκρόπολιν* Heinrich. (Turr.). *οὔτε τὴν ἀκρόπ.* libri (Bk. M.). Cfr. Halm. l. d. p. 131. sq. et Saupp. ad h. l. || *σώσοντας* Tayl. (ed. omn.). *σώσαντας* libri. || §. 19. *φυγόντα* Fr. A. Wolf. ad Leptin. p. 277. (Bk. Turr.). *φεύγοντα* libri (M.). || [*ἴσασιν**] add. Ald., om. libri. || *ὃν καὶ ὑμῶν — αὐτοῖς.*] Locus conclamatus, cui variae sunt a doctis adhibitae medendi rationes: satis erit commemorasse coniecturas Franzii (cfr. Halm. p. 132) *ὡς καὶ μεγάλου αἴτιος βλάβους εἴη τὴν πεντηκοστὴν μετέχων αὐτοῖς*, Sauppii *ὡς καὶ μεγάλα βεβλαφὼς εἴη τὴν πεντ. μετέχων αὐτοῖς*, quam rationem probans Jenick. l. d. p. 11. accuratius etiam scripsit: *ὡς καὶ μεγ. καταβεβλαφὼς εἴη τὴν πεντ. μετ. αὐτός*. Equidem *ἐπέχω*. || §. 20. *τούτων ποιῶσιν, ὑπὲρ ὑμῶν καὶ τῶν νόμων καὶ τῆς δημοκρατίας κλητεύσομεν αὐτούς.*] Sic distinxit Baiterus. Bekk. virgulam posuit post *δημοκρατίας*, omissam post *ποιῶσιν*. Ceterum scripsi *κλητεύσομεν* Tayloro auctore pro eo quod in libris est *κλητεύσωμεν* (Bk. Turr.). || §. 21. *ἐν γειτόνων* Saupp. (ep. crit. ad G. Hermannum p. 106 sq.). *ἐκ γειτόνων* libri Bekkeri (Bk. M. Turr.). Prius scribebatur *ἐς γειτ.* || §. 22. *Ξυπετεῶνα* e libris restitui, solus Z depravate habet *Ξυπετρῶνα*. Taylor.: *Ξυπεταιῶνα*, quem interpretes sequuti sunt omnes. Sed v. Stephan. Byz. I. p. 481. ed. Meinek. *Ξυπετή, δῆμος Κεκροπίδος φυλῆς. ὁ δημότης Ξυπετεών, ὡς Μακεδών* („*ὡς Μεδεών*?“ Mein.). In inscriptionibus omnibus sunt *Ξυπεταιόνες*. Corp. Inscr. n. 172. 251. Tit. naval. XIII. d. 169. 180. XIV. b. 41. e. 150. Rossii dem. Ath. n. 5. (p. 20.), apud Harpocr. p. 134, 6. in optimis codd. *Ξυπεταίονες*. Ceterum cfr. Saupp. in fragm. Hyperid. or. Att. II. p. 284. || *οἰκίαν, ἀποδόσθαι* recte distinxerunt Turr. cfr. §. 23 extr. V. Meier. l. d. p. CXLVI. Cett. virgulam omiserunt. || *καὶ ἀπὸ* AMZ (M. Turr.). *καὶ* om. cett. (om. Bk.). || §. 23. *μίαν μνᾶν* pro vitioso habuerunt Maetzn. et Meier. || *ἐκεῖνον ἂν* Bekk. (Turr.). Libri *ἂν* om. (om. Bk. M.). || §. 24. *τὴν τοῦ Τιμοχάρους* A. *τοῦ* om. cett. (om. ed. omn.). || §. 26. *τὴν Ἀθηνᾶν — ὁμώνυμον αὐτῇ*] „Haec nescio an tollenda sint“ Bekker., cuius sententia mihi magis probatur quam Sauppii et Maetzneri, qui illum accusativum absolutum esse statuunt, partic. *ὡς* transposita. Verba enim *τὴν Ἀθηνᾶν — εἰληχυῖαν* interpretationis gratia supra *τὴν θεὸν* suprascripta fuisse et *ὁμώνυμον αὐτῇ* ex inferiore linea huc illata videntur. || *οἱ τιμῶντες*] In artic. haereo, ut coniiciam Lycurgum scripsisse *οἱ πολῖται τιμῶντες*. || *οὔτε πατρῴων οὔτε ἱερῶν*] Alterutrum *οὔτε* expungi voluerunt. *οὔτε ἐθῶν πατρῴων οὔτε ἱερῶν* Urban. coll. §. 25. probante Hermanno. Meierus *οὔτε πατρίων οὔτε ἱερῶν*. || *Ἠπείρου* iam Hauptmannus (M. Turr.). Bekker. littera minuscula scripsit. || §. 28. *παρεκα-*

λεσάμην] προὐκαλεσάμην Tayl. probante Meiero. V. Schoemann. ad Isaeum p. 384. sq. || §. 29. τὸν πάντ' αὐτῷ ego de mea coniectura scripsi: τὸν πάντων AB. τῶν πάντων LPZ. τὸν πάντων [τῶν] Bekker. τὸν παρὰ τῶν Schoemann. ad Isae. p. 332. (Turr.). τὸν πάντα Doberenz. || δημοτικὸν libri (Bk. M.). δημοτικώτατον primus Ernesti ad Callim. hymn. in Del. 88., dein Reisk. (Turr.). Iis quae a Maetznero, Meiero, Freudenbergio allata sunt adde Aeschin. de f. Leg. §. 11. Dem. Mid. §. 111. Plat. Symp. p. 205. D. || §. 30. τοῖς ἰδίοις κινδύνοις Reisk. coll. §. 104. (M. Turr.). τοὺς ἰδίους κινδύνους libri. Taylorus inclusit itemque Bekk. — Halm. l. d. p. 136 sq. add. κινδυνεύων vel ὑποστάς. || [τούτους*] ego de meo addidi (Intell. τοὺς οἰκέτας καὶ τὰς θεραπαίνας). Possis etiam, sed collocatione verborum minus commoda: διὰ τὸ συνειδέναι ἑαυτῷ τούτους. || ἑαυτῷ Stephan. (M. Turr.). ἑαυτὸν libri (Bk.). αὐτὸν Reisk. (intell. τὸν ἔλεγχον). || τῶν γενομένων Bekk. in add. — λεγομένων libri (Bk. M. Turr.). Illud oppositis τὰ μὴ ὄντα flagitatur. || §. 31. ἀραῖς] γραφαῖς huic loco magis convenire dicit Meier. || ωσπερ ἡμεῖς Ald. (Bk. M. Turr.). ὥσπερ ὑμεῖς libri. || §. 32. παραγαγεῖν; κατὰ libri (M. Turr.). παραγαγεῖν; [τοὺς οἰκέτας.] κατὰ Bekk. cum Ald. || γοῦν Dobraeus. τοίνυν libri (ed. omn.). || §. 34. βασανίζειν Tayl. (Turr.). καὶ βασανίζειν libri (Bk.). || §. 36. Ὑπερείδου cum Ald. Turr. Ὑπερίδου libri (M. Bk.). V. imprimis Saupp. Or. Att. II. p. 275 sq. || §. 37. ἀφειμένοι A. G. Becker. e Suida v. πεπορπημένος coll. §. 40 (M. Turr.). ἀφιέμενοι libri (Bk.). || §. 38. τὴν αὐτοῦ libri (Bk. M.). τὴν αὑτοῦ Turr., scilicet ob collocationem pronominis αὐτοῦ, quae sola caussa me non movet: nam exempla non pauca αὐτοῦ etiam adiectivi instar poni posse luculenter demonstrant: hoc autem loco αὐτοῦ necessarium est. || οἱ ναοὶ Turr. οἱ ναοὶ τῶν ἱερέων libri. τῶν ἱερέων incluserunt Bekk., Maetzn. alii. V. Heinrichii sched. Lycurg. ed. Freudenberg. p. 20 sqq. || §. 39. ἄτακτον αὐτὸν Turr. ἄτακτον τὸν αὐτὸν libri. ἄτακτον ἑαυτὸν Bekk. || τῷ [δήμῳ*] Bekk. cum Ald. Utrumque deletum volunt Osannus, Maetzn., Turr., Meierus malebat τῷ στρατοπέδῳ, quod penderet e verbis τὸ γεγονὸς πάθος. || ἐπὶ Bekk. (Turr.) ἐν libri. Quem locum qui ἐν tutantur afferunt e Lysiae or. 13. §. 12, is a nostra ratione alienus est. ἐν per ipsum perfectum συμβεβηκόσιν ferri nequit. || §. 40. ὁρωμένας] Coniecerunt ὀδυρομένας, φερομένας, οἰστρωμένας, στρωφωμένας, ὁρμωμένας, θρεομένας: equidem aliquando suspicatus sum scribendum esse ῥωομένας verbum epicum huic loco convenire ratus: atque etiam aliis locis Lycurgi sermo altius assurgit, velut §. 50. 75. 143. 149. V. Saupp. ad §. 109. — Vulg. tuentur Halm., Maetzn., Turr. || §. 40. ἀφειμένους Suidas (M. Turr.). ἀφεμένους libri. ἀφιεμένους Bekkerus. || ὅλην τὴν πόλιν τότ' ἐπὶ γήρως ὀδῷ περιφθειρομένους Suidas (ed. omnes, nisi quod τότ' omittunt). ὅλην πόλιν ἐπὶ γήρως οὐδῷ διαφθειρομένους libri Lycurgi. || §. 41. ἐπιτίμους Baiterus (Turr.). ἐντίμους libri (Bk. M.). || πρότερον A, si Osanno fides (Turr.). πρῶτον cett. libri. || §. 43, ἐγκαταλιπόντα Ald. (Bk. Turr.). ἐγκαταλείποντα libri. || §. 44. νεῷ Pierson. ad Moer. p. 265. (Bk. M.). νέοι libr' ναοὶ Augerus (Turr.). || παρέσχετο τάξαι] „Malim παρέσχε. cfr. §. 4

57. 78 extr. 152.“ Bekk. Sed v. Halm. l. d. p. 145 sq., Turr. in ed. 1., Maetzn. || §. 45. *μηδὲ ξυνεπενεγκεῖν* ego de mea coniectura dedi: „ne inferias quidem una cum ceteris afferre“. *ἐπιφέρειν* enim usitatum de inferiis afferendis verbum esse ostendunt loci Thucyd. 2, 34. 3, 58. Isocr. 9. §. 1. Plut. Pericl. 35. extr. V. Schoemann. ad Isae. p. 398. — *μηδὲ ξυνεγκεῖν* AB. *μηδὲ ξυνενεγκεῖν* LP (ed. omn.). *μηδὲ συνενεγκεῖν* Z. Jenick. l. d. p. 14. *μηδὲ ξυνενεγκεῖν* defendens item ut ego ad munera, quibus ornare solebant defunctos, refert. Sed simplex *φέρειν* ita usurpatum esse nego pro *ἐπιφέρειν*. Coraes coniecit *μηδὲν ξυνενεγκεῖν*. Dobraeus: *μηδὲ ξυνεξενεγκεῖν* deletis verbis *μηδ᾽ ἐπ᾽ ἐκφορὰν ἐλθεῖν*. Maetznerus: *μηδὲ ξυνεισενεγκεῖν*. || *αὐτῶν*] *αὐτῶν ἑαυτοῦ* Reisk. *αὐτῶν αὐτοῦ* Jenick. p. 15. || §. 46. *τοὺς τοιούτους λόγους τῶν δημοσίων ἀγώνων* Reisk. (Turr.). *τοὺς τοιούτους τῶν δημοσίων ἀγῶνας* libri. *τῶν τοιούτων τοὺς δημοσίους ἀγῶνας* Maetzn. *τοῖς τοιούτοις τοὺς δημοσίους ἀγῶνας* Frankius. V. Meier. de Lyc. p. CL. || *τὰς αὐτῶν* Turr., qui tamen non receperunt. Libri art. om. (om. ed. omnes). || *ἀνάλωσαν* libri (Bk. M.). *ἀνήλωσαν* cod. Mureti in var. lect. XVII. 6. (Turr. coll. Benselero ad Isocr. Areop. p. 133. sq.). || §. 48. *ἀρίστοις ἀνδράσιν* A. *ἄριστα ἀνδράσιν* cett., unde G. Hermannus *τοῖς ἄριστα ἀνδραγαθήσασιν*, Frankius *τοῖς ἄριστα* omisso *ἀνδράσιν*. Meier. l. d. *ἀριστεύσασιν*. || *καταλελοίπασιν* Bekk. in add. (M. Turr.). *ἐγκαταλελοίπασιν* libri. || *ἔνθαπερ ἐτάχθησαν* Markland. ad Lysiam p. 95. (or. 2. §. 31.). *ἔνθα παρετάχθησαν* libri (ed. omn.). Cfr. Herod. I. 30. VII. 228. || §. 49. *ταῦτα γὰρ* libri. *ταῦτα δὲ* Auger. et Bekker. (Turr.). Nexus hic est: „illi, quamvis victi, tamen tanquam victores obierunt: libertas enim et gloria virtutis (*ταῦτα γὰρ ἀμφότερα*) illis praesto sunt: sunt enim haec ambo belli praemia.“ Caussa igitur quum altero membro *ταῦτα γὰρ ἀμφότερα* contineatur, huius explicandae gratia praeponitur ea enunciatio, quae proprie sequi debebat. Prius enim *γὰρ* explicativum est, caussale alterum. Ita finge haec scripta esse: *ἀπέθανον. ἐλευθερία γὰρ καὶ ἀρετὴ (ταῦτα γὰρ ἀμφότερα τὰ ἆθλα τοῦ πολέμου τοῖς ἀγαθοῖς ἀνδράσιν ἐστίν) τοῖς τελευτήσασιν ὑπάρχει*: nihil erit quod reprehendas. Simili modo conformata oratio est in Plat. Apol. Socr. p. 39. D. sq. pariterque part. *γὰρ* ad eam quae sequitur enunciationem spectat in Lys. or. 12. §. 15. Aliter vulg. tuetur Halm. l. d. p. 147. || *ἡττῆσθαι τοὺς* Tayl. (Turr. coll. Isocr. or. 4. §. 92.). *ἥττης αἰτίους τοὺς* libri. || *φόβον. μόνους*] *φόβον ἀμυνομένους· μόνους* Winkelmannus in diurnis antiquit. 1842. p. 289., alii alias coniecturas protulerunt. Sed v. Lobeck. in Paralip. II. p. 513 sq. et Freudenberg. l. d. p. 24. || §. 50. *ἂν αἰσχυνθείην* Bekker. (Turr.). Libri *ἂν* om. (om. M.). || §. 51. *εὑρήσετε δὲ*] „immo *γὰρ*“ Saupp. Sed v. Meier. de Lycurgo p. CLI. || §. 52. *οὐδ᾽ ἓν* Tayl. (M. Turr.). *οὐδὲν* libri (Bk.). — V. Blum. in addendis. || *ἐν Ἀρείῳ* Bekk. in add. (M. Turr.). *ἐπ᾽ Ἀρ.* libri. || *φυγόντας* A. G. Beckerus (Turr.). *φεύγοντας* libri (Bk. M.). || *τοῖς πολεμίοις* Bekk. (M. Turr.). *τοὺς πολεμίους* libri. *ὡς πολεμίους* Ald. (Bk.). || §. 54. *πάντων ἄρ᾽* Heinrich. (Bk. M. Turr. coll. §. 27. 78. 121. Dem. or. 45. §. 70.). *πάντων γὰρ* libri. || *κινδυ-*

νεύοντες] Bekk. coni. κινδυνεύσοντες. Sed v. Bernhardy synt. Gr. p. 319. et Maetzn. ad h. l. || §. 55. ᾧ ῥᾳδίως] ὡς ῥᾳδίως coni. Bekk. || ἐκ τοῦ λιμένος edd. vett. εἰσὶ τοῦ λιμένος libri, unde Sauppius coni. εἴσω τοῦ λ., G. Hermann. ἐπὶ τοῦ λ. || §. 56. ὡς ἐμπ.] ὡς deletum vult Bekk. At v. Maetzn. || κατοικεῖν] μετοικεῖν coni. Bekk. Sed v Halm. l. d. p. 150. et interpr. || πατρῷα Schoemann. ad Isae. p. 218. πάτρια libri. || §. 57. ἐπὶ ἐμπορίαν libri (ἐμπορείαν AB). ἐπ' ἐμπορίᾳ Stephan. et Bekk. in add. (Turr.). V. Maetzn. et Lobeck. ad Phryn. p. 475 et 517. || καὶ κατ' libri (M. Turr.). [καὶ] κατ' Tayl. (Bk.). || §. 58. [τῆς*] πεντηκοστῆς Heinr. (Turr.): cfr. §. 19. Andoc. or. 1. §. 133. Dem. or. 59. §. 27. Libri art. om. (om. Bk. M.). || §. 60. δούλην οὖσαν τὴν πόλιν, ὃν δὲ τρόπον Reisk. (Bk. M. Turr.). δούλην δὲ οὖσαν τὴν πόλιν ὃν τρόπον libri. δούλην γε οὖσαν τ. π., ὃν δὲ τρ. Dobraeus prob. Herm. || §. 63. οὐδὲν ἂν γένηται] Corruptam scripturam cum Turr., qui particulae δήπου in interrogatione negativa tuendae caussa conferri iubent Hartung. de partic. Gr. I. p. 286., retinere quam incerti quid ac dubii in orationem intrudere malui. Bekk. aut ἐγένετο aut omisso ἂν γεγένηται scribendum esse censuit, quod quidem defensitavit Baeumlein de modis Graec. p. 207. Halmius l. d. p. 153. ἂν γένοιτο, quod iterum postea proposuit Saupp. in ed. II. || παρὰ τοῦτον Ald. (Bk. M. Turr.). παρὰ τοῦτο libri. || §. 65. ἀπέκτειναν libri. ἀπέκτεινον Coraes (Turr.). V. Maetzn. || εἶργον libri praeter A, qui εἶργον. V. §. 112. et quae annotavi ad Lysiae or. 6. §. 28. || νόμων libri (M. Turr.). νομίμων Stephan. (Bk.), quod ut verum esse crederem mihi non persuasit Jenick. p. 17: etenim εἴργειν τινὰ τῶν νόμων est exlegem aliquem iudicare. || §. 67. ἀλλ' εἰς] ἀλλ' εἰ Tayl. ἀλλ' οἷον Bekk. Ego in observatt. in orat. Att. p. 53. eiiciendam putavi praeposit. εἰς, ut propter praegressum εἰς huc illatam. Sed v. interpr. || §. 70. μετ' αὐτῶν libri. μετὰ αὐτῶν Turr. μεθ' αὐτῶν Tayl. V. Meutzner. in diurn. antiqu. 1844. p. 176 sq. || ὅμοιον] ὅμοιοι iam bonus Hauptmannus ante hos centum annos proposuerat, idem postea Dobr., haud temere. || §. 71. αὐτοῖς libri (Bk.). αὑτοῖς Turr. || οὐ μεγάλαις] οὐ suspectum Bekkero visum, quo sublato tollendam etiam interrogationem esse. Nos vero sustulimus cum Blumio, Maetzn., Turr. interrogationis signum, non tollentes negationem, sed ironice haec dicta esse existimantes. || §. 73. Φασήλιδος Taylor. et Wesseling. ad Diodor. XII. 4. (ed. omn.). Φάσιδος libri. || §. 76. καταισχυνεῖν — ἀμυνεῖν Stephan. (ed. omn.). καταισχύνειν — ἀμύνειν libri. Weber. ad Dem. Aristocr. p. 330. || ἐπιώρκηκεν A (secundum Osannum). Cett. om. ν ἐφελκυστικόν (om. omn. ed.). V. Maetzn. ad h. l. Frankius ad Aeschin. Tim. §. 15. Weber. ad Aristocr. p. 146. 446. || ἠσέβηκεν edd. ante Bekkerum: ἠσέβησεν libri (Bk. M. Turr.). || παρασκευασάμενος pr. A. (M. Turr.). παρασκευασμένος BLP. παρεσκευασμένος Z, ut videtur (Bk.). || τιμωρήσεσθε A (M.). τιμωρήσοισθε BPLZ. τιμωρήσαισθε Neoph. Ducas (Bk. Turr.). V. Maetzn. ad h. l. et Frank. in quaestt. Aeschin. (Fuldae 1841) p. 7: nostrum locum neglexit Baeumlein. de modis p. 158 sqq. || §. 77. θέλει libri, nisi quod pr. A θέλη. θέλοι Ald. (Bk.). 'θέλει Turr., ut assolent. || §. 78

τίνι δ' ἂν τὴν πατρίδα παρέδωκε μείζονα προδοσίᾳ Wesseling. ad Petit. legg. Att. p. 232 (Bk.). Cfr. Freudenberg. in Heinr. sched. Lyc. p. 26. — *προδοσίᾳ* auctore Voigtlaendero (de locis nonn. Lycurgi Schneeb. 1825.) deleverunt Turr., cancellis sepsit Maetzn., probantes utrique reliquam Wesselingii emendationem. *τίνι δ' ἂν τὴν πατρίδα προὔδωκε μείζονι προδοσίᾳ* libri, unde Bergk. coniecit: *τίς δ' ἂν τὴν πατρίδα προὔδωκε μείζονι προδοσίᾳ*; Sed obstat et iuris iurandi formula, cuius singulas partes deinceps persequitur orator et quod supra iam dictum erat *ἢ μᾶλλον προδότης τῆς πατρίδος*. || §. 78. *τιμωρήσεσθε; τοὺς* Reisk. (M. Turr.). *τιμωρήσεσθε τοὺς* cett. (Bk.) || §. 79. *τῶν ἀδικημάτων* delebat G. A. Hirschig. in Philol. V. p. 329. Sed v. Maetzn. ad h. l. et H. Stephani thesaur. Didot. I. p. 875. || §. 80. *συχνῶς* ego de meo correxi. *ἰσχνῶς* libri mscr. et edd. omnes. Coraes voluerat *ἱκανῶς*, G. Dindorf. in H. Stephani thesauro *ἰσχυρῶς*. Certe istud *ἰσχνῶς* sive „stricte" interpretere (quae sane dubia est significatio), sive „tenuiter", non convenit huic loco. Sententia: „tamen abunde in iis quae scripta accepimus videre licet eorum virtutem." *τὰ γεγραμμένα* enim opponuntur *τοῖς τότε πεπραγμένοις*, ut non opus sit Meieri coniectura *ἐν αὐτοῖς*. || §. 81. *οὐδ' ἐγκαταλείψω* Saupp. (Turr.). *οὐδὲ καταλείψω* libri. || §. 82. *πάντων τῶν* Turr. — Libri art. om. (om. Bk. M.) || §. 83. *ἡ πόλις ἡμῶν* ex LPZ restitui: tum non opus extrema hac §. cum Turr. contra codd. auctoritatem scribatur *οἱ πρόγονοι ὑμῶν*: quid? quod ne licet quidem per §. 84 et 85. — *ἡ πόλις ὑμῶν* AB (Bk. M. Turr.). || §. 84. *εἰ [ἐπι]λήψονται* suasu Heinrichii scripsi: quod enim saepius factum est, praepositio verbi *ἐπηρώτων* auribus scribae inhaerescebat, quum ei *λήψονται* scribendum erat. *εἰ καὶ πῃ λήψ.* Reisk., *εἴ πῃ λήψ.* Saupp. || *τῶν Ἀθηναίων* libri (Turr.) praeter Z, qui *τὸν Ἀθηναίων* (Bk. M.). || §. 85. *ἐξήγγελλε* AB (M. Turr.). *ἐξήγγελε* cett. (Bk., qui tamen *ἐξήγγειλε* malit). || *ἔοικε* ABZ secundum Osannum (M. Turr.), *ἔοικεν* cett. (Bk.) || *θρεψαμένην*] *θρέψασαν* G. A. Hirschig. in Philol. V. p. 329. || *ἡμῶν, ἄνδρες δικασταί* Bekker., *ὑμῶν, ἄνδρ. δικ.* libri (Turr.). || *οὐδ'* Z. (Turr.). *οὐκ* cett. (Bk. M.). Asyndeto hic locus non est. || §. 86. *ἑτέραν — τὴν χώραν* libri. Articulum om. Turr. primo auctore Budaeo comment. l. Gr. p. 849 (ed. Bas. 1557.). Schoemannus sive hoc sive servato articulo *ἑτέρας* scribi voluit, quae eadem et Krügeri et G. Hermanni sententia est. *ἑτέραν* inclusit Heinr. (M.). Ego, quum anceps iudicium sit, nolui quicquam novare. || §. 88. *Ὁρᾶτε*] *Ὁρᾶτε εἰ* Ald. *Ἀρά γε* Coraes (Jenick. p. 20.). || *ἐσπούδαζον*] *ζῶντες* hic add. Halm., recte opinor (Lobeck. ad Phryn. p. 129.). || *μονώτατος δ'* Ald. (ed. omn.). *δ'* om. libri. || §. 90. *ὑπομεῖναι* Ald. et Melanthon (Turr.). *ὑπομείναι* libri (Bk. M.). *ὑπέμεινε* Schaubius. || §. 91. *θεόν τινα* AB (M. Turr). *θεῶν τινὰ* cett. (Bk.). || §. 92. *ἐπιγενομένοις* libri (M. Turr.). *ἐπιγινομενοις* Bekk. || §. 93. *νόμων* libri bis (M. Turr.). *νομίμων* Tayl. (Bk.). V. ad §. 65. || *εἰ ταὐτὰ σημεῖα τοῖς εὐσ. καὶ τοῖς κακ. φαίνονται*] *εἰ — φαίνοιντο* Stephan. *εἰ ταὐτὰ τὰ σημεῖα τ. εὐσ. κ. τ. κ. φαίνοι* illud cum Melanthone, hoc cum Reiskio Sauppius. || §. 94. *πρὸς αὑτοὺς* Tayl. (Turr.). Quippe pronomen ad

ipsos deos respicit. *πρὸς αὐτοὺς* libri (Bk. M.). Locum parum intellexit G. A. Hirschig. quum in Philol. V. p. 329. compluria exsecanda opinatus est. || *ἀλλ' ὅτι μὴ*] „*ὅτι* nescio an perperam iteretur." Bekk. Mihi quoque ita videtur. Vir doctus apud Maetznerum *ἀλλὰ τὸ μή*. G. A. Hirschig. l. d. *ἀλλ' οὐδὲ μή*. || §. 95. *γοῦν* Maetznerus probante G. Hermanno (Turr.). *οὖν* libri. || *ἐπὶ τὴν*] *ἐπί τε τὴν* coni. Baiterus. Non iniuria. || §. 96. *προσαγορεύεσθαι* Reisk. (ed. omn.). *προσαγορεύεται* P. *προσαγορεῦσαι* cett. || *τῶν εὐσεβῶν* libri praeter Z, qui *τὸν εὐσεβῶν*. V. Maetzn. ad §. 137. || *ἅπαντας ἐγκαταλιπόντας*] *ἐγκαταλ. ἅπαντας* Pinzgerus. || §. 97. *δεῖν* AB (M. Turr.). *δεῖ* cett. (Bk.). || *τὰς πατρίους* Reisk. (ed. omn.). *τοὺς πατρ.* libri. || §. 99. *ὁ δὲ* Ald. (ed. omn.). *ὡς δὲ* libri. Fortasse: *οὕτως δὲ*, noto illo adverbii *οὕτως* post participia positi usu. || §. 100. *ὧν*] *ἦν* coni. Bekk. Sed v. Maetzn., Baiter. in ed. l., Bernhardy synt. Gr. p. 473., nos in Vindicc. Lysiac. praef. p. VI.

Euripidis Erechthei fragmentum (Matth. 14., Wagner. 4. p. 176 sqq.) tractatum est a Meinekio in diurnis antiq. 1844. p. 14. et iterum in iisdem 1846. p. 1089. Vs. 3. *δυσγενέστερον . . . .*] *πολλῷ δυσγενέστεροι* B (secundum Osann.) et vett. edd., [*δρῶσι*]*δυσγενέστερον* Heinr. (Turr.), *δυσγενέστεροι φύσιν* G. Hermann., *δυσγενέστερον λέγω* Meinek. || Vs. 6. *λάβοιν* primus G. Dindorfius in diurn. antiq. Darmstad. 1839. p. 1127, dein Meinekius in diurn. antiq. 1844. p. 14. coll. annot. ad Com. Gr. II. p. 47 et G. Hermann. ad Eur. Hel. 271. Adde Bergk. in Comment. de comoed. ant. p. 62., Schneidewin. in Coniect. crit. p. 163, G. Hermann. in retract. in Soph. Philoct. p. 14. — *λαβεῖν* libri (ed. omn.). || Vs. 10.

οι

εἰσαγώγιμοι Z (M. Turr.). *εἰσαγωγιμαι* Burneianus 96. *εἰσαγώγιμαι* cett. (Bk.). *ἐξαγώγιμοι* Plut. de exilio p. 604. D. || Vs. 11. *πόλεος* et hic et vs. 21. Grotius et Scaliger (ed. omn.). *πόλεως* libri. || Vs. 14. *ἕκατι* Matthiae (Turr.). Libri vel *ἕνεκα* vel *ἕνεκεν*. Ald.: *ἕκητι* (Bk. M.). || Vs. 15. *πατρίδα τ' ἐκρυώμεθα* ego de meo correxi (Cfr. Eur. Bacch. 258. s. 255 Herm.). *πατρίδα τε ῥυόμεθα* libri. *πατρίδα θ' ὡς ῥυώμεθα* G. Hermann. *καὶ πατρίδα ῥυώμεθα* coni. Saupp. || V. 16. *τοὔνομ'*] *τοὐμὸν* coni. Saupp. || *ἕν, πολλοὶ δέ νιν* correxerunt Grotius, Musgravius, Heinr. *ἐν πολλοῖς δ' ἔνιν* vel *ἐν πολλοῖς δέ νιν* libri. || Vs. 18. *προπάντων* Meinekius. *πρὸ πάντων* libri et mscr. et edd. omn. || Vs. 20. *οὑνὸς* primus Emperius in Opusc. p. 317., dein Meinekius. *ἑνὸς* libri (Bk.) *οὑμὸς* coni. Bekker. (M. Turr.). || Vs. 22. *θηλειῶν* Grot. et Reisk. *θηλέων* libri (Bk. M. Turr.). || Vs. 24. *νιν* Matthiae (Turr.). *μιν* libri (Bk. M.). || Vs. 25. *προταρβοῦσ'·*] Interrogationis signum, quod hic tenent edd. omn., delendum esse vidit Meinekius, negationem cum verbis *θάνατον προταρβοῦσα* iungendam esse monens. || *ἔστω* G. Hermannus (M. Turr.). *ἔστι* libri (Bk.). *εἴη* ed. vett. || Vs. 27. *σχήματ' ἄλλως* Grot. et Scaliger (M. Turr.). *σχήματα δ' ἄλλως* libri (Bk.). || Vs. 31. *εἵλοντο καὶ παρῄνεσαν* libri depravate. *εἵλοντ' ἢ παρῄνεσαι* Matthiae. *εἷλον καὶ παρῄνεσαν* Grot. et Scaliger (M.). *εἵλονθ' αἳ παρῄνεσαν* G. Hermannus (Wagner). *εἵλονθ' ᾧ παρῄνεσαν* Baiterus. *εἵλονθ' ὥστ' ἄρ' ᾔνεσαν* Sauppius. *ὡς ἕλοιντο κακὰ* (i. e. *κακῶς*)

παρήνεσαν Bergkius sibi scribendum videri me certiorem fecit. Sed omnia incerta. || Vs. 34. τῇ 'μῇ Osann. (Turr. M.). τῇμῇ Bekk. || εἷς μιᾷ μόνῃ — θανούσῃ Tyrwhittus (M. Turr.). ἣ μία μόνη — θανοῦσα libri (Bk.). || ὁμοσπόρῳ Bekk. (M. Turr.). ὁμοσπόρων AB. ὁμοσπόρους cett. || Vs. 37. σώσει Melanthon (ed. omn.). ὡς εἰ libri. || Vs. 38. πλὴν ἢ dedi e Wagneri coniectura. Libri ἢ om. πλὴν τῇ coni. Saupp. || Vs. 41. τοὔν γ' ἐμοὶ Heinrich. (Turr.). γοῦν τ' ἐμοὶ libri. τοὐν ἐμοὶ Reisk. (M.). γοῦν ἐμοὶ Bekker. || Vs. 42. ἄρξουσιν Z cum Burneiano (ed. omn.). ἄρξουσί τ' cett. Hunc versum, quem huic loco convenire negaverunt G. Hermann. et Jenickius p. 21., ego neque transposuerim, nec mutaverim. || Vs. 43. οὗ τὸ Ald. (ed. omn.). οὐ libri. || Vs. 44. ἄτερ cum codd. retinui (Solus A ἅτερ): „contra animi mei voluntatem“ Meinek. — ἄνερ Valckenar. ad Eur. Phoen. 1022. (Turr.). || Vs. 45. παλαιὰ θέσμι' ὅστις ἐκβαλεῖ Reisk. (ed. omn.). πάλαι θέσμιά τις ἐκβάλλει libri. || Vs. 46. ἀντ' ἐλάας Dobraeus ad Porsoni Aristoph. p. 76. ἂν τελείας libri. || Vs. 48. ἀναστέψει Musgravius. ἀναστρέψει libri. || Vs. 51. νικᾶτ' Ald. (ed. omn.). Libri partim καὶ νικᾶτ' partim καὶ νικᾶτε. || Vs. 52. ὑμῖν ἐγὼ οὐ Sauppius. ὑμὶν τήνδ' ἐγὼ οὐ libri. οὐ τήνδ' ἐγὼ Ald. (Bk.), || Vs. 54. ἐγώ· καὶ libri (Bk. M. Turr.). ἐγώ· καί γε ed. vett., unde Reisk. dedit: ἔγωγε· . Bergkius coniecit: ἐγώ σε.

§. 102. τὸν Ὅμηρον παρασχέσθαι ἐπαινῶν] τῶν Ὁμήρου παρασχ. ἐπῶν Reisk. vol. VIII. p. 456. — τὸν Ὅμηρον παρασχ. ἐπανιών Voigtlaenderus l. d. p. 10. et Bergkius, ut mihi per litteras indicavit, explicans „ut illuc redeam“ et de παρασχέσθαι conferens Plat. Lach. p. 201. B., ubi est τὸν Ὅμηρον προβάλλεσθαι. Maetznerus autem comparavit §. 23 et Aeschin. Ctes. §. 36. || §. 103. ὕμεων scripsi pro vulg. ὑμέων. || §. 104. πάσης τῆς Blumius (Turr.). Libri art. om. (om. Bk. M.). || §. 105. εἰ [πρὸς*] τοὺς — γεγενημένους e Bergkii coniectura mecum communicata dedi. εἰ τοὺς — γεγενημένους (sine πρὸς) LZ. εἰ τοὺς — γεγενημένοις P. εἰ τοῖς — γεγενημένοις AB (Bk. M.), unde ego aliquando suspicabar scripsisse Lycurgum εἰ ἐπὶ τοῖς — γεγενημένοις, sed intellexi alienum esse Homericum illud Οὐ γάρ τι στυγερῇ ἐπὶ γαστέρι κύντερον ἄλλο. εἰ τῶν — γεγενημένων Ald. (Turr.). Jenick. p. 23 dativum servans pro ἀμείνους scribendum coniecit ἀμυνοῦντας. || τοὺς παρ' ἡμῶν ego primus e P restitui. τοὺς παρ' ὑμῶν ceteri libri (ed. omn.). || §. 107. ὦσι Bekker (M.) ἴωσι Heinrich (Turr.). εἰσί libri (Bk.).

Tyrtaei elegia (in Schneidewini delectu Fr. 7., in Bergkii poet. lyr. 10 ed. secundae.). Nunc eorum accedo sententiae, qui carmen continuum esse putant ideoque in vs. 11. protasin inesse, vs. 13. apodosin contineri persuasum habent. Vs. 1. ἐνὶ Franck. ad Callin. p. 181 (Bk. M. Turr.). ἐπὶ libri (Bergk.). || Vs. 3. τὴν δ' αὐτοῦ Ald. et G. Hermann. (Bgk.). τὴν δ' αὐτοῦ libri (Bk.). ἣν δ' αὐτοῦ Franck. (Turr.). || Vs. 8. χρημοσύνῃ Bergk. in proecdosi. χρησμοσύνῃ cum libris ed. omn. et Bgk. in ed. II. Cfr. Theogn. 389 et 394. || Vs. 9. εἶδος] εὖχος Bergk. in proecdosi. Sed v. Hesiodi opp. 659, quem locum attulit Maetzn. || Vs. 10. ἀτιμία libri (Bgk.). ἀτιμίη Herm. (ed. omn.). || Vs. 11 et 12 nunquam certa, opinor, emendatione in integrum restitui poterunt: ita-

que dedi quod neque a scriptura codicum nimium discederet et idoneum funderet sensum, varias esse corrigendi vias haud nescius. εἰ δ' οὕτως Franck. et Passov. (Schneidewin. et Bgk.). εἶθ' οὕτως libri (Bk. Turr.). || τοι] in protasi mihi displicet. Num forte ποι? an που? || ὥρη libri. || Vs. 12. οὐδ' αἰδὼς Z (Bk. Turr.). οὔτ' αἰδὼς libri (M.). || ἐξοπίσω ego de meo scripsi secundum vestigia cod. Z, qui ἔς τ' ὀπίσω, et L, qui idem a secunda habet. οὔτ' ὀπίσω cett. An forte ad opt. librorum scripturam accommodatius: τοὐξοπίσω? εἰσοπίσω Bekk. et Turr. Cfr. fr. 9. vs. 30. in Schneidewini delectu: καὶ παίδων παῖδες καὶ γένος ἐξοπίσω. || γένεος Ahrens. τέλος AB. τελ P. τελέθει deteriores libri (Bk. M. Turr.). Ita hos duos versus in altera ed. scripsit Bergkius: εἰ δ' οὕτως ἀνδρός τοι ἀλωμένου οὐδεμί' ὤρη | γίγνεται, οὔτ' αἰδὼς οὔτ' ὄπις οὔτ' ἔλεος. Ceteras coniecturas qui cognoscere volet consulat eiusdem Bergkii editionem. || Vs. 16. αἰσχρᾶς libri (Bgk.). αἰσχρῆς Saupp. || Vs. 20. τοὺς γεραρούς. coni. Winkelmannus et Bergk., qui tamen nunc coni.: τοὶ νεαροί. — τοὺς γεραιούς Z (ed. omn.). τοὺς γηραιούς cett. χηρείους deleto τοὺς Ahrens. || φίλαις libri (Bk. Bgk.). φίλης Schneidewin. (Turr.). || Vs. 26. αἰσχρὰ τά τ' Hermann. αἰσχρὰ τά γ' libri (τάγ' Bgk.). αἰσχρὰ τάδ' Turr. || νεμεσητὸν ἰδεῖν] Probo Bergkii coniecturam νεμέσητ' ἐσιδεῖν. Franck. voluerat νεμεσητὰ ἰδεῖν. || Vs. 27. νέοισι δὲ] νέῳ δέ τε Thiersch. — Bergk. vero confert Hom. Il. XXII. 71 (operae per errorem: X. 71.). || Vs. 28. ὄφρ' ἐρατῆς Z et Valckenar. diatr. in Eurip. p. 293. ὄφρ' ἀρετῆς cett. libri. ὄφρ' ἄρα τις Bergk. in ed. I. — ὅ δ' ἐρατῆς ἥβης ἀγλαὸν ἄνθος ἔχει Boissonad. ad Choric. Gaz. p. 346. || θνητὸς Reisk. θνητοῖσιν libri.

§. 108. οὐχ ὁμοίως Morus post Melanthonem in interpr. Lat. (M. Turr.). οὐχ libri om. (om. Bk.). Bekkerus maluit οὐχ ὁμοίαις. Sed v. Maetzn. ad §. 48. || §. 109. ὁρίοις τοῦ βίου libri, quorum scripturam servare malui, quam cum Turr. probare quod Wurmius ad Dinarch. p. 182 coniecit ἠρίοις omissis τοῦ βίου. || §. 110. τοῖς πράξασιν Tayl. (ed. omn.). Libri partim ταῖς πράξεσιν partim τοῖς πράξεσιν. || §. 111. [δὲ*] add. Steph. (M.). Libri om. (om. Bk. Turr.). || §. 112. οἰσύοις Heinrich (Turr.). οἰσυίοις libri (Bk. M.). || εἱρχθέντας bis Schulzius (Turr.). εἱρχθ. libri. V. ad §. 65. || §. 114. δὲ καὶ Schulz. (Turr.). δέ τινες καὶ libri. δέ [τινες] καὶ Heinr. et Bekk. || §. 116. ὃ ὑμῖν οὐδὲ πάτριον ego de meo scripsi. Cfr. §. 123 in. ὑμῖν οὔτε πάτριον omisso pron. ὃ. — ὑμῖν οὕτω πάτριον Ald. (Bk.). ὑμῖν οὔτοι πάτριον Schaubius ap. Osann. (Turr.). οὐδὲ γὰρ πάτριον Frankius. ὑμεῖς· οὐδὲ γὰρ πάτριον Jenick. l. d. p. 24. || ψηφίζεσθε libri praeter Z, qui ψηφίζεσθαι, quod asciverunt Turr. et Jenick. At v. Meier. p. CLIV., cuius tamen hariolationem probare non possum. || §. 117. τὴν περὶ τῆς A (M. Turr.). τῆς cett. (Bk.). || §. 118. τοῦ Ἱππάρχου libri (M. Turr.) praeter Z, qui ἡ Ἱππ. (Bk.). || §. 121. [εἰς Ῥόδον] ut glossema concinnitatem turbans ego de meo inclusi. || §. 122. τοῦ περὶ Reisk. (ed. omn.). Libri τοῦ om. || ἐνεχείρει] ἐπεχείρει Baiter. || Titulum add. Markl. ad Lys. p. 483. || γε Reisk. (ed. omn.). δὲ libri. || εὐγενεῖς Dobraeus. συγγενεῖς libri (ed. omn.). V. Jenick. p. 27, qui recte ostendit §. 120.

huc referri non posse. || §. 123. τῇ τιμωρίᾳ ego de meo. τῆς τιμωρίας libri (Bk. M.). ταῖς τιμωρίαις Stephan. (Turr.). Cfr. §. 127. 134. || αὐτοῦ τοῦ Z (Bk.). αὐτὸν τοῦ LP. αὐτὴν τοῦ AB (M. Turr.). V. Meier. p. CLV. et Jenick. p. 27 sq. || §. 124. [ἠξίωσε] insulsum verbum a Turr. eiectum inclusi Dobraeo et Baitero suadentibus, defendit Meierus. An forte sub isto verbo latet ὑπὸ ξένων vel ὑπὸ τῶν ξένων? || §. 125. ἐπιτιθῆται Bekk. ἐπιθῆται libri (M. Turr.). || Titulum adiecit Bekk., quum lacuna esset in A. || §. 126. μέλλοντας αὐτοὺς] αὐτοὺς abesse malim. || προήσεσθε P, ut videtur, et Tayl. — Cett. vel ποιήσεσθε vel ποιήσεσθαι. || παρ' αὐτῶν] παρὰ τῶν Z, quod praeoptavit Meierus verba ἐν ᾧ μέλλουσιν — πράττειν et αὐτῶν ἀδικούντων sibi opponi negans, quum oratori, id si voluisset, dicendum fuisset παρ' αὐτῶν ἀδικησάντων vel ἠδικηκότων. Perperam. ἀδικεῖν enim perfecti notionem habere quum in vulgus notum est tum recte est ad h. l. animadversum a Blumio. Cfr., si tanti videtur, ipsius Lycurgi §. 116. Lysiae or. 3. §. 4. Funkhaenel. ad Dem. Androt. §. 39. p. 88. Maetzner. ad Antiph. p. 196. et 271. Bremi ad Aeschin. Tim. p. 83. (§. 113.) al. || §. 127. καὶ ἔργῳ καὶ χειρὶ] Alterutrum eiiciendum esse visum est. Sed v. Meier. p. CLVI. || §. 128. θήσεται Bekk. (ed. omn.). θῆται libri. || βασιλέα αὐτῶν] βασιλέα αὐτῶν soloece Bekk. et Maetzn. Ego malim βασιλέα τὸν αὐτῶν. || ἀποικοδομήσαντες Tayl. (coll. Thucyd. I. 134.) et Dukerus ad Thucyd. III. 81. ἀνοικοδομήσαντες libri. || §. 129. [τὴν τιμωρίαν] cancellis sepsi Moro auctore, qui proposuit etiam τῇ τιμωρίᾳ. Illam rationem praetuli, quod τὴν τιμωρίαν incertam in codd. sedem habet: nam ἐποίησαν τὴν τιμωρίαν ABLZ: τὴν τιμ. ἐποίησαν cett. || αὐτοὺς ἀποστερ. Schulz. (ed. omn.). ἑαυτοὺς ἀποστ. libri. || §. 130. αὐτῷ ταύτην τιμωρίαν ego de mea coniectura scripsi. αὐτῷ τὴν τιμωρίαν Z. αὐτῷ τιμωρίαν cett. (ed. omn.). Hac mea emendatione admissa γὰρ in proxima enunciatione habet quo referatur neque opus est cum Baitero in ἆρ' aut cum Jenickio, expuncto quod ex optimo A accessit δεῖ, in δ' mutetur, et diluuntur aptissime dubitationes quas recte de vulg. scriptura movit Meier. p. CLVI. || §. 131. ζῴοις scripsi pro ζώοις. || §. 132. πετεινὰ G. Hermann. in diurn. antiq. 1835. p. 607. (Turr.). ζῶα πετεινὰ libri. ζῶα τὰ πετεινὰ Bekk. (M.). Quanquam me non fugit apud Babrium 13. v. 7. esse πτηνῶν πελαργὸς εὐσεβέστατον ζῴων. || ἃ μάλιστα — τάχος, ἔστιν Reisk. (Turr.). μάλιστα — τάχος ἃ ἔστιν libri. (Bk.). || ἠξίωσεν ἐντεκεῖν Scaliger. ἐντεκεῖν ἠξίωσεν libri. || §. 134. καταληφθῶσιν G. Hermann. l. d. („quando deprehenduntur"). μὴ ληφθῶσιν libri (Bk. M.). συλληφθῶσιν Halm. in diurn. litter. Bavar. 1836. p. 649. (Turr.) || §. 138. ἀδικημάτων] Malim cum Bekkero ἀδικησάντων. || δεῖ Bekker. (ed. omn.). δὴ libri. || §. 139. οὐκέτι — παρακρούσασθαι Reisk. (ed. omn.). οὐκ ἐπὶ — προσκρούσασθαι libri. || §. 140. ὑπὲρ ὑμῶν Saupp. coll. §. 139. ὑπὲρ ἡμῶν libri (Bk. M.). || οὐδένα Frankius in Zimmermanni diurn. antiq. 1837 p. 75 (Turr.). οὐδὲν ἂν Z: οὐδένα ἂν cett. (Bk. M.). || §. 141. τιμωρησάμενοι γοῦν Jenick. p. 30. — τιμωρησάμενοι οὖν libri (ed. omn.). || Λεωκράτη libri (Bk. M.) praeter PZ, qui Λεωκράτην

ΚΑΤΑ ΛΕΩΚΡΑΤΟΥΣ.

pag. Steph. 148

ΥΠΟΘΕΣΙΣ.

Μετὰ τὰ ἐν Χαιρωνείᾳ δεινὰ ψήφισμα ποιεῖ ὁ τῶν Ἀθηναίων δῆμος ὥστε μήτε τινὰ ἔξω γενέσθαι τῆς πόλεως μήτε μὴν ἐκθέσθαι παῖδας καὶ γυναῖκας. Λεωκράτης οὖν τις ἐξελθὼν τῆς πόλεως, καὶ ἀφικόμενος ἐν Ῥόδῳ καὶ πάλιν ἐν Μεγάροις, ἦλθεν ἐν Ἀθήναις· καὶ παρρησιαζομένου αὐτοῦ κατηγορίαν ποιεῖται ὁ Λυκοῦργος αὐτοῦ ὡς προδότου. Ἡ δὲ στάσις ὅρος ἀντονομάζων· ὁμολογεῖ γὰρ καὶ Λεωκράτης ἀπολιπεῖν τὴν πόλιν, οὐ μέντοι προδιδόναι. ἄλλοι στοχασμὸν ἀπὸ γνώμης, ὡς τοῦ μὲν ἐξελθεῖν ὁμολογουμένου, ἀμφιβαλλομένης δὲ τῆς προαιρέσεως, ποίᾳ γνώμῃ ἐξῆλθεν, εἴτ' ἐπὶ προδοσίᾳ εἴτ' ἐπὶ ἐμπορίᾳ. ἄλλοι δὲ ἀντίστασιν· λέγει γὰρ οὐκ ἐπὶ προδοσίᾳ τῆς πόλεως ἐξελθεῖν, ἀλλ' ἐπὶ ἐμπορίᾳ. ἔοικε δὲ ἡ τοῦ λόγου ὑπόθεσις τῇ τοῦ κατὰ Αὐτολύκου.

Δικαίαν, ὦ Ἀθηναῖοι, καὶ εὐσεβῆ καὶ ὑπὲρ ὑμῶν
καὶ ὑπὲρ τῶν θεῶν τὴν ἀρχὴν τῆς κατηγορίας Λεωκρά-
τους τοῦ κρινομένου ποιήσομαι. εὔχομαι γὰρ τῇ Ἀθηνᾷ
καὶ τοῖς ἄλλοις θεοῖς καὶ τοῖς ἥρωσι τοῖς κατὰ τὴν πό-
λιν καὶ τὴν χώραν ἱδρυμένοις, εἰ μὲν εἰσήγγελκα Λεω-
κράτη δικαίως καὶ κρίνω τὸν προδόντα αὐτῶν καὶ τοὺς
νεὼς καὶ τὰ ἕδη καὶ τὰ τεμένη καὶ τὰς ἐν τοῖς νόμοις
θυσίας τὰς ὑπὸ τῶν ὑμετέρων | προγόνων παραδεδο-
μένας, ἐμὲ μὲν ἄξιον ἐν τῇ τήμερον ἡμέρᾳ τῶν Λεωκρά- 2
τους ἀδικημάτων κατήγορον ποιῆσαι, ὃ καὶ τῷ δήμῳ
καὶ τῇ πόλει συμφέρει, ὑμᾶς δὲ ὡς ὑπὲρ πατέρων καὶ
παίδων καὶ γυναικῶν καὶ πατρίδος καὶ ἱερῶν βουλευο-
μένους, καὶ ἔχοντας ὑπὸ τῇ ψήφῳ τὸν προδότην ἁπάν-

των τούτων, ἀπαραιτήτους δικαστὰς καὶ νῦν καὶ εἰς τὸν λοιπὸν χρόνον γενέσθαι τοῖς τὰ τοιαῦτα καὶ τηλικαῦτα παρανομοῦσιν· εἰ δὲ μήτε τὸν προδόντα τὴν πατρίδα μήτε τὸν ἐγκαταλιπόντα τὴν πόλιν καὶ τὰ ἱερὰ εἰς τουτονὶ τὸν ἀγῶνα καθίστημι, σωθῆναι αὐτὸν ἐκ τοῦ κινδύνου καὶ ὑπὸ τῶν θεῶν καὶ ὑφ' ὑμῶν τῶν δικαστῶν.

3 cap. 2. Ἐβουλόμην δ' ἄν, ὦ ἄνδρες, ὥσπερ ὠφέλιμόν ἐστι τῇ πόλει εἶναι τοὺς κρίνοντας ἐν ταύτῃ τοὺς παρανομοῦντας, οὕτω καὶ φιλάνθρωπον αὐτὸ παρὰ τοῖς πολλοῖς ὑπειλῆφθαι· νῦν δὲ περιέστηκεν εἰς τοῦτο, ὥστε τὸν ἰδίᾳ κινδυνεύοντα καὶ ὑπὲρ τῶν κοινῶν ἀπεχθανόμενον οὐ φιλόπολιν ἀλλὰ φιλοπράγμονα δοκεῖν εἶναι, οὐ δικαίως οὐδὲ συμφερόντως τῇ πόλει. τρία γάρ ἐστι τὰ μέγιστα, ἃ διαφυλάττει καὶ διασῴζει τὴν δημοκρα-
4 τίαν καὶ τὴν τῆς πόλεως εὐδαιμονίαν, πρῶτον μὲν ἡ τῶν νόμων τάξις, δεύτερον δ' ἡ τῶν δικαστῶν ψῆφος, τρίτον δ' ἡ τούτοις τἀδικήματα παραδιδοῦσα κρίσις. ὁ μὲν γὰρ νόμος πέφυκε προλέγειν ἃ μὴ δεῖ πράττειν, ὁ δὲ κατήγορος μηνύειν τοὺς ἐνόχους τοῖς ἐκ τῶν νόμων ἐπιτιμίοις καθεστῶτας, ὁ δὲ δικαστὴς κολάζειν τοὺς ὑπ' ἀμφοτέρων τούτων ἀποδειχθέντας αὐτῷ, ὥστ' οὔθ' ὁ νόμος οὔθ' ἡ τῶν δικαστῶν ψῆφος ἄνευ τοῦ
5 παραδώσοντος αὐτοῖς τοὺς ἀδικοῦντας ἰσχύει. Ἐγὼ δέ, ὦ Ἀθηναῖοι, εἰδὼς Λεωκράτην φυγόντα μὲν τοὺς ὑπὲρ τῆς πατρίδος κινδύνους, ἐγκαταλιπόντα δὲ τοὺς αὑτοῦ πολίτας, προδεδωκότα δὲ πᾶσαν τὴν ὑμετέραν δύναμιν, ἅπασι δὲ τοῖς γεγραμμένοις ἔνοχον ὄντα, ταύτην τὴν εἰσαγγελίαν ἐποιησάμην, οὔτε δι' ἔχθραν οὐδεμίαν οὔτε διὰ φιλονεικίαν οὐδ' ἡντινοῦν τοῦτον τὸν ἀγῶνα προελόμενος, ἀλλ' αἰσχρὸν εἶναι νομίσας τοῦτον περιορᾶν εἰς τὴν ἀγορὰν ἐμβάλλοντα καὶ τῶν

Reisk.

κοινῶν ἱερῶν μετέχοντα, τῆς τε πατρίδος ὄνειδος καὶ πάντων ὑμῶν γεγενημένον. πολίτου γάρ ἐστι δικαίου μὴ διὰ τὰς ἰδίας ἔχθρας εἰς τὰς κοινὰς κρίσεις καθιστάναι τοὺς τὴν πόλιν μηδὲν ἀδικοῦντας, ἀλλὰ τοὺς εἰς τὴν πατρίδα τι παρανομοῦντας ἰδίους ἐχθροὺς εἶναι νομίζειν, καὶ τὰ κοινὰ τῶν ἀδικημάτων κοινὰς καὶ τὰς προφάσεις ἔχειν τῆς πρὸς αὐτοὺς διαφορᾶς.

7 *Ἅπαντας μὲν οὖν χρὴ νομίζειν μεγάλους εἶναι τοὺς δημοσίους ἀγῶνας, μάλιστα δὲ τοῦτον ὑπὲρ οὗ νῦν μέλλετε τὴν ψῆφον φέρειν. ὅταν μὲν γὰρ τὰς τῶν παρανόμων γραφὰς δικάζητε, τοῦτο μόνον ἐπανορθοῦτε καὶ ταύτην τὴν πρᾶξιν κωλύετε, καθ' ὅσον ἂν τὸ ψήφισμα μέλλῃ βλάπτειν τὴν πόλιν· ὁ δὲ νῦν ἐνεστηκὼς ἀγὼν οὐ μικρόν τι μέρος συνέχει τῶν τῆς πόλεως οὐδὲ ἐπ' ὀλίγον χρόνον, ἀλλ' ὑπὲρ ὅλης τῆς πατρίδος καὶ κατὰ παντὸς τοῦ αἰῶνος ἀείμνηστον καταλείψει τοῖς ἐπιγινομένοις τὴν κρίσιν. οὕτω γάρ ἐστι δεινὸν τὸ γε-* 8
γενημένον ἀδίκημα καὶ τηλικοῦτον ἔχει τὸ μέγεθος, ὥστε μήτε κατηγορίαν μήτε τιμωρίαν ἐνδέχεσθαι εὑρεῖν ἀξίαν, μηδὲ ἐν τοῖς νόμοις ὡρίσθαι τιμωρίαν ἀξίαν τῶν ἁμαρτημάτων. τί γὰρ χρὴ παθεῖν τὸν ἐκλιπόντα μὲν τὴν πατρίδα, μὴ βοηθήσαντα δὲ τοῖς πατρῴοις ἱεροῖς, ἐγκαταλιπόντα δὲ τὰς τῶν προγόνων θήκας, ἅπασαν δὲ τὴν πόλιν ὑποχείριον τοῖς πολεμίοις παραδόντα; τὸ μὲν γὰρ μέγιστον καὶ ἔσχατον τῶν τιμημάτων, θάνατος, ἀναγκαῖον μὲν ἐκ τῶν νόμων ἐπιτίμιον, ἔλαττον δὲ τῶν Λεωκράτους ἀδικημάτων καθέστηκε. παρεῖσθαι δὲ τὴν 9
ὑπὲρ τῶν τοιούτων τιμωρίαν συμβέβηκεν, ὦ ἄνδρες, οὐ διὰ ῥᾳθυμίαν τῶν τότε νομοθετούντων, ἀλλὰ διὰ τὸ μήτ' ἐν τοῖς πρότερον χρόνοις γεγενῆσθαι τοιοῦτον μηδὲν μήτε ἐν τοῖς μέλλουσιν ἐπίδοξον εἶναι. διὸ καὶ μάλιστα, ὦ ἄνδρες, δεῖ | ὑμᾶς γενέσθαι μὴ μόνον τοῦ

νῦν ἀδικήματος δικαστὰς ἀλλὰ καὶ νομοθέτας. ὅσα μὲν
γὰρ τῶν ἀδικημάτων νόμος τις διώρικε, ῥᾴδιον τούτῳ
κανόνι χρωμένους κολάζειν τοὺς παρανομοῦντας· ὅσα
δὲ μὴ σφόδρα περιείληφεν ἑνὶ ὀνόματι προσαγορεύσας,
μείζω δὲ τούτων τις ἠδίκηκεν, ἅπασι δὲ ὁμοίως ἔνοχός
ἐστιν, ἀναγκαῖον τὴν ὑμετέραν κρίσιν καταλείπεσθαι
10 παράδειγμα τοῖς ἐπιγιγνομένοις. εὖ δ' ἴστε, ὦ ἄνδρες,
ὅτι οὐ μόνον τοῦτον νῦν κολάσετε κατεψηφισμένοι,
ἀλλὰ καὶ τοὺς νεωτέρους ἅπαντας ἐπ' ἀρετὴν προτρέ-
ψετε. δύο γάρ ἐστι τὰ παιδεύοντα τοὺς νέους, ἥ τε τῶν
ἀδικούντων τιμωρία καὶ ἡ τοῖς ἀνδράσι τοῖς ἀγαθοῖς
διδομένη δωρεά· πρὸς ἑκάτερον δὲ τούτων ἀποβλέπον-
τες τὴν μὲν διὰ τὸν φόβον φεύγουσι, τῆς δὲ διὰ τὴν
cap. 4. δόξαν ἐπιθυμοῦσι. διὸ δεῖ, ὦ ἄνδρες, προσέχειν τούτῳ
τῷ ἀγῶνι καὶ μηδὲν περὶ πλείονος ποιήσασθαι τοῦ δι-
καίου.

11 Ποιήσομαι δὲ κἀγὼ τὴν κατηγορίαν δικαίαν, οὔτε
ψευδόμενος οὐδὲν οὔτ' ἔξω τοῦ πράγματος λέγων. οἱ
μὲν γὰρ πλεῖστοι τῶν εἰς ὑμᾶς εἰσιόντων πάντων ἀτο-
πώτατον ποιοῦσιν· ἢ γὰρ συμβουλεύουσιν ἐνταῦθα
περὶ τῶν κοινῶν πραγμάτων, ἢ κατηγοροῦσι καὶ δια-
βάλλουσι πάντα μᾶλλον ἢ περὶ οὗ μέλλετε τὴν ψῆφον
φέρειν. ἔστι δ' οὐδέτερον τούτων χαλεπόν, οὔθ' ὑπὲρ
ὧν μὴ βουλεύεσθε γνώμην ἀποφήνασθαι, οὔθ' ὑπὲρ
12 ὧν μηδεὶς ἀπολογήσεται κατηγορίαν εὑρεῖν. ἀλλ' οὐ
δίκαιον ὑμᾶς μὲν ἀξιοῦν δικαίαν τὴν ψῆφον φέρειν,
αὐτοὺς δὲ μὴ δικαίαν τὴν κατηγορίαν ποιεῖσθαι. τού-
των δὲ αἴτιοι ὑμεῖς ἐστε, ὦ ἄνδρες· τὴν γὰρ ἐξουσίαν
ταύτην δεδώκατε τοῖς ἐνθάδε εἰσιοῦσι, καὶ ταῦτα κάλ-
λιστον ἔχοντες τῶν Ἑλλήνων παράδειγμα τὸ ἐν Ἀρείῳ
πάγῳ συνέδριον, ὃ τοσοῦτον διαφέρει τῶν ἄλλων δι-
καστηρίων, ὥστε καὶ παρ' αὐτοῖς ὁμολογεῖσθαι τοῖς

ὃν καὶ ὑμῶν [ἴσασιν*] οἱ πολλοὶ κατηγοροῦντα τούτου
ἐν τῷ δήμῳ ὡς καὶ μεγάλα καὶ βλάβους εἴη τὴν πεντη-
κοστὴν μετέχων αὐτοῖς.

Πρὸ δὲ τοῦ ἀναβαίνειν τοὺς μάρτυρας βραχέα βού- 20 cap. 7.
λομαι διαλεχθῆναι ὑμῖν. οὐ γὰρ ἀγνοεῖτε, ὦ ἄνδρες,
οὔτε τὰς παρασκευὰς τῶν κρινομένων οὔτε τὰς δεήσεις
τῶν ἐξαιτουμένων, ἀλλ' ἀκριβῶς ἐπίστασθε ὅτι χρημά-
των ἕνεκα καὶ χάριτος πολλοὶ ἐπείσθησαν τῶν μαρτυ-
ρων ἢ ἀμνημονεῖν ἢ μὴ ἐλθεῖν ἢ ἑτέραν πρόφασιν εὑ-
ρεῖν. ἀξιοῦτε οὖν τοὺς μάρτυρας ἀναβαίνειν μηδὲ
ὀκνεῖν μηδὲ περὶ πλείονος ποιεῖσθαι τὰς χάριτας ὑμῶν
καὶ τῆς πόλεως, ἀλλ' ἀποδιδόναι τῇ πατρίδι τἀληθῆ καὶ
τὰ δίκαια, μηδὲ λείπειν τὴν τάξιν ταύτην καὶ μιμεῖσθαι
Λεωκράτην, ἢ λαβόντας τὰ ἱερὰ κατὰ τὸν νόμον ἐξομό-
σασθαι. ἐὰν δὲ μηδέτερον τούτων ποιῶσιν, ὑπὲρ ὑμῶν
καὶ τῶν νόμων καὶ τῆς δημοκρατίας κλητεύσομεν αὐ-
τούς. Λέγε τὰς μαρτυρίας.

ΜΑΡΤΥΡΙΑΙ.

Μετὰ ταῦτα τοίνυν, ὦ ἄνδρες, ἐπειδὴ χρόνος ἐγέ- 21 cap. 8
νετο καὶ ἀφικνεῖτο Ἀθήνηθεν πλοῖα εἰς τὴν Ῥόδον καὶ
φανερὸν ἦν ὅτι οὐδὲν δεινὸν ἐγεγόνει περὶ τὴν πόλιν,
φοβηθεὶς ἐκπλεῖ πάλιν ἐκ τῆς Ῥόδου καὶ ἀφικνεῖται εἰς
Μέγαρα· καὶ ᾤκει ἐν Μεγάροις πλείω ἢ πέντε ἔτη προ-
στάτην ἔχων Μεγαρέα, οὐδὲ τὰ ὅρια τῆς χώρας αἰσχυ-
νόμενος, ἀλλ' ἐν γειτόνων τῆς ἐκθρεψάσης αὐτὸν πα-
τρίδος μετοικῶν. καὶ οὕτως αὑτοῦ κατεγνώκει ἀΐδιον 22
φυγήν, ὥστε μεταπεμψάμενος ἐντεῦθεν Ἀμύνταν τὸν
τὴν ἀδελφὴν αὐτοῦ ἔχοντα τὴν πρεσβυτέραν καὶ τῶν
φίλων Ἀντιγένην Ξυπετεῶνα, καὶ δεηθεὶς τοῦ κηδεστου
πρίασθαι παρ' αὐτοῦ τἀνδράποδα καὶ τὴν οἰκίαν, ἀποδό-
σθαι ταλάντου, καὶ ἀπὸ τούτου προσέταξε τοῖς τε χρή-

(Turr.). V. ad §. 1. || §. 142. *μεινάντων* Tayl. (ed. omn.). *σωσάντων* libri, unde Jenick. p. 30. effecit *συστάντων*. || *ἀλλ' ἥκει* libri (M. Turr.). *ἀλλ' ἥκῃ* Stephan. (Bk.). || *θυσιῶν* Tayl. (Turr.). *οὐσιῶν* libri. *ὁσίων* Reisk. (Bk. M.). || *ἔθαψαν* libri (M. Turr.) praeter P, qui *ἔθαψεν* (Bk.). || §. 143. *ἐᾶσαι* Reisk. (Turr.). *ἐάσετε* libri (Bk. M.). || *αὐτὸν* Turr. *αὐτὸν* cett. || *ποίοις; ἃ μόνος* Reisk. (ed. omn.). *ποιησάμενοι* libri. || *πολιτῶν οὐ* Bekk. (M. Turr.). *πολιτῶν οἷς οὐ* libri. || *αὐτόν· τίνων;* Turr. *αὐτόν· τίνων;* Tayl. *αὐτὸν τίνων;* Bekker. || *τὸν αὐτὸν ἔρανον* Scaliger (ed. omn.). *τῶν αὐτῶν ἐράνων* libri. || *ἂν ἀναμνησθεὶς* Schaubius (Turr.). *ἂν* libri om., Bekker. *ἂν μνησθεὶς* maluit. || §. 144. *παρανοίας* libri (M. Turr.). *παράνοιαν* Reisk. (Bk.). V. Maetzn. ad h. l. et Weber. ad Dem. Aristocr. p. 517. || *δ' ἐγκαταλιπόντα* Bekker. (Turr.). *δὲ καταλιπόντα* libri (M. Bk.). || §. 145. *εἶναι*] *ἀνεῖναι* Baiterus recte, ut opinor. || *πέντ' ἢ ἓξ* ab interprete supra *πλείω* suprascripta interque verba recepta mihi videntur. || *γενήσεται* Melanthon (ed. omn.). *γένηται* libri. || §. 146. *αὐτό* Turr. — *τὸ αὐτὸ ψήφισμα* libri. || *Ἐγὼ* libri (M. Turr.). *μὲν* add. Reisk. (add. Bekk.). || §. 147. *κακώσεως τὰ* Morus (Turr.). *κακώσεως ὅτι τὰ* libri. *ὅτι* inclus. M. et Bk. || §. 148. *ἐστιν* libri (M. Turr.). *ἔσται* Tayl. (Bk.). || *σῴζων* Ald. (ed. omn.). *σῴζοντα* libri. || §. 149. *ἀνδραποδισμὸν* Bekkerus (ed. omn.), *ἀνδραπόδων* libri. || *τὸν μὲν — τὸν δὲ* libri (M. Turr.). *τοῦ μὲν — τοῦ δὲ* Tayl. (Bk.). || *εἶναι καὶ* Emperius observat. in Dion. Chrys. p. 37 (M. Turr.). *εἵνεκα* libri (Bk.). || §. 150. *Λεωκράτην* AZ secundum Dobsonum (Turr.). *Λεωκράτῃ* cett. (Bk. M.) V. ad §. 1. || *τὰς ναῦς*] *τοὺς νεὼς* Morus. || *καὶ τὰ τείχη*] *καὶ* abesse malim aut scribi *καὶ τὰ νεώρια καὶ τὰ τείχη*. || *αὐτοῖς*] *αὑτοῖς* mavult Weber. ad Dem. Aristocr. p. 341. || *Λεωκράτῃ* libri (Bk. M.). *Λεωκράτην* Heinrich. (Turr.). || *κατηγορημένων* A (secundum Dobsonum et Osann.). *κατηγορουμένων* cett. (Bk. M. Turr.). || *ὅτι* Morus (Turr.). *καὶ ὅτι* libri (Bk.). || *τιμωρίας* dedi auctore Reiskio (Alph. Hecker. in Philol. V. p. 465.). *σωτηρίας* libri (ed. omn.).

Scribebam Strelitia nova Megapolitana.

Car. Scheibe.

ΛΥΚΟΥΡΓΟΣ.

ΚΑΤΑ ΛΕΩΚΡΑΤΟΥΣ.

pag. Steph. 148

ΥΠΟΘΕΣΙΣ.

Μετὰ τὰ ἐν Χαιρωνείᾳ δεινὰ ψήφισμα ποιεῖ ὁ τῶν Ἀθηναίων δῆμος ὥστε μήτε τινὰ ἔξω γενέσθαι τῆς πόλεως μήτε μὴν ἐκθέσθαι παῖδας καὶ γυναῖκας. Λεωκράτης οὖν τις ἐξελθὼν τῆς πόλεως, καὶ ἀφικόμενος ἐν Ῥόδῳ καὶ πάλιν ἐν Μεγάροις, ἦλθεν ἐν Ἀθήναις· καὶ παρρησιαζομένου αὐτοῦ κατηγορίαν ποιεῖται ὁ Λυκοῦργος αὐτοῦ ὡς προδότου. Ἡ δὲ στάσις ὅρος ἀντονομάζων· ὁμολογεῖ γὰρ καὶ Λεωκράτης ἀπολιπεῖν τὴν πόλιν, οὐ μέντοι προδιδόναι. ἄλλοι στοχασμὸν ἀπὸ γνώμης, ὡς τοῦ μὲν ἐξελθεῖν ὁμολογουμένου, ἀμφιβαλλομένης δὲ τῆς προαιρέσεως, ποίᾳ γνώμῃ ἐξῆλθεν, εἴτ' ἐπὶ προδοσίᾳ εἴτ' ἐπὶ ἐμπορίᾳ. ἄλλοι δὲ ἀντίστασιν· λέγει γὰρ οὐκ ἐπὶ προδοσίᾳ τῆς πόλεως ἐξελθεῖν, ἀλλ' ἐπὶ ἐμπορίᾳ. ἔοικε δὲ ἡ τοῦ λόγου ὑπόθεσις τῇ τοῦ κατὰ Αὐτολύκου.

Δικαίαν, ὦ Ἀθηναῖοι, καὶ εὐσεβῆ καὶ ὑπὲρ ὑμῶν καὶ ὑπὲρ τῶν θεῶν τὴν ἀρχὴν τῆς κατηγορίας Λεωκράτους τοῦ κρινομένου ποιήσομαι. εὔχομαι γὰρ τῇ Ἀθηνᾷ καὶ τοῖς ἄλλοις θεοῖς καὶ τοῖς ἥρωσι τοῖς κατὰ τὴν πόλιν καὶ τὴν χώραν ἱδρυμένοις, εἰ μὲν εἰσήγγελκα Λεωκράτη δικαίως καὶ κρίνω τὸν προδόντα αὐτῶν καὶ τοὺς νεὼς καὶ τὰ ἕδη καὶ τὰ τεμένη καὶ τὰς ἐν τοῖς νόμοις θυσίας τὰς ὑπὸ τῶν ὑμετέρων | προγόνων παραδεδομένας, ἐμὲ μὲν ἄξιον ἐν τῇ τήμερον ἡμέρᾳ τῶν Λεωκρά- 2
τους ἀδικημάτων κατήγορον ποιῆσαι, ὃ καὶ τῷ δήμῳ καὶ τῇ πόλει συμφέρει, ὑμᾶς δὲ ὡς ὑπὲρ πατέρων καὶ παίδων καὶ γυναικῶν καὶ πατρίδος καὶ ἱερῶν βουλευομένους, καὶ ἔχοντας ὑπὸ τῇ ψήφῳ τὸν προδότην ἀπάν-

των τούτων, ἀπαραιτήτους δικαστὰς καὶ νῦν καὶ εἰς
τὸν λοιπὸν χρόνον γενέσθαι τοῖς τὰ τοιαῦτα καὶ τη-
λικαῦτα παρανομοῦσιν· εἰ δὲ μήτε τὸν προδόντα τὴν
πατρίδα μήτε τὸν ἐγκαταλιπόντα τὴν πόλιν καὶ τὰ ἱερὰ
εἰς τουτονὶ τὸν ἀγῶνα καθίστημι, σωθῆναι αὐτὸν ἐκ
τοῦ κινδύνου καὶ ὑπὸ τῶν θεῶν καὶ ὑφ' ὑμῶν τῶν δι-
καστῶν.

3 cap. 2. Ἐβουλόμην δ' ἄν, ὦ ἄνδρες, ὥσπερ ὠφέλιμόν ἐστι
τῇ πόλει εἶναι τοὺς κρίνοντας ἐν ταύτῃ τοὺς παρανο-
μοῦντας, οὕτω καὶ φιλάνθρωπον αὐτὸ παρὰ τοῖς πολ-
λοῖς ὑπειλῆφθαι· νῦν δὲ περιέστηκεν εἰς τοῦτο, ὥστε
τὸν ἰδίᾳ κινδυνεύοντα καὶ ὑπὲρ τῶν κοινῶν ἀπεχθα-
νόμενον οὐ φιλόπολιν ἀλλὰ φιλοπράγμονα δοκεῖν εἶναι,
οὐ δικαίως οὐδὲ συμφερόντως τῇ πόλει. τρία γάρ ἐστι
τὰ μέγιστα, ἃ διαφυλάττει καὶ διασώζει τὴν δημοκρα-
4 τίαν καὶ τὴν τῆς πόλεως εὐδαιμονίαν, πρῶτον μὲν ἡ
τῶν νόμων τάξις, δεύτερον δ' ἡ τῶν δικαστῶν ψῆφος,
τρίτον δ' ἡ τούτοις τἀδικήματα παραδιδοῦσα κρίσις.
ὁ μὲν γὰρ νόμος πέφυκε προλέγειν ἃ μὴ δεῖ πράττειν,
ὁ δὲ κατήγορος μηνύειν τοὺς ἐνόχους τοῖς ἐκ τῶν νό-
μων ἐπιτιμίοις καθεστῶτας, ὁ δὲ δικαστὴς κολάζειν
τοὺς ὑπ' ἀμφοτέρων τούτων ἀποδειχθέντας αὐτῷ, ὥστ'
οὔθ' ὁ νόμος οὔθ' ἡ τῶν δικαστῶν ψῆφος ἄνευ τοῦ
5 παραδώσοντος αὐτοῖς τοὺς ἀδικοῦντας ἰσχύει. Ἐγὼ
δέ, ὦ Ἀθηναῖοι, εἰδὼς Λεωκράτην φυγόντα μὲν τοὺς
ὑπὲρ τῆς πατρίδος κινδύνους, ἐγκαταλιπόντα δὲ τοὺς
αὑτοῦ πολίτας, προδεδωκότα δὲ πᾶσαν τὴν ὑμετέραν
δύναμιν, ἅπασι δὲ τοῖς γεγραμμένοις ἔνοχον ὄντα,
ταύτην τὴν εἰσαγγελίαν ἐποιησάμην, οὔτε δι' ἔχθραν
οὐδεμίαν οὔτε διὰ φιλονεικίαν οὐδ' ἡντινοῦν τοῦτον
τὸν ἀγῶνα προελόμενος, ἀλλ' αἰσχρὸν εἶναι νομίσας
τοῦτον περιορᾶν εἰς τὴν ἀγορὰν ἐμβάλλοντα καὶ τῶν

κοινῶν ἱερῶν μετέχοντα, τῆς τε πατρίδος ὄνειδος καὶ
πάντων ὑμῶν γεγενημένον. πολίτου γάρ ἐστι δικαίου
μὴ διὰ τὰς ἰδίας ἔχθρας εἰς τὰς κοινὰς κρίσεις καθι-
στάναι τοὺς τὴν πόλιν μηδὲν ἀδικοῦντας, ἀλλὰ τοὺς
εἰς τὴν πατρίδα τι παρανομοῦντας ἰδίους ἐχθροὺς εἶναι
νομίζειν, καὶ τὰ κοινὰ τῶν ἀδικημάτων κοινὰς καὶ τὰς
προφάσεις ἔχειν τῆς πρὸς αὐτοὺς διαφορᾶς.

Ἅπαντας μὲν οὖν χρὴ νομίζειν μεγάλους εἶναι τοὺς 7 cap. 3
δημοσίους ἀγῶνας, μάλιστα δὲ τοῦτον ὑπὲρ οὗ νῦν
μέλλετε τὴν ψῆφον φέρειν. ὅταν μὲν γὰρ τὰς τῶν πα-
ρανόμων γραφὰς δικάζητε, τοῦτο μόνον ἐπανορθοῦτε
καὶ ταύτην τὴν πρᾶξιν κωλύετε, καθ' ὅσον ἂν τὸ ψή-
φισμα μέλλῃ βλάπτειν τὴν πόλιν· ὁ δὲ νῦν ἐνεστηκὼς
ἀγὼν οὐ μικρόν τι μέρος συνέχει τῶν τῆς πόλεως οὐδὲ
ἐπ' ὀλίγον χρόνον, ἀλλ' ὑπὲρ ὅλης τῆς πατρίδος καὶ
κατὰ παντὸς τοῦ αἰῶνος ἀείμνηστον καταλείψει τοῖς
ἐπιγινομένοις τὴν κρίσιν. οὕτω γάρ ἐστι δεινὸν τὸ γε- 8
γενημένον ἀδίκημα καὶ τηλικοῦτον ἔχει τὸ μέγεθος,
ὥστε μήτε κατηγορίαν μήτε τιμωρίαν ἐνδέχεσθαι εὑρεῖν
ἀξίαν, μηδὲ ἐν τοῖς νόμοις ὡρίσθαι τιμωρίαν ἀξίαν τῶν
ἁμαρτημάτων. τί γὰρ χρὴ παθεῖν τὸν ἐκλιπόντα μὲν
τὴν πατρίδα, μὴ βοηθήσαντα δὲ τοῖς πατρῴοις ἱεροῖς,
ἐγκαταλιπόντα δὲ τὰς τῶν προγόνων θήκας, ἅπασαν δὲ
τὴν πόλιν ὑποχείριον τοῖς πολεμίοις παραδόντα; τὸ μὲν
γὰρ μέγιστον καὶ ἔσχατον τῶν τιμημάτων, θάνατος,
ἀναγκαῖον μὲν ἐκ τῶν νόμων ἐπιτίμιον, ἔλαττον δὲ τῶν
Λεωκράτους ἀδικημάτων καθέστηκε. παρεῖσθαι δὲ τὴν 9
ὑπὲρ τῶν τοιούτων τιμωρίαν συμβέβηκεν, ὦ ἄνδρες,
οὐ διὰ ῥαθυμίαν τῶν τότε νομοθετούντων, ἀλλὰ διὰ
τὸ μήτ' ἐν τοῖς πρότερον χρόνοις γεγενῆσθαι τοιοῦτον
μηδὲν μήτε ἐν τοῖς μέλλουσιν ἐπίδοξον εἶναι. διὸ καὶ
μάλιστα, ὦ ἄνδρες, δεῖ | ὑμᾶς γενέσθαι μὴ μόνον τοῦ

p. 136—141.

νῦν ἀδικήματος δικαστὰς ἀλλὰ καὶ νομοθέτας. ὅσα μὲν γὰρ τῶν ἀδικημάτων νόμος τις διώρικε, ῥᾴδιον τούτῳ κανόνι χρωμένους κολάζειν τοὺς παρανομοῦντας· ὅσα δὲ μὴ σφόδρα περιείληφεν ἑνὶ ὀνόματι προσαγορεύσας, μείζω δὲ τούτων τις ἠδίκηκεν, ἅπασι δὲ ὁμοίως ἔνοχός ἐστιν, ἀναγκαῖον τὴν ὑμετέραν κρίσιν καταλείπεσθαι
10 παράδειγμα τοῖς ἐπιγιγνομένοις. εὖ δ' ἴστε, ὦ ἄνδρες, ὅτι οὐ μόνον τοῦτον νῦν κολάσετε κατεψηφισμένοι, ἀλλὰ καὶ τοὺς νεωτέρους ἅπαντας ἐπ' ἀρετὴν προτρέψετε. δύο γάρ ἐστι τὰ παιδεύοντα τοὺς νέους, ἥ τε τῶν ἀδικούντων τιμωρία καὶ ἡ τοῖς ἀνδράσι τοῖς ἀγαθοῖς διδομένη δωρεά· πρὸς ἑκάτερον δὲ τούτων ἀποβλέποντες τὴν μὲν διὰ τὸν φόβον φεύγουσι, τῆς δὲ διὰ τὴν
cap. 4. δόξαν ἐπιθυμοῦσι. διὸ δεῖ, ὦ ἄνδρες, προσέχειν τούτῳ τῷ ἀγῶνι καὶ μηδὲν περὶ πλείονος ποιήσασθαι τοῦ δικαίου.

11 Ποιήσομαι δὲ κἀγὼ τὴν κατηγορίαν δικαίαν, οὔτε ψευδόμενος οὐδὲν οὔτ' ἔξω τοῦ πράγματος λέγων. οἱ μὲν γὰρ πλεῖστοι τῶν εἰς ὑμᾶς εἰσιόντων πάντων ἀτοπώτατον ποιοῦσιν· ἢ γὰρ συμβουλεύουσιν ἐνταῦθα περὶ τῶν κοινῶν πραγμάτων, ἢ κατηγοροῦσι καὶ διαβάλλουσι πάντα μᾶλλον ἢ περὶ οὗ μέλλετε τὴν ψῆφον φέρειν. ἔστι δ' οὐδέτερον τούτων χαλεπόν, οὔθ' ὑπὲρ ὧν μὴ βουλεύεσθε γνώμην ἀποφήνασθαι, οὔθ' ὑπὲρ
12 ὧν μηδεὶς ἀπολογήσεται κατηγορίαν εὑρεῖν. ἀλλ' οὐ δίκαιον ὑμᾶς μὲν ἀξιοῦν δικαίαν τὴν ψῆφον φέρειν, αὐτοὺς δὲ μὴ δικαίαν τὴν κατηγορίαν ποιεῖσθαι. τούτων δὲ αἴτιοι ὑμεῖς ἐστε, ὦ ἄνδρες· τὴν γὰρ ἐξουσίαν ταύτην δεδώκατε τοῖς ἐνθάδε εἰσιοῦσι, καὶ ταῦτα κάλλιστον ἔχοντες τῶν Ἑλλήνων παράδειγμα τὸ ἐν Ἀρείῳ πάγῳ συνέδριον, ὃ τοσοῦτον διαφέρει τῶν ἄλλων δικαστηρίων, ὥστε καὶ παρ' αὐτοῖς ὁμολογεῖσθαι τοῖς

ἁλισκομένοις δικαίαν ποιεῖσθαι τὴν κρίσιν. πρὸς ὃ δεῖ 13
καὶ ὑμᾶς ἀποβλέποντας μὴ ἐπιτρέπειν τοῖς ἔξω τοῦ
πράγματος λέγουσιν· οὕτω γὰρ ἔσται τοῖς τε κρινομέ-
νοις ἄνευ διαβολῆς ὁ ἀγὼν καὶ τοῖς διώκουσιν ἥκιστα
συκοφαντεῖν καὶ ὑμῖν εὐορκοτάτην τὴν ψῆφον ἐνεγκεῖν.
[ἀδύνατον γάρ ἐστιν ἄνευ τοῦ λόγου, μὴ δικαίως δεδι-
δαγμένους δικαίαν θέσθαι τὴν ψῆφον.]

Δεῖ δ', ὦ ἄνδρες, μηδὲ ταῦτα λαθεῖν ὑμᾶς, ὅτι 14
οὐχ ὅμοιός ἐστιν ὁ ἀγὼν περὶ τούτου καὶ τῶν ἄλλων cap. 5.
ἰδιωτῶν. περὶ μὲν γὰρ ἀγνῶτος ἀνθρώπου τοῖς Ἕλλη-
σιν ἐν ὑμῖν αὐτοῖς ἐδοκεῖτ' ἂν ἢ καλῶς ἢ καὶ φαύλως
ἐψηφίσθαι· περὶ δὲ τούτου ὅ τι ἂν βουλεύσησθε, παρὰ
πᾶσι τοῖς Ἕλλησιν ἔσται λόγος. ἐπιφανής τε γάρ ἐστι
διὰ τὸν ἔκπλουν τὸν εἰς Ῥόδον καὶ τὴν ἀπαγγελίαν ἣν
ἐποιήσατο καθ' ὑμῶν πρός τε τὴν πόλιν τὴν τῶν Ῥο-
δίων καὶ τῶν ἐμπόρων τοῖς ἐπιδημοῦσιν ἐκεῖ, οἳ πᾶσαν 15
τὴν οἰκουμένην περιπλέοντες δι' ἐργασίαν ἀπήγγελλον
ἅμα περὶ τῆς πόλεως ἃ Λεωκράτους ἀκηκόεσαν· οἳ
ἴσασι τὰ τῶν προγόνων τῶν ὑμετέρων ἔργα ἐναντιώτα-
τα τοῖς τούτῳ διαπεπραγμένοις ὄντα. ὥστε περὶ πολ-
λοῦ ποιητέον ἐστὶν ὀρθῶς βουλεύσασθαι περὶ αὐτοῦ.
εὖ γὰρ ἴστε, ὦ Ἀθηναῖοι, ὅτι ᾧ πλεῖστον διαφέρετε
τῶν ἄλλων ἀνθρώπων, τῷ πρός τε τοὺς θεοὺς εὐσεβῶς
καὶ πρὸς τοὺς γονεῖς ὁσίως καὶ πρὸς τὴν πατρίδα φιλο-
τίμως ἔχειν, τούτων πλεῖστον ἀμελεῖν δόξοιτ' ἄν, εἰ
τὴν παρ' ὑμῶν οὗτος διαφύγοι τιμωρίαν.

Δέομαι δ' ὑμῶν, ὦ Ἀθηναῖοι, ἀκοῦσαί μου τῆς 16
κατηγορίας διὰ τέλους, καὶ μὴ ἄχθεσθαι ἐὰν ἄρξω-
μαι ἀπὸ τῶν τῇ πόλει τότε συμβάντων, ἀλλὰ τοῖς αἰ-
τίοις ὀργίζεσθαι καὶ δι' οὓς ἀναγκάζομαι νῦν μεμνῆ-
σθαι περὶ αὐτῶν. Γεγενημένης γὰρ τῆς ἐν Χαιρωνείᾳ
μάχης καὶ συνδραμόντων ἁπάντων ὑμῶν εἰς τὴν ἐκκλη-

σίαν ἐψηφίσατο ὁ δῆμος παῖδας μὲν καὶ γυναῖκας ἐκ
τῶν ἀγρῶν εἰς τὰ τείχη κατακομίζειν, τοὺς δὲ στρατη-
γοὺς τάττειν εἰς τὰς φυλακὰς τῶν Ἀθηναίων καὶ τῶν
ἄλλων τῶν οἰκούντων Ἀθήνησι, καθ' ὅ τι ἂν αὐτοῖς
17 δοκῇ. Λεωκράτης δὲ τούτων οὐδενὸς φροντίσας, συ-
σκευασάμενος ἃ εἶχε χρήματα μετὰ τῶν οἰκετῶν ἐπὶ τὸν
λέμβον κατεκόμισε, τῆς νεὼς ἤδη περὶ τὴν ἀκτὴν ἐξορ-
μούσης, καὶ | περὶ δείλην ὀψίαν αὐτὸς μετὰ τῆς ἑταί-
ρας Εἰρηνίδος κατὰ μέσην τὴν ἀκτὴν διὰ τῆς πυλίδος
ἐξελθὼν πρὸς τὴν ναῦν προσέπλευσε καὶ ᾤχετο φεύ-
γων, οὔτε τοὺς λιμένας τῆς πόλεως ἐλεῶν, ἐξ ὧν ἀνή-
γετο, οὔτε τὰ τείχη τῆς πατρίδος αἰσχυνόμενος, ὧν τὴν
φυλακὴν ἔρημον τὸ καθ' αὑτὸν μέρος κατέλειπεν· οὐδὲ
τὴν ἀκρόπολιν καὶ τὸ ἱερὸν τοῦ Διὸς τοῦ σωτῆρος καὶ
τῆς Ἀθηνᾶς τῆς σωτείρας ἀφορῶν καὶ προδιδοὺς ἐφο-
βήθη, οὓς αὐτίκα σώσοντας ἑαυτὸν ἐκ τῶν κινδύνων
18 ἐπικαλέσεται. καταχθεὶς δὲ καὶ ἀφικόμενος εἰς Ῥόδον,
ὥσπερ τῇ πατρίδι μεγάλας εὐτυχίας εὐαγγελιζόμενος,
ἀπήγγελλεν ὡς τὸ μὲν ἄστυ τῆς πόλεως ἑαλωκὸς κατα-
λίποι, τὸν δὲ Πειραιέα πολιορκούμενον, αὐτὸς δὲ μό-
νος διασωθεὶς ἥκοι· καὶ οὐκ ᾐσχύνθη τὴν τῆς πατρί-
δος ἀτυχίαν αὑτοῦ σωτηρίαν προσαγορεύσας. οὕτω δὲ
σφόδρα ταῦτ' ἐπίστευσαν οἱ Ῥόδιοι, ὥστε τριήρεις πλη-
ρώσαντες τὰ πλοῖα κατῆγον, καὶ τῶν ἐμπόρων καὶ τῶν
ναυκλήρων οἱ παρεσκευασμένοι δεῦρο πλεῖν αὐτοῦ τὸν
19 σῖτον ἐξείλοντο καὶ τἆλλα χρήματα διὰ τοῦτον. Καὶ
ὅτι ταῦτ' ἀληθῆ λέγω, ἀναγνώσεται ὑμῖν τὰς μαρτυ-
ρίας ἁπάντων, πρῶτον μὲν τὰς τῶν γειτόνων καὶ τῶν
ἐν τῷ τόπῳ τούτῳ κατοικούντων, οἳ τοῦτον ἴσασιν ἐν
τῷ πολέμῳ φυγόντα καὶ ἐκπλεύσαντα Ἀθήνηθεν, ἔπει-
τα τῶν παραγενομένων εἰς Ῥόδον, ὅτε Λεωκράτης ταῦτ'
ἀπήγγελλε, μετὰ δὲ ταῦτα τὴν Φυρκίνου μαρτυρίαν,

Reisk.

ὃν καὶ ὑμῶν [ἴσασιν] οἱ πολλοὶ κατηγοροῦντα τούτου ἐν τῷ δήμῳ ὡς καὶ μεγάλα καὶ βλάβους εἴη τὴν πεντηκοστὴν μετέχων αὐτοῖς.*

Πρὸ δὲ τοῦ ἀναβαίνειν τοὺς μάρτυρας βραχέα βού- 20 cap. 7.
λομαι διαλεχθῆναι ὑμῖν. οὐ γὰρ ἀγνοεῖτε, ὦ ἄνδρες, οὔτε τὰς παρασκευὰς τῶν κρινομένων οὔτε τὰς δεήσεις τῶν ἐξαιτουμένων, ἀλλ' ἀκριβῶς ἐπίστασθε ὅτι χρημάτων ἕνεκα καὶ χάριτος πολλοὶ ἐπείσθησαν τῶν μαρτύρων ἢ ἀμνημονεῖν ἢ μὴ ἐλθεῖν ἢ ἑτέραν πρόφασιν εὑρεῖν. ἀξιοῦτε οὖν τοὺς μάρτυρας ἀναβαίνειν μηδὲ ὀκνεῖν μηδὲ περὶ πλείονος ποιεῖσθαι τὰς χάριτας ὑμῶν καὶ τῆς πόλεως, ἀλλ' ἀποδιδόναι τῇ πατρίδι τἀληθῆ καὶ τὰ δίκαια, μηδὲ λείπειν τὴν τάξιν ταύτην καὶ μιμεῖσθαι Λεωκράτην, ἢ λαβόντας τὰ ἱερὰ κατὰ τὸν νόμον ἐξομόσασθαι. ἐὰν δὲ μηδέτερον τούτων ποιῶσιν, ὑπὲρ ὑμῶν καὶ τῶν νόμων καὶ τῆς δημοκρατίας κλητεύσομεν αὐτούς. Λέγε τὰς μαρτυρίας.

ΜΑΡΤΥΡΙΑΙ.

Μετὰ ταῦτα τοίνυν, ὦ ἄνδρες, ἐπειδὴ χρόνος ἐγέ- 21 cap. 8
νετο καὶ ἀφικνεῖτο Ἀθήνηθεν πλοῖα εἰς τὴν Ῥόδον καὶ φανερὸν ἦν ὅτι οὐδὲν δεινὸν ἐγεγόνει περὶ τὴν πόλιν, φοβηθεὶς ἐκπλεῖ πάλιν ἐκ τῆς Ῥόδου καὶ ἀφικνεῖται εἰς Μέγαρα· καὶ ᾤκει ἐν Μεγάροις πλείω ἢ πέντε ἔτη προστάτην ἔχων Μεγαρέα, οὐδὲ τὰ ὅρια τῆς χώρας αἰσχυνόμενος, ἀλλ' ἐν γειτόνων τῆς ἐκθρεψάσης αὐτὸν πατρίδος μετοικῶν. καὶ οὕτως αὑτοῦ κατεγνώκει ἀίδιον 22
φυγήν, ὥστε μεταπεμψάμενος ἐντεῦθεν Ἀμύνταν τὸν τὴν ἀδελφὴν αὐτοῦ ἔχοντα τὴν πρεσβυτέραν καὶ τῶν φίλων Ἀντιγένην Ξυπετεῶνα, καὶ δεηθεὶς τοῦ κηδεστοῦ πρίασθαι παρ' αὐτοῦ τἀνδράποδα καὶ τὴν οἰκίαν, ἀποδόσθαι ταλάντου, καὶ ἀπὸ τούτου προσέταξε τοῖς τε χρή-

σταις ἀποδοῦναι τὰ ὀφειλόμενα καὶ τοὺς ἐράνους διε-
23 νεγκεῖν, τὸ δὲ λοιπὸν αὐτῷ ἀποδοῦναι. διοικήσας δὲ ταῦτα πάντα ὁ Ἀμύντας αὐτὸς πάλιν ἀποδίδοται τἀνδράποδα πέντε καὶ τριάκοντα μνῶν Τιμοχάρει Ἀχαρνεῖ τῷ τὴν νεωτέραν ἔχοντι τούτου ἀδελφήν· ἀργύριον δὲ οὐκ ἔχων δοῦναι ὁ Τιμοχάρης, συνθήκας ποιησάμενος καὶ θέμενος παρὰ Λυσικλεῖ, μίαν μνᾶν τόκον ἔφερε τῷ Ἀμύντᾳ. ἵνα δὲ μὴ λόγον οἴησθε εἶναι ἀλλ' εἰδῆτε τὴν ἀλήθειαν, ἀναγνώσεται καὶ τούτων ὑμῖν τὰς μαρτυρίας. εἰ μὲν οὖν ζῶν ἐτύγχανεν ὁ Ἀμύντας, ἐκεῖνον ἂν αὐτὸν παρειχόμην· νυνὶ δὲ ὑμῖν καλῶ τοὺς συνειδότας. Καί μοι | λέγε ταύτην τὴν μαρτυρίαν, ὡς ἐπρίατο παρὰ Λεωκράτους ἐν Μεγάροις τὰ ἀνδράποδα Ἀμύντας καὶ τὴν οἰκίαν.

ΜΑΡΤΥΡΙΑ.

24 Ἀκούσατε δὲ καὶ ὡς ἀπέλαβε τετταράκοντα μνᾶς παρὰ Ἀμύντου Φιλόμηλος Χολαργεὺς καὶ Μενέλαος ὁ πρεσβεύσας πρὸς βασιλέα.

ΜΑΡΤΥΡΙΑ.

Λαβὲ δέ μοι καὶ τὴν τοῦ Τιμοχάρους τοῦ πριαμένου τἀνδράποδα παρ' Ἀμύντου πέντε καὶ τριάκοντα μνῶν, καὶ τὰς συνθήκας.

ΜΑΡΤΥΡΙΑ. ΣΥΝΘΗΚΑΙ.

25 Τῶν μὲν μαρτύρων ἀκηκόατε, ὦ ἄνδρες· ἄξιον δ' ἐστὶν ἐφ' οἷς μέλλω λέγειν ἀγανακτῆσαι καὶ μισῆσαι τουτονὶ Λεωκράτην. οὐ γὰρ ἐξήρκεσε τὸ σῶμα τὸ ἑαυτοῦ καὶ τὰ χρήματα μόνον ὑπεκθέσθαι, ἀλλὰ καὶ τὰ ἱερὰ τὰ πατρῷα, ἃ τοῖς ὑμετέροις νομίμοις καὶ πατρῴοις ἔθεσιν οἱ πρόγονοι παρέδοσαν αὐτῷ ἱδρυσάμενοι, ταῦτα

Reisk.

μετεπέμψατο εἰς Μέγαρα καὶ ἐξήγαγεν ἐκ τῆς χώρας, οὐδὲ τὴν ἐπωνυμίαν τῶν πατρῴων ἱερῶν φοβηθείς, ὅτι ἐκ τῆς πατρίδος αὐτὰ κινήσας συμφεύγειν αὐτῷ, ἐκλείποντα τοὺς νεὼς καὶ τὴν χώραν ἣν κατεῖχον, ἠξίωσε, καὶ ἱδρύσασθαι ἐπὶ ξένης καὶ ἀλλοτρίας, καὶ εἶναι ὀθνεῖα τῇ χώρᾳ καὶ τοῖς νομίμοις τοῖς κατὰ τὴν
Μεγαρέων πόλιν εἰθισμένοις. καὶ οἱ μὲν πατέρες 26
ὑμῶν τὴν Ἀθηνᾶν ὡς τὴν χώραν εἰληχυῖαν, ὁμώνυμον αὐτῇ τὴν πατρίδα προσηγόρευον Ἀθήνας, ἵν' οἱ τιμῶντες τὴν θεὸν τὴν ὁμώνυμον αὐτῇ πόλιν μὴ ἐγκαταλίπωσι· Λεωκράτης δὲ οὔτε νομίμων οὔτε πατρῴων οὔτε ἱερῶν φροντίσας τὸ καθ' ἑαυτὸν ἐξαγώγιμον ὑμῖν καὶ τὴν παρὰ τῶν θεῶν βοήθειαν ἐποίησε. καὶ οὐκ ἐξήρκεσεν αὐτῷ τοσαῦτα καὶ τηλικαῦτα τὴν πόλιν ἀδικῆσαι, ἀλλ' οἰκῶν ἐν Μεγάροις, οἷς παρ' ὑμῶν ἐξεκομίσατο χρήμασιν ἀφορμῇ χρώμενος, ἐκ τῆς Ἠπείρου παρὰ Κλεοπάτρας εἰς Λευκάδα ἐσιτήγει καὶ ἐκεῖθεν εἰς Κόρινθον.
καίτοι, ὦ ἄνδρες, καὶ περὶ τούτων οἱ ὑμέτεροι νόμοι τὰς 27
ἐσχάτας τιμωρίας ὁρίζουσιν, ἐάν τις Ἀθηναίων ἄλλοσέ ποι σιτηγήσῃ ἢ ὡς ὑμᾶς. ἔπειτα τὸν προδόντα μὲν ἐν τῷ πολέμῳ, σιτηγήσαντα δὲ παρὰ τοὺς νόμους, μὴ φροντίσαντα δὲ μήτε ἱερῶν μήτε πατρίδος μήτε νόμων, τοῦτον ἔχοντες ἐν τῇ ὑμετέρᾳ ψήφῳ οὐκ ἀποκτενεῖτε καὶ παράδειγμα τοῖς ἄλλοις ἀνθρώποις ποιήσετε; πάντων ἄρα ἀνθρώπων ῥᾳθυμότατοι ἔσεσθε καὶ ἥκιστα ἐπὶ τοῖς δεινοῖς ὀργιζόμενοι.

Καὶ ταῦτα δέ, ὦ ἄνδρες, ἐμοῦ θεωρήσατε, ὡς δι- 28 cap. 9.
καίαν τὴν ἐξέτασιν ποιουμένου περὶ τούτων. οὐ γὰρ οἶμαι δεῖν ὑμᾶς ὑπὲρ τηλικούτων ἀδικημάτων εἰκάζοντας ἀλλὰ τὴν ἀλήθειαν εἰδότας ψηφίζεσθαι, καὶ τοὺς μάρτυρας μὴ δώσοντας ἔλεγχον μαρτυρεῖν ἀλλὰ δεδωκότας. παρεκαλεσάμην γὰρ αὐτοὺς πρόκλησιν

ὑπὲρ τούτων ἁπάντων γράψας καὶ ἀξιῶν βασανίζειν
τοὺς τούτου οἰκέτας. Καί μοι λέγε ταύτην.

ΠΡΟΚΛΗΣΙΣ.

29 Ἀκούετε, ὦ ἄνδρες, τῆς προκλήσεως. ἅμα τοίνυν
ταύτην Λεωκράτης οὐκ ἐδέχετο καὶ κατεμαρτύρει αὐ-
τοῦ ὅτι προδότης τῆς πατρίδος ἐστίν· ὁ γὰρ τὸν πάντ'
αὐτῷ συνειδότων ἔλεγχον φυγὼν ὡμολόγηκεν ἀληθῆ
εἶναι τὰ εἰσηγγελμένα. τίς γὰρ ὑμῶν οὐκ οἶδεν ὅτι
περὶ τῶν ἀμφισβητουμένων πολὺ δοκεῖ δικαιότατον καὶ
δημοτικὸν εἶναι, ὅταν οἰκέται ἢ θεράπαιναι συνειδῶσιν
ἃ δεῖ, τούτους ἐλέγχειν καὶ βασανίζειν, καὶ τοῖς ἔργοις
μᾶλλον ἢ τοῖς λόγοις πιστεύειν, ἄλλως τε καὶ περὶ
πραγμάτων κοινῶν καὶ μεγάλων καὶ συμφερόντων τῇ
30 πόλει; ἐγὼ τοίνυν τοσοῦτον ἀφέστηκα τοῦ ἀδίκως τὴν
εἰσαγγελίαν κατὰ Λεωκράτους ποιήσασθαι, ὅσον ἐγὼ
μὲν ἐβουλόμην τοῖς ἰδίοις κινδύνοις ἐν τοῖς Λεωκρά-
τους οἰκέταις καὶ θεραπαίναις βασανισθεῖσι τὸν ἔλεγ-
χον γενέσθαι, οὑτοσὶ δὲ διὰ τὸ [τούτους*] συνειδέναι
ἑαυτῷ οὐχ ὑπέμεινεν ἀλλ' ἔφυγε. καίτοι, ὦ ἄνδρες,
πολὺ θᾶττον οἱ Λεωκράτους οἰκέται καὶ θεράπαιναι
τῶν γενομένων ἄν τι ἠρνήθησαν ἢ τὰ μὴ ὄντα τοῦ αὐ-
τῶν δεσπότου κατεψεύσαντο.

31 cap. 10. Χωρὶς τοίνυν τούτων Λεωκράτης | ἀναβοήσεται
αὐτίκα ὡς ἰδιώτης ὢν καὶ ὑπὸ τῆς τοῦ ῥήτορος καὶ συ-
κοφάντου δεινότητος ἀναρπαζόμενος. ἐγὼ δὲ ἡγοῦμαι
πάντας ὑμᾶς εἰδέναι ὅτι τῶν μὲν δεινῶν καὶ συκοφαν-
τεῖν ἐπιχειρούντων ἔργον ἐστὶν ἅμα τοῦτο προαιρεῖσθαι
καὶ ζητεῖν τὰ χωρία ταῦτα ἐν οἷς τοὺς παραλογισμοὺς
κατὰ τῶν ἀγωνιζομένων ποιήσονται, τῶν δὲ δικαίως
τὰς κρίσεις ἐνισταμένων καὶ τοὺς ἐνόχους ταῖς ἀραῖς
ἀκριβῶς ἀποδεικνύντων τἀναντία φαίνεσθαι τούτοις

ποιοῦντας, ὥσπερ ἡμεῖς. οὑτωσὶ δὲ διαλογίζεσθε περὶ 32
τούτων παρ' ὑμῖν αὐτοῖς. τίνας ἀδύνατον ἦν τῇ δει-
νότητι καὶ ταῖς παρασκευαῖς ταῖς τοῦ λόγου παραγα-
γεῖν; κατὰ φύσιν γοῦν βασανιζόμενοι πᾶσαν τὴν ἀλή-
θειαν περὶ πάντων τῶν ἀδικημάτων ἔμελλον φράσειν
οἱ οἰκέται καὶ αἱ θεράπαιναι. ἀλλὰ τούτους ὁ Λεωκρά-
της παραδοῦναι ἔφυγε, καὶ ταῦτα οὐκ ἀλλοτρίους ἀλλ'
αὑτοῦ ὄντας. τίνας δὲ δυνατὸν εἶναι δοκεῖ τοῖς λόγοις 33
ψυχαγωγῆσαι καὶ τὴν ὑγρότητα αὐτῶν τοῦ ἤθους τοῖς
δακρύοις εἰς ἔλεον προαγαγέσθαι; τοὺς δικαστάς. ἐν-
ταῦθα Λεωκράτης ὁ προδότης τῆς πατρίδος ἐλήλυθεν,
οὐδὲν ἕτερον ἢ φοβούμενος μὴ ἐκ τῆς αὐτῆς οἰκίας οἵ
τ' ἐξελέγχοντες τῷ ἔργῳ καὶ ὁ ἐξελεγχόμενος γένηται.
τί γὰρ ἔδει προφάσεων ἢ λόγων ἢ σκήψεως; ἁπλοῦν τὸ
δίκαιον, ῥᾴδιον τὸ ἀληθές, βραχὺς ὁ ἔλεγχος. εἰ μὲν 34
ὁμολογεῖ τὰ ἐν τῇ εἰσαγγελίᾳ ἀληθῆ καὶ ὅσια εἶναι, τί
οὐ τῆς ἐκ τῶν νόμων τιμωρίας τυγχάνει; εἰ δὲ μή φησι
ταῦτα ἀληθῆ εἶναι, τί οὐ παραδέδωκε τοὺς οἰκέτας καὶ
τὰς θεραπαίνας; προσήκει γὰρ τὸν ὑπὲρ προδοσίας
κινδυνεύοντα καὶ παραδιδόναι βασανίζειν καὶ μηδένα
τῶν ἀκριβεστάτων ἐλέγχων φεύγειν. ἀλλ' οὐδὲν τούτων 35
ἔπραξεν, ἀλλὰ καταμεμαρτυρηκὼς ἑαυτοῦ ὅτι προδότης
ἐστὶ τῆς πατρίδος καὶ τῶν ἱερῶν καὶ τῶν νόμων, ἀξιώ-
σει ὑμᾶς ἐναντία ταῖς αὑτοῦ ὁμολογίαις καὶ μαρτυρίαις
ψηφίσασθαι. καὶ πῶς δίκαιόν ἐστι τὸν τὴν ἐξουσίαν
τῆς ἀπολογίας αὑτοῦ ἐξ ἄλλων τε πολλῶν καὶ ἐκ τοῦ μὴ
δέξασθαι τὰ δίκαια περιῃρημένον, τοῦτον ἐᾶσαι ὑμᾶς
αὐτοὺς ὑπὲρ τῶν ὁμολογουμένων ἀδικημάτων ἐξαπα-
τῆσαι;

Περὶ μὲν οὖν τῆς προκλήσεως καὶ τοῦ ἀδικήματος, 36
ὅτι ὁμολογούμενόν ἐστιν, ἱκανῶς ὑμᾶς ἡγοῦμαι, ὦ
ἄνδρες, μεμαθηκέναι· ἐν οἷς δὲ καιροῖς καὶ ἡλίκοις cap. 11
p. 159—163.

κινδύνοις τὴν πόλιν οὖσαν Λεωκράτης προδέδωκει, ἀναμνῆσαι ὑμᾶς βούλομαι. Καί μοι λαβὲ τὸ ψήφισμα, γραμματεῦ, τὸ Ὑπερείδου, καὶ ἀναγίνωσκε.

ΨΗΦΙΣΜΑ.

37 Ἀκούετε τοῦ ψηφίσματος, ὦ ἄνδρες, ὅτι τὴν βουλὴν τοὺς πεντακοσίους καταβαίνειν εἰς Πειραιᾶ χρηματιοῦσαν περὶ φυλακῆς τοῦ Πειραιέως ἐν τοῖς ὅπλοις ἔδοξε, καὶ πράττειν διεσκευασμένην ὅ τι ἂν δοκῇ τῷ δήμῳ συμφέρον εἶναι. καίτοι, ὦ ἄνδρες, εἰ οἱ ἀφειμένοι τοῦ στρατεύεσθαι ἕνεκα τοῦ βουλεύεσθαι ὑπὲρ τῆς πόλεως ἐν τῇ τῶν στρατιωτῶν τάξει διέτριβον, ἆρ' ὑμῖν δοκοῦσι μικροὶ καὶ οἱ τυχόντες φόβοι τότε τὴν
38 πόλιν κατασχεῖν; ἐν οἷς Λεωκράτης οὑτοσὶ καὶ αὐτὸς ἐκ τῆς πόλεως ἀποδρὰς ᾤχετο καὶ τὰ χρήματα τὰ ὑπάρχοντα ἐξεκόμισε καὶ ἱερὰ τὰ πατρῷα μετεπέμψατο, καὶ εἰς τοσοῦτον προδοσίας ἦλθεν ὥστε κατὰ τὴν αὐτοῦ προαίρεσιν ἔρημοι μὲν ἦσαν οἱ ναοί, ἔρημοι δὲ αἱ φυλακαὶ τῶν τειχῶν, ἐξελέλειπτο δὲ ἡ πόλις καὶ ἡ
39 χώρα. καίτοι κατ' ἐκείνους τοὺς χρόνους, ὦ ἄνδρες, τίς οὐκ ἂν τὴν πόλιν ἠλέησεν, οὐ μόνον πολίτης ἀλλὰ καὶ ξένος ἐν τοῖς ἔμπροσθεν χρόνοις ἐπιδεδημηκώς; τίς δ' ἦν οὕτως ἢ μισόδημος τότε ἢ μισαθήναιος, ὅστις ἐδυνήθη ἂν ἄτακτον αὑτὸν ὑπομεῖναι ἰδεῖν, ἡνίκα ἡ μὲν ἧττα καὶ τὸ γεγονὸς πάθος τῷ [δήμῳ*] προσηγγέλλετο, ὀρθὴ δὲ ἦν ἡ πόλις ἐπὶ τοῖς συμβεβηκόσιν, αἱ δ' ἐλπίδες τῆς σωτηρίας τῷ δήμῳ ἐν τοῖς ὑπὲρ πεν-
40 τήκοντα ἔτη γεγονόσι καθειστήκεσαν, ὁρᾶν δ' ἦν | ἐπὶ μὲν τῶν θυρῶν γυναῖκας ἐλευθέρας περιφόβους κατεπτηχυίας καὶ πυνθανομένας εἰ ζῶσι, τὰς μὲν ὑπὲρ ἀνδρός, τὰς δ' ὑπὲρ πατρός, τὰς δ' ὑπὲρ ἀδελφῶν, ἀναξίως αὑτῶν καὶ τῆς πόλεως ὁρωμένας, τῶν δ' ἀνδρῶν

* Reisk.

τοὺς τοῖς σώμασιν ἀπειρηκότας καὶ ταῖς ἡλικίαις
πρεσβυτέρους καὶ ὑπὸ τῶν νόμων τοῦ στρατεύεσθαι
ἀφειμένους ἰδεῖν ἦν καθ' ὅλην τὴν πόλιν τότ' ἐπὶ γή-
ρως ὀδῷ περιφθειρομένους, διπλᾶ τὰ ἱμάτια ἐμπεπορ-
πημένους; πολλῶν δὲ καὶ δεινῶν κατὰ τὴν πόλιν γινο- 41
μένων, καὶ πάντων τῶν πολιτῶν τὰ μέγιστα ἠτυχηκό-
των, μάλιστ' ἄν τις ἤλγησε καὶ ἐδάκρυσεν ἐπὶ ταῖς τῆς
πόλεως συμφοραῖς, ἡνίχ' ὁρᾶν ἦν τὸν δῆμον ψηφισά-
μενον τοὺς μὲν δούλους ἐλευθέρους, τοὺς δὲ ξένους
Ἀθηναίους, τοὺς δ' ἀτίμους ἐπιτίμους· ὃς πρότερον
ἐπὶ τῷ αὐτόχθων εἶναι καὶ ἐλεύθερος ἐσεμνύνετο. το- 42
σαύτῃ δὲ ἡ πόλις ἐκέχρητο μεταβολῇ, ὥστε πρότερον
μὲν ὑπὲρ τῆς τῶν ἄλλων Ἑλλήνων ἐλευθερίας ἀγωνί-
ζεσθαι, ἐν δὲ τοῖς τότε χρόνοις ἀγαπᾶν ἐὰν ὑπὲρ τῆς
αὑτῶν σωτηρίας ἀσφαλῶς δύνηται κινδυνεῦσαι, καὶ
πρότερον μὲν πολλῆς χώρας τῶν βαρβάρων ἐπάρχειν,
τότε δὲ πρὸς Μακεδόνας ὑπὲρ τῆς ἰδίας κινδυνεύειν·
καὶ τὸν δῆμον ὃν πρότερον Λακεδαιμόνιοι καὶ Πελο-
ποννήσιοι καὶ οἱ τὴν Ἀσίαν κατοικοῦντες Ἕλληνες βοη-
θὸν ἐπεκαλοῦντο, οὗτος ἐδεῖτο τῶν ἐξ Ἄνδρου καὶ Κέω
καὶ Τροιζῆνος καὶ Ἐπιδαύρου ἐπικουρίαν αὑτῷ μετα-
πέμψασθαι. ὥστε, ὦ ἄνδρες, τὸν ἐν τοῖς τοιούτοις φό- 43
βοις καὶ τηλικούτοις κινδύνοις καὶ τοσαύτῃ αἰσχύνῃ
ἐγκαταλιπόντα τὴν πόλιν, καὶ μήτε ὅπλα θέμενον ὑπὲρ
τῆς πατρίδος μήτε τὸ σῶμα παρασχόντα τάξαι τοῖς στρα-
τηγοῖς, ἀλλὰ φυγόντα καὶ προδόντα τὴν τοῦ δήμου σω-
τηρίαν, τίς ἂν ἢ δικαστὴς φιλόπολις καὶ εὐσεβεῖν βου-
λόμενος ψήφῳ ἀπολύσειεν, ἢ ῥήτωρ κληθεὶς τῷ προδότῃ
τῆς πόλεως βοηθήσειε, τὸν οὐδὲ συμπενθῆσαι τὰς τῆς
πατρίδος συμφορὰς τολμήσαντα, οὐδὲ συμβεβλημένον
οὐδὲν εἰς τὴν τῆς πόλεως καὶ τοῦ δήμου σωτηρίαν;
καίτοι κατ' ἐκείνους τοὺς χρόνους οὐκ ἔστιν ἥτις ἡλικία 44

οὐ παρέσχετο ἑαυτὴν εἰς τὴν τῆς πόλεως σωτηρίαν,
ὅτε ἡ μὲν χώρα τὰ δένδρα συνεβάλλετο, οἱ δὲ τετελευ-
τηκότες τὰς θήκας, οἱ δὲ νεῴ τὰ ὅπλα. ἐπεμελοῦντο
γὰρ οἱ μὲν τῆς τῶν τειχῶν κατασκευῆς, οἱ δὲ τῆς τῶν
τάφρων, οἱ δὲ τῆς χαρακώσεως· οὐδεὶς δ' ἦν ἀργὸς τῶν
ἐν τῇ πόλει. ἐφ' ὧν οὐδενὸς τὸ σῶμα τὸ ἑαυτοῦ παρ-
45 έσχετο τάξαι Λεωκράτης. ὧν εἰκὸς ὑμᾶς ἀναμνησθέν-
τας τὸν μηδὲ ξυνεπενεγκεῖν μηδ' ἐπ' ἐκφορὰν ἐλθεῖν
ἀξιώσαντα τῶν ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας καὶ τοῦ δήμου
σωτηρίας ἐν Χαιρωνείᾳ τελευτησάντων θανάτῳ ζημιῶ-
σαι, ὡς τὸ ἐπὶ τούτῳ μέρος ἀτάφων ἐκείνων τῶν ἀν-
δρῶν γεγενημένων· ὧν οὗτος οὐδὲ τὰς θήκας πα-
ριὼν ᾐσχύνθη ὀγδόῳ ἔτει τὴν πατρίδα αὐτῶν προσα-
γορεύων.

46 Περὶ ὧν, ὦ ἄνδρες, μικρῷ πλείω βούλομαι διελ-
cap. 12. θεῖν, καὶ ὑμῶν ἀκοῦσαι δέομαι καὶ μὴ νομίζειν ἀλλο-
τρίους εἶναι τοὺς τοιούτους [λόγους*] τῶν δημοσίων
ἀγώνων· αἱ γὰρ τῶν ἀγαθῶν ἀνδρῶν εὐλογίαι τὸν
ἔλεγχον σαφῆ κατὰ τῶν τἀναντία ἐπιτηδευόντων ποιοῦ-
σιν. ἔτι δὲ καὶ δίκαιον τὸν ἔπαινον, ὃς μόνος ἆθλον
τῶν κινδύνων τοῖς ἀγαθοῖς ἀνδράσιν ἐστί, τοῦτον,
ἐπειδὴ κἀκεῖνοι εἰς τὴν κοινὴν σωτηρίαν τῆς πόλεως
τὰς ψυχὰς τὰς αὑτῶν ἀνάλωσαν, ἐν τοῖς δημοσίοις καὶ
47 κοινοῖς ἀγῶσι τῆς πόλεως μὴ παραλιπεῖν. ἐκεῖνοι γὰρ
τοῖς πολεμίοις ἀπήντησαν ἐπὶ τοῖς ὁρίοις τῆς Βοιωτίας
ὑπὲρ τῆς τῶν Ἑλλήνων ἐλευθερίας μαχούμενοι, οὐκ ἐπὶ
τοῖς τείχεσι τὰς ἐλπίδας τῆς σωτηρίας ἔχοντες, οὐδὲ τὴν
χώραν κακῶς ποιεῖν προέμενοι τοῖς ἐχθροῖς, ἀλλὰ τὴν
μὲν αὑτῶν ἀνδρείαν ἀσφαλεστέραν φυλακὴν εἶναι νο-
μίζοντες τῶν λιθίνων περιβόλων, τὴν δὲ θρέψασαν αὑ-
τοὺς αἰσχυνόμενοι περιορᾶν πορθουμένην, εἰκότως·
48 ὥσπερ γὰρ πρὸς τοὺς φύσει γεννήσαντας καὶ τοὺς ποιη-

τοὺς τῶν πατέρων οὐχ ὁμοίως ἔχουσιν ἅπαντες ταῖς εὐνοίαις, οὕτω καὶ πρὸς τὰς | χώρας τὰς μὴ φύσει προσηκούσας ἀλλ᾽ ὕστερον ἐπικτήτους γενομένας καταδεέστερον διάκεινται. τοιαύταις δὲ γνώμαις χρησάμενοι, καὶ τοῖς ἀρίστοις ἀνδράσιν ἐξ ἴσου τῶν κινδύνων μετασχόντες, οὐχ ὁμοίως τῆς τύχης ἐκοινώνησαν· τῆς γὰρ ἀρετῆς οὐ ζῶντες ἀπολαύουσιν, ἀλλὰ τελευτήσαντες τὴν δόξαν καταλελοίπασιν, οὐχ ἡττηθέντες, ἀλλ᾽ ἀποθανόντες ἔνθαπερ ἐτάχθησαν ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας ἀμύνοντες. εἰ δὲ δεῖ καὶ παραδοξότατον μὲν εἰπεῖν ἀλη- 49
θὲς δέ, ἐκεῖνοι νικῶντες ἀπέθανον. τὰ γὰρ ἆθλα τοῦ πολέμου τοῖς ἀγαθοῖς ἀνδράσιν ἐστὶν ἐλευθερία καὶ ἀρετή· ταῦτα γὰρ ἀμφότερα τοῖς τελευτήσασιν ὑπάρχει. ἔπειτα δὲ οὐδ᾽ οἷόν τ᾽ ἐστὶν εἰπεῖν ἡττῆσθαι τοὺς ταῖς διανοίας μὴ πτήξαντας τὸν τῶν ἐπιόντων φόβον. μόνους γὰρ τοὺς ἐν τοῖς πολέμοις καλῶς ἀποθνήσκοντας οὐδ᾽ ἂν εἷς ἡττῆσθαι δικαίως φήσειε· τὴν γὰρ δουλείαν φεύγοντες εὐκλεᾶ θάνατον αἱροῦνται. ἐδήλωσε δὲ ἡ 50
τούτων τῶν ἀνδρῶν ἀρετή· μόνοι γὰρ τῶν ἁπάντων τὴν τῆς Ἑλλάδος ἐλευθερίαν ἐν τοῖς ἑαυτῶν σώμασιν εἶχον. ἅμα γὰρ οὗτοί τε τὸν βίον μετήλλαξαν καὶ τὰ τῆς Ἑλλάδος εἰς δουλείαν μετέπεσεν· συνετάφη γὰρ τοῖς τούτων σώμασιν ἡ τῶν ἄλλων Ἑλλήνων ἐλευθερία. ὅθεν καὶ φανερὸν πᾶσιν ἐποίησαν οὐκ ἰδίᾳ πολεμοῦντες ἀλλ᾽ ὑπὲρ κοινῆς ἐλευθερίας προκινδυνεύοντες. ὥστε, ὦ ἄνδρες, οὐκ ἂν αἰσχυνθείην εἰπὼν στέφανον τῆς πατρίδος εἶναι τὰς ἐκείνων ψυχάς. Καὶ δι᾽ ἃ οὐκ 51
ἀλόγως ἐπετήδευον, ἐπίστασθε, ὦ Ἀθηναῖοι, μόνοι τῶν Ἑλλήνων τοὺς ἀγαθοὺς ἄνδρας τιμᾶν· εὑρήσετε δὲ παρὰ μὲν τοῖς ἄλλοις ἐν ταῖς ἀγοραῖς ἀθλητὰς ἀνακειμένους, παρ᾽ ὑμῖν δὲ στρατηγοὺς ἀγαθοὺς καὶ τοὺς τὸν τύραννον ἀποκτείναντας. καὶ τοιούτους μὲν ἄνδρας οὐδ᾽

ἐξ ἁπάσης τῆς Ἑλλάδος ὀλίγους εὑρεῖν ῥᾴδιον, τοὺς δὲ τοὺς στεφανίτας ἀγῶνας νενικηκότας εὐπετῶς πολλαχόθεν ἔστι γεγονότας ἰδεῖν. ὥσπερ τοίνυν τοῖς εὐεργέταις μεγίστας τιμὰς ἀπονέμετε, οὕτω δίκαιον καὶ τοὺς τὴν πατρίδα καταισχύνοντας καὶ προδιδόντας ταῖς ἐσχάταις τιμωρίαις κολάζειν.

52 cap.13. Σκέψασθε δέ, ὦ ἄνδρες, ὅτι οὐδ' ἐν ὑμῖν ἐστὶν ἀποψηφίσασθαι Λεωκράτους τουτουὶ τὰ δίκαια ποιοῦσι. τὸ γὰρ ἀδίκημα τοῦτο κεκριμένον ἐστὶ καὶ κατεγνωσμένον. ἡ μὲν γὰρ ἐν Ἀρείῳ πάγῳ βουλή (καὶ μηδείς μοι θορυβήσῃ· ταύτην γὰρ ὑπολαμβάνω μεγίστην τότε γενέσθαι τῇ πόλει σωτηρίαν) τοὺς φυγόντας τὴν πατρίδα καὶ ἐγκαταλιπόντας τότε τοῖς πολεμίοις λαβοῦσα ἀπέκτεινε. καίτοι, ὦ ἄνδρες, μὴ νομίζετε τοὺς τὰ τῶν ἄλλων φονικὰ ἀδικήματα ὁσιώτατα δικάζοντας αὐτοὺς ἂν εἴς τινα τῶν πολιτῶν τοιοῦτόν τι παρανομῆσαι. ἀλλὰ μὴν
53 Αὐτολύκου μὲν ὑμεῖς κατεψηφίσασθε, μείναντος μὲν αὐτοῦ ἐν τοῖς κινδύνοις, ἔχοντος δ' αἰτίαν τοὺς υἱεῖς καὶ τὴν γυναῖκα ὑπεκθέσθαι, καὶ ἐτιμωρήσασθε. καίτοι εἰ τὸν τοὺς ἀχρήστους εἰς τὸν πόλεμον ὑπεκθέσθαι αἰτίαν ἔχοντα ἐτιμωρήσασθε, τί δεῖ πάσχειν ὅστις ἀνὴρ ὢν οὐκ ἀπέδωκε τὰ τροφεῖα τῇ πατρίδι; ἔτι δὲ ὁ δῆμος, δεινὸν ἡγησάμενος εἶναι τὸ γινόμενον, ἐψηφίσατο ἐνόχους εἶναι τῇ προδοσίᾳ τοὺς φεύγοντας τὸν ὑπὲρ τῆς πατρίδος κίνδυνον, ἀξίους εἶναι νομίζων τῆς ἐσχάτης
54 τιμωρίας. ἃ δὴ κατέγνωσται μὲν παρὰ τῷ δικαιοτάτῳ συνεδρίῳ, κατεψήφισται δὲ ὑφ' ὑμῶν τῶν δικάζειν λαχόντων, ὁμολογεῖται δὲ παρὰ τῷ δήμῳ τῆς μεγίστης ἄξια εἶναι τιμωρίας, τούτοις ὑμεῖς ἐναντία ψηφιεῖσθε; πάντων ἄρ' ἀνθρώπων ἔσεσθε ἀγνωμονέστατοι, καὶ ἐλαχίστους ἕξετε τοὺς ὑπὲρ ὑμῶν αὐτῶν κινδυνεύοντας.

Ὡς μὲν οὖν ἔνοχός ἐστι τοῖς εἰσηγγελμένοις ἅπασιν, 55
ὦ ἄνδρες, Λεωκράτης, φανερόν ἐστι· πυνθάνομαι δὲ cap. 14.
αὐτὸν ἐπιχειρήσειν ὑμᾶς ἐξαπατᾶν λέγοντα ὡς ἔμπορος
ἐξέπλευσε καὶ κατὰ ταύτην τὴν ἐργασίαν ἀπεδήμησεν
εἰς Ῥόδον. ἐὰν οὖν ταῦτα λέγῃ, ἐνθυμεῖσθε ῷ ῥᾳδίως
λήψεσθε αὐτὸν ψευδόμενον. πρῶτον μὲν γὰρ | οὐκ ἐκ
τῆς ἀκτῆς κατὰ τὴν πυλίδα ἐμβαίνουσιν οἱ κατ' ἐμπο-
ρίαν πλέοντες, ἀλλ' ἐκ τοῦ λιμένος, ὑπὸ πάντων τῶν
φίλων ὁρώμενοι καὶ ἀποστελλόμενοι· ἔπειτα οὐ μετὰ
τῆς ἑταίρας καὶ τῶν θεραπαινῶν, ἀλλὰ μόνος μετὰ
παιδὸς τοῦ διακονοῦντος. πρὸς δὲ τούτοις τί προσῆκεν 56
ἐν Μεγάροις τὸν Ἀθηναῖον ὡς ἔμπορον πέντε ἔτη κατ-
οικεῖν καὶ τὰ ἱερὰ τὰ πατρῷα μετακομίζεσθαι καὶ τὴν
οἰκίαν τὴν ἐνθάδε πωλεῖν, εἰ μὴ κατεγνώκει τε αὑτοῦ
προδεδωκέναι τὴν πατρίδα καὶ μεγάλα πάντας ἠδικηκέ-
ναι; ὃ καὶ πάντων γένοιτ' ἂν ἀτοπώτατον, εἰ περὶ ὧν
αὐτὸς προσεδόκα τεύξεσθαι τιμωρίας, ταῦθ' ὑμεῖς ἀπο-
λύσετε κύριοι γενόμενοι τῆς ψήφου. χωρὶς δὲ τούτων
οὐχ ἡγοῦμαι δεῖν ἀποδέχεσθαι ταύτην τὴν ἀπολογίαν.
πῶς γὰρ οὐ δεινὸν τοὺς μὲν ἐπὶ ἐμπορίαν ἀποδημοῦντας 57
σπεύδειν ἐπὶ τὴν τῆς πόλεως βοήθειαν, τοῦτον δὲ μόνον
ἐν τοῖς τότε καιροῖς καὶ κατ' ἐργασίαν ἐκπλεῖν, ἡνίκα οὐδ'
ἂν εἷς προσκτήσασθαι οὐδὲν ἂν ἐζήτησεν, ἀλλὰ τὰ ὑπάρ-
χοντα μόνον διαφυλάξαι; ἡδέως δ' ἂν αὐτοῦ πυθοίμην,
τίνα ἐμπορίαν εἰσάγων χρησιμώτερος ἐγένετο ἂν τῇ πόλει
τοῦ παρασχεῖν τὸ σῶμα τάξαι τοῖς στρατηγοῖς καὶ τοὺς
ἐπιόντας ἀμύνασθαι μεθ' ὑμῶν μαχόμενος. ἐγὼ μὲν οὐ-
δεμίαν ὁρῶ τηλικαύτην οὖσαν βοήθειαν. Ἄξιον δέ ἐστιν 58
οὐ μόνον αὐτῷ διὰ τὴν πρᾶξιν ὀργίζεσθαι ταύτην, ἀλλὰ
καὶ διὰ τὸν λόγον τοῦτον· φανερῶς γὰρ ψεύδεσθαι τε-
τόλμηκεν. οὔτε γὰρ πρότερον οὐδὲ πώποτε ἐγένετο ἐπὶ
ταύτης τῆς ἐργασίας, ἀλλ' ἐκέκτητο χαλκοτύπους, οὔτε

τότε ἐκπλεύσας οὐδὲν εἰσήγαγεν ἐκ Μεγάρων, ἓξ ἔτη
συνεχῶς ἀποδημήσας. ἔτι δὲ καὶ [τῆς*] πεντηκοστῆς με-
τέχων ἐτύγχανεν, ἣν οὐκ ἂν καταλιπὼν κατ' ἐμπορίαν
ἀπεδήμει. ὥστ' ἂν μέν τι περὶ τούτων λέγῃ, οὐδ' ὑμᾶς
ἐπιτρέψειν αὐτῷ νομίζω.

59 cap. 15. Ἥξει δ' ἴσως ἐπ' ἐκεῖνον τὸν λόγον φερόμενος, ὃν
αὐτῷ συμβεβουλεύκασί τινες τῶν συνηγόρων, ὡς οὐκ
ἔνοχός ἐστι τῇ προδοσίᾳ· οὔτε γὰρ νεωρίων κύριος οὔτε
πυλῶν οὔτε στρατοπέδων οὔθ' ὅλως τῶν τῆς πόλεως οὐ-
δενός. ἐγὼ δ' ἡγοῦμαι τοὺς μὲν τούτων κυρίους μέρος
ἄν τι προδοῦναι τῆς ὑμετέρας δυνάμεως, τουτονὶ δ'
ὅλην ἔκδοτον ποιῆσαι τὴν πόλιν. ἔτι δ' οἱ μὲν τοὺς ζῶν-
τας μόνον ἀδικοῦσι προδιδόντες, οὗτος δὲ καὶ τοὺς τετε-
λευτηκότας καὶ τὰ ἐν τῇ χώρᾳ ἱερὰ τῶν πατρῴων νομί-
60 μων ἀποστερῶν. καὶ ὑπὸ μὲν ἐκείνων προδοθεῖσαν οἰ-
κεῖσθαι ἂν συνέβαινε δούλην οὖσαν τὴν πόλιν, ὃν δὲ
τρόπον οὗτος ἐξέλιπεν, ἀοίκητον ἂν γενέσθαι. ἔτι δὲ ἐκ
μὲν τοῦ κακῶς πράττειν τὰς πόλεις μεταβολῆς τυχεῖν ἐπὶ
τὸ βέλτιον εἰκός ἐστιν, ἐκ δὲ τοῦ παντάπασι γενέσθαι
ἀνάστατον καὶ τῶν κοινῶν ἐλπίδων στερηθῆναι. ὥσπερ
γὰρ ἀνθρώπῳ ζῶντι μὲν ἐλπὶς ἐκ τοῦ κακῶς πρᾶξαι με-
ταπεσεῖν, τελευτήσαντι δὲ συναναιρεῖται πάντα δι' ὧν
ἄν τις εὐδαιμονήσειεν, οὕτω καὶ περὶ τὰς πόλεις συμβαί-
νει πέρας ἔχειν τὴν ἀτυχίαν ὅταν ἀνάστατοι γένωνται.
61 εἰ γὰρ δεῖ τὴν ἀλήθειαν εἰπεῖν, πόλεώς ἐστι θάνατος
ἀνάστατον γενέσθαι. τεκμήριον δὲ μέγιστον· ἡμῶν γὰρ
ἡ πόλις τὸ μὲν παλαιὸν ὑπὸ τῶν τυράννων κατεδουλώθη,
τὸ δ' ὕστερον ὑπὸ τῶν τριάκοντα, καὶ ὑπὸ Λακεδαιμο-
νίων τὰ τείχη καθῃρέθη· καὶ ἐκ τούτων ὅμως ἀμφοτέ-
ρων ἠλευθερώθημεν καὶ τῆς τῶν Ἑλλήνων εὐδαιμονίας
62 ἠξιώθημεν προστάται γενέσθαι· ἀλλ' οὐχ ὅσαι πώποτ'
ἀνάστατοι γεγόνασι. τοῦτο μὲν γάρ, εἰ καὶ παλαιότερον

Reisk.

εἰπεῖν ἐστι, τὴν Τροίαν τίς οὐκ ἀκήκοεν, ὅτι μεγίστη γε-
γενημένη τῶν τότε πόλεων καὶ πάσης ἐπάρξασα τῆς
Ἀσίας, ὡς ἅπαξ ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων κατεσκάφη, τὸν
αἰῶνα ἀοίκητός ἐστι; τοῦτο δὲ Μεσσήνην πεντακοσίοις
ἔτεσιν ὕστερον ἐκ τῶν τυχόντων ἀνθρώπων συνοι-
κισθεῖσαν;

Ἴσως οὖν τῶν συνηγόρων αὐτῷ τολμήσει τις εἰπεῖν, 63 cap. 16.
μικρὸν τὸ πρᾶγμα ποιῶν, ὡς οὐδὲν ἂν παρ' ἕνα ἄνθρω-
πον ἐγένετο τούτων· | καὶ οὐκ αἰσχύνονται τοιαύτην
ἀπολογίαν ποιούμενοι πρὸς ὑμᾶς, ἐφ' ᾗ δικαίως ἂν ἀπο-
θάνοιεν. εἰ μὲν γὰρ ὁμολογοῦσι τὴν πατρίδα αὐτὸν
ἐκλιπεῖν, τοῦτο συγχωρήσαντες ὑμᾶς ἐάτωσαν διαγνῶ-
ναι περὶ τοῦ μεγέθους· εἰ δ' ὅλως μηδὲν τούτων πεποίη-
κεν, οὐ μανία δή που τοῦτο λέγειν ὡς οὐδὲν ἂν γένηται
παρὰ τοῦτον; ἡγοῦμαι δ' ἔγωγε, ὦ ἄνδρες, τοὐναντίον 64
τούτοις, παρὰ τοῦτον εἶναι τῇ πόλει τὴν σωτηρίαν. ἡ γὰρ
πόλις οἰκεῖται κατὰ τὴν ἰδίαν ἑκάστου μοῖραν φυλαττο-
μένη· ὅταν οὖν ταύτην ἐφ' ἑνός τις παρίδῃ, λέληθεν
ἑαυτὸν ἐφ' ἁπάντων τοῦτο πεποιηκώς. καίτοι ῥᾴδιόν
ἐστιν, ὦ ἄνδρες, πρὸς τὰς τῶν ἀρχαίων νομοθετῶν
διανοίας ἀποβλέψαντας τὴν ἀλήθειαν εὑρεῖν. ἐκεῖνοι 65
γὰρ οὐ τῷ μὲν ἑκατὸν τάλαντα κλέψαντι θάνατον
ἔταξαν, τῷ δὲ δέκα δραχμὰς ἔλαττον ἐπιτίμιον· οὐδὲ
τὸν μὲν μεγάλα ἱεροσυλήσαντα ἀπέκτειναν, τὸν δὲ
μικρὰ ἐλάττονι τιμωρίᾳ ἐκόλαζον· οὐδὲ τὸν μὲν οἰ-
κέτην ἀποκτείναντα ἀργυρίῳ ἐζημίουν, τὸν δὲ ἐλεύ-
θερον εἶργον τῶν νόμων· ἀλλ' ὁμοίως ἐπὶ πᾶσι καὶ
τοῖς ἐλαχίστοις παρανομήμασι θάνατον ὥρισαν εἶναι
τὴν ζημίαν. οὐ γὰρ πρὸς τὸ ἴδιον ἕκαστος αὐτῶν 66
ἀπέβλεπε τοῦ γεγενημένου πράγματος, οὐδ' ἐντεῦθεν
τὸ μέγεθος τῶν ἁμαρτημάτων ἐλάμβανον, ἀλλ' αὐτὸ
ἐσκόπουν τοῦτο, εἰ πέφυκε τὸ ἀδίκημα τοῦτο ἐπὶ πλεῖον

ἐλθὸν μέγα βλάπτειν τοὺς ἀνθρώπους. καὶ γὰρ ἄτοπον
ἄλλως πως περὶ τούτου ἐξετάζειν. φέρε γάρ, ὦ ἄνδρες,
εἴ τις ἕνα νόμον εἰς τὸ Μητρῷον ἐλθὼν ἐξαλείψειεν, εἶτ᾽
ἀπολογοῖτο ὡς οὐδὲν παρὰ τοῦτον τῇ πόλει ἐστίν, ἆρ᾽
οὐκ ἂν ἀπεκτείνατ᾽ αὐτόν; ἐγὼ μὲν οἶμαι δικαίως,
67 εἴπερ ἐμέλλετε καὶ τοὺς ἄλλους σώζειν. τὸν αὐτὸν
τοίνυν τρόπον κολαστέον ἐστὶ τοῦτον, εἰ μέλλετε τοὺς
ἄλλους πολίτας βελτίους ποιήσειν· καὶ οὐ τοῦτο λο-
γιεῖσθε εἰ εἷς ἐστι μόνος ὁ ἄνθρωπος, ἀλλ᾽ εἰς τὸ πρᾶ-
γμα. ἐγὼ μὲν γὰρ ἡγοῦμαι τὸ μὴ πολλοὺς τοιούτους γε-
νέσθαι ἡμέτερον εὐτύχημα εἶναι, τοῦτον μέντοι διὰ τοῦτο
μείζονος τιμωρίας ἄξιον εἶναι τυχεῖν, ὅτι μόνος τῶν
ἄλλων πολιτῶν οὐ κοινὴν ἀλλ᾽ ἰδίαν τὴν σωτηρίαν
ἐζήτησεν.

68 cap. 17. Ἀγανακτῶ δὲ μάλιστα, ὦ ἄνδρες, ἐπειδὰν ἀκούσω
τῶν μετὰ τούτου τινὸς λέγοντος ὡς οὐκ ἔστι τοῦτο
προδιδόναι, εἴ τις ᾤχετο ἐκ τῆς πόλεως· καὶ γὰρ οἱ
πρόγονοί ποθ᾽ ἡμῶν τὴν πόλιν καταλιπόντες, ὅτε πρὸς
Ξέρξην ἐπολέμουν, εἰς Σαλαμῖνα διέβησαν. καὶ οὕτως
ἐστὶν ἀνόητος καὶ παντάπασιν ὑμῶν καταπεφρονηκώς,
ὥστε τὸ κάλλιστον τῶν ἔργων πρὸς τὸ αἴσχιστον
69 συμβαλεῖν ἠξίωσε. ποῦ γὰρ οὐ περιβόητος ἐκείνων
τῶν ἀνδρῶν ἡ ἀρετὴ γέγονε; τίς δ᾽ οὕτως ἢ φθονερός
ἐστιν ἢ παντάπασιν ἀφιλότιμος, ὃς οὐκ ἂν εὔξαιτο τῶν
ἐκείνοις πεπραγμένων μετασχεῖν; οὐ γὰρ τὴν πόλιν
ἐξέλιπον ἀλλὰ τὸν τόπον μετήλλαξαν, πρὸς τὸν ἐπιόντα
70 κίνδυνον καλῶς βουλευσάμενοι. Ἐτεόνικος μὲν γὰρ
ὁ Λακεδαιμόνιος καὶ Ἀδείμαντος ὁ Κορίνθιος καὶ
τὸ Αἰγινητῶν ναυτικὸν ὑπὸ νύκτα τὴν σωτηρίαν αὑτοῖς
ἔμελλον πορίζεσθαι· ἐγκαταλειπόμενοι δὲ οἱ πρόγονοι
ὑπὸ πάντων τῶν Ἑλλήνων βίᾳ καὶ τοὺς ἄλλους ἠλευ-
θέρωσαν, ἀναγκάσαντες ἐν Σαλαμῖνι μετ᾽ αὑτῶν πρὸς

τοὺς βαρβάρους ναυμαχεῖν. μόνοι δὲ ἀμφοτέρων περιγεγόνασι, καὶ τῶν πολεμίων καὶ τῶν συμμάχων, ὡς ἑκατέρων προσῆκε, τοὺς μὲν εὐεργετοῦντες, τοὺς δὲ μαχόμενοι νικῶντες. ἆρά γε ὅμοιον τῷ φεύγοντι τὴν
πατρίδα τεττάρων ἡμερῶν πλοῦν εἰς Ῥόδον; ἦ που 71
ταχέως ἂν ἠνέσχετό τις ἐκείνων τῶν ἀνδρῶν τοιοῦτον ἔργον, ἀλλ' οὐκ ἂν κατέλευσαν τὸν καταισχύνοντα τὴν αὑτῶν ἀριστείαν. οὕτω γοῦν ἐφίλουν τὴν πατρίδα πάντες, ὥστε τὸν παρὰ Ξέρξου πρεσβευτὴν Ἀλέξανδρον, φίλον ὄντα αὐτοῖς πρότερον, ὅτι γῆν καὶ ὕδωρ ᾔτησε, μικροῦ δεῖν κατέλευσαν. ὅπου δὲ καὶ τοῦ λόγου τιμωρίαν ἠξίουν λαμβάνειν, ἦ που τὸν ἔργῳ παραδόντα τὴν πόλιν ὑποχείριον τοῖς πολεμίοις οὐ μεγάλαις ἂν ζημίαις
ἐκόλασαν. | τοιγαροῦν τοιαύταις χρώμενοι γνώμαις 72
ἐνενήκοντα μὲν ἔτη τῶν Ἑλλήνων ἡγεμόνες κατέστησαν, Φοινίκην δὲ καὶ Κιλικίαν ἐπόρθησαν, ἐπ' Εὐρυμέδοντι δὲ καὶ πεζομαχοῦντες καὶ ναυμαχοῦντες ἐνίκησαν, ἑκατὸν δὲ τριήρεις τῶν βαρβάρων αἰχμαλώτους ἔλαβον, ἅπασαν δὲ τὴν Ἀσίαν κακῶς ποιοῦντες περιέπλευσαν,
καὶ τὸ κεφάλαιον τῆς νίκης, οὐ τὸ ἐν Σαλαμῖνι τρό- 73
παιον ἀγαπήσαντες ἔστησαν, ἀλλ' ὅρους τοῖς βαρβάροις πήξαντες τοὺς εἰς τὴν ἐλευθερίαν τῆς Ἑλλάδος, καὶ τούτους κωλύσαντες ὑπερβαίνειν, συνθήκας ἐποιήσαντο μακρῷ μὲν πλοίῳ μὴ πλεῖν ἐντὸς Κυανέων καὶ Φασήλιδος, τοὺς δ' Ἕλληνας αὐτονόμους εἶναι, μὴ μόνον τοὺς τὴν Εὐρώπην ἀλλὰ καὶ τοὺς τὴν Ἀσίαν κατοικοῦντας.
καίτοι οἴεσθε ἄν, εἰ τῇ Λεωκράτους διανοίᾳ χρησάμενοι 74
πάντες ἔφυγον, τούτων ἄν τι γενέσθαι τῶν καλῶν ἔργων, ἢ ταύτην ἂν ἔτι τὴν χώραν κατοικεῖν ὑμᾶς; χρὴ τοίνυν, ὦ ἄνδρες, ὥσπερ τοὺς ἀγαθοὺς ἐπαινεῖτε καὶ τιμᾶτε, οὕτω καὶ τοὺς κακοὺς μισεῖν τε καὶ κολάζειν, ἄλλως τε καὶ Λεωκράτην, ὃς οὔτε ἔδεισεν οὔτε ᾐσχύνθη ὑμᾶς.

75 cap.18. *Καίτοι ὑμεῖς τίνα τρόπον νενομίκατε περὶ τούτων,
καὶ πῶς ἔχετε ταῖς διανοίαις, θεωρήσατε. ἄξιον γὰρ
ὅμως καίπερ πρὸς εἰδότας διελθεῖν· ἐγκώμιον γὰρ νὴ
τὴν Ἀθηνᾶν εἰσι τῆς πόλεως οἱ παλαιοὶ νόμοι καὶ τὰ
ἔθη τῶν ἐξ ἀρχῆς ταῦτα κατασκευασάντων, οἷς ἂν προσ-
έχητε, τὰ δίκαια ποιήσετε καὶ πᾶσιν ἀνθρώποις σεμνοὶ
76 καὶ ἄξιοι τῆς πόλεως δόξετ' εἶναι. ὑμῖν γὰρ ἔστιν ὅρκος,
ὃν ὀμνύουσι πάντες οἱ πολῖται, ἐπειδὰν εἰς τὸ ληξιαρχι-
κὸν γραμματεῖον ἐγγραφῶσι καὶ ἔφηβοι γένωνται, μήτε
τὰ ἱερὰ ὅπλα καταισχυνεῖν μήτε τὴν τάξιν λείψειν, ἀμυ-
νεῖν δὲ τῇ πατρίδι καὶ ἀμείνω παραδώσειν. ὃν εἰ μὲν
ὀμώμοκε Λεωκράτης, φανερῶς ἐπιώρκηκεν, καὶ οὐ μόνον
ὑμᾶς ἠδίκηκεν ἀλλὰ καὶ εἰς τὸ θεῖον ἠσέβηκεν· εἰ δὲ
μὴ ὀμώμοκεν, εὐθὺς δῆλός ἐστι παρασκευασάμενος
οὐδὲν ποιήσειν τῶν δεόντων, ἀνθ' ὧν δικαίως ἂν
αὐτὸν καὶ ὑπὲρ ὑμῶν καὶ ὑπὲρ τῶν θεῶν τιμωρήσεσθε.
77 βούλομαι δὲ ὑμᾶς ἀκοῦσαι τοῦ ὅρκου. Λέγε, γραμ-
ματεῦ.*

ΟΡΚΟΣ.

*Καλός γε, ὦ ἄνδρες, καὶ ὅσιος ὁ ὅρκος. παρὰ τοῦτον
τοίνυν ἅπαντα πεποίηκε Λεωκράτης. καίτοι πῶς ἂν
ἄνθρωπος γένοιτο ἀνοσιώτερος ἢ μᾶλλον προδότης τῆς
πατρίδος; τίνα δ' ἂν τρόπον ὅπλα καταισχύνειέ τις μᾶλ-
λον, ἢ εἰ λαβεῖν μὴ θέλει καὶ τοὺς πολεμίους ἀμύνασθαι;
πῶς δ' οὐ καὶ τὸν παραστάτην καὶ τὴν τάξιν λέλοιπεν
78 ὁ μηδὲ τάξαι τὸ σῶμα παρασχών; ποῦ δ' ὑπὲρ ὁσίων καὶ
ἱερῶν ἤμυνεν ἂν ὁ μηδένα κίνδυνον ὑπομείνας; τίνι
δ' ἂν τὴν πατρίδα παρέδωκε μείζονα προδοσίᾳ; τὸ γὰρ
τούτου μέρος ἐκλελειμμένη τοῖς πολεμίοις ὑποχείριός
ἐστιν. εἶτα τοῦτον οὐκ ἀποκτενεῖτε τὸν ἁπάσαις ταῖς
ἀδικίαις ἔνοχον ὄντα; τίνας οὖν τιμωρήσεσθε; τοὺς ἐν*

τι τούτων ἡμαρτηκότας; ῥᾴδιον ἔσται παρ' ὑμῖν ἄρα μεγάλα ἀδικεῖν, εἰ φανεῖσθε ἐπὶ τοῖς μικροῖς μᾶλλον ὀργιζόμενοι.

Καὶ μήν, ὦ ἄνδρες, καὶ τοῦθ' ὑμᾶς δεῖ μαθεῖν, 79 cap. 19.
ὅτι τὸ συνέχον τὴν δημοκρατίαν ὅρκος ἐστί. τρία γάρ
ἐστιν ἐξ ὧν ἡ πολιτεία συνέστηκεν, ὁ ἄρχων, ὁ δικαστής,
ὁ ἰδιώτης. τούτων τοίνυν ἕκαστος ταύτην πίστιν
δίδωσιν, εἰκότως· τοὺς μὲν γὰρ ἀνθρώπους πολλοὶ ἤδη
ἐξαπατήσαντες καὶ διαλαθόντες οὐ μόνον τῶν παρόν-
των κινδύνων ἀπελύθησαν, ἀλλὰ καὶ τὸν ἄλλον χρόνον
ἀθῷοι τῶν ἀδικημάτων τούτων εἰσί· τοὺς δὲ θεοὺς οὔτ'
ἂν ἐπιορκήσας τις λάθοι οὔτ' ἂν ἐκφύγοι τὴν ἀπ' αὐτῶν
τιμωρίαν, ἀλλ' εἰ μὴ αὐτός, οἱ παῖδές γε καὶ τὸ γένος
ἅπαν τὸ τοῦ ἐπιορκήσαντος μεγάλοις ἀτυχήμασι περι-
πίπτει. διόπερ, ὦ ἄνδρες δικασταί, ταύτην πίστιν ἔδο- 80
σαν αὐτοῖς ἐν Πλαταιαῖς πάντες οἱ Ἕλληνες, ὅτε ἔμελ-
λον παραταξάμενοι μάχεσθαι πρὸς τὴν Ξέρξου δύναμιν,
οὐ παρ' αὐτῶν εὑρόντες, ἀλλὰ μιμησάμενοι τὸν παρ'
ὑμῖν εἰθισμένον ὅρκον. ὃν ἄξιόν ἐστιν ἀκοῦσαι· καὶ γὰρ
παλαιῶν ὄντων τῶν τότε πεπραγμένων ὅμως συχνῶς
ἔστιν ἐν τοῖς γεγραμμένοις ἰδεῖν τὴν ἐκείνων | ἀρετήν.
Καί μοι ἀναγίνωσκε αὐτόν.

ΟΡΚΟΣ. *Οὐ ποιήσομαι περὶ πλείονος τὸ ζῆν τῆς ἐλευ-* 81
θερίας, οὐδ' ἐγκαταλείψω τοὺς ἡγεμόνας οὔτε ζῶντας οὔτε ἀποθανόντας, ἀλλὰ τοὺς ἐν τῇ μάχῃ τελευτήσαντας τῶν συμμάχων ἅπαντας θάψω. καὶ κρατήσας τῷ πολέμῳ τοὺς βαρβάρους τῶν μὲν μαχεσαμένων ὑπὲρ τῆς Ἑλλάδος πόλεων οὐδεμίαν ἀνάστατον ποιήσω, τὰς δὲ τὰ τοῦ βαρβάρου προελομένας ἁπάσας δεκατεύσω· καὶ τῶν ἱερῶν τῶν ἐμπρησθέντων καὶ καταβληθέντων ὑπὸ τῶν βαρβάρων οὐδὲν ἀνοικοδομήσω παντάπασιν, ἀλλ' ὑπόμνημα τοῖς ἐπιγινομένοις ἐάσω καταλείπεσθαι τῆς τῶν βαρβάρων ἀσεβείας.

82 Οὕτω τοίνυν, ὦ ἄνδρες, σφόδρα ἐνέμειναν ἐν τούτῳ
πάντες, ὥστε καὶ τὴν παρὰ τῶν θεῶν εὔνοιαν μεθ' ἑαυ-
τῶν ἔσχον βοηθόν, καὶ πάντων τῶν Ἑλλήνων ἀνδρῶν
ἀγαθῶν γενομένων πρὸς τὸν κίνδυνον μάλιστα ἡ πό-
λις ὑμῶν εὐδοκίμησεν. ὃ καὶ πάντων ἂν εἴη δεινότα-
τον, τοὺς μὲν προγόνους ὑμῶν ἀποθνήσκειν τολμᾷν
ὥστε μὴ τὴν πόλιν ἀδοξεῖν, ὑμᾶς δὲ μὴ κολάζειν
τοὺς καταισχύναντας αὐτήν, ἀλλὰ περιορᾷν τὴν κοι-
νὴν καὶ μετὰ πολλῶν πόνων συνειλεγμένην εὔκλειαν,
ταύτην διὰ τὴν τῶν τοιούτων ἀνδρῶν πονηρίαν κατα-
λυομένην.
83 cap. 20. Καίτοι, ὦ ἄνδρες, μόνοις ὑμῖν τῶν Ἑλλήνων οὐκ
ἔστιν οὐδὲν τούτων περιιδεῖν. βούλομαι δὲ μικρὰ τῶν
παλαιῶν ὑμῖν διελθεῖν, οἷς παραδείγμασι χρώμενοι καὶ
περὶ τούτων καὶ περὶ τῶν ἄλλων βέλτιον βουλεύσεσθε.
τοῦτο γὰρ ἔχει μέγιστον ἡ πόλις ἡμῶν ἀγαθόν, ὅτι τῶν
καλῶν ἔργων παράδειγμα τοῖς Ἕλλησι γέγονεν· ὅσον
γὰρ τῷ χρόνῳ πασῶν ἐστιν ἀρχαιοτάτη, τοσοῦτον οἱ
πρόγονοι ἡμῶν τῶν ἄλλων ἀνθρώπων ἀρετῇ διενηνό-
84 χασιν. Ἐπὶ Κόδρου γὰρ βασιλεύοντος Πελοποννη-
σίοις γενομένης ἀφορίας κατὰ τὴν χώραν αὐτῶν ἔδοξε
στρατεύειν ἐπὶ τὴν πόλιν ἡμῶν καὶ ἡμῶν τοὺς προγό-
νους ἐξαναστήσαντας κατανείμασθαι τὴν χώραν. καὶ
πρῶτον μὲν εἰς Δελφοὺς ἀποστείλαντες τὸν θεὸν ἐπη-
ρώτων εἰ [ἐπι]λήψονται τὰς Ἀθήνας· ἀνελόντος δὲ
τοῦ θεοῦ αὐτοῖς ὅτι τὴν πόλιν αἱρήσουσιν, ἐὰν μὴ
τὸν βασιλέα τῶν Ἀθηναίων Κόδρον ἀποκτείνωσιν,
85 ἐστράτευον ἐπὶ τὰς Ἀθήνας. Κλεόμαντις δὲ τῶν Δελ-
φῶν τις πυθόμενος τὸ χρηστήριον δι' ἀπορρήτων
ἐξήγγελλε τοῖς Ἀθηναίοις· οὕτως οἱ πρόγονοι ἡμῶν,
ὡς ἔοικε, καὶ τοὺς ἔξωθεν ἀνθρώπους εὔνους ἔχον-
τες διετέλουν. ἐμβαλόντων δὲ τῶν Πελοποννησίων

Reisk.

εἰς τὴν Ἀττικὴν τί ποιοῦσιν οἱ πρόγονοι ἡμῶν, ἄνδρες
δικασταί; οὐ καταλιπόντες τὴν χώραν ὥσπερ Λεωκρά-
της ᾤχοντο, οὐδ' ἔκδοτον τὴν θρεψαμένην καὶ τὰ ἱερὰ
τοῖς πολεμίοις παρέδοσαν, ἀλλ' ὀλίγοι ὄντες κατακλει-
σθέντες ἐπολιορκοῦντο καὶ διεκαρτέρουν εἰς τὴν πα-
τρίδα. καὶ οὕτως ἦσαν, ὦ ἄνδρες, γενναῖοι οἱ τότε βα- 86
σιλεύοντες, ὥστε προῃροῦντο ἀποθνήσκειν ὑπὲρ τῆς τῶν
ἀρχομένων σωτηρίας μᾶλλον ἢ ζῶντες ἑτέραν μεταλλά-
ξαι τὴν χώραν. φασὶ γοῦν τὸν Κόδρον παραγγείλαντα
τοῖς Ἀθηναίοις προσέχειν ὅταν τελευτήσῃ τὸν βίον, λα-
βόντα πτωχικὴν στολὴν ὅπως ἂν ἀπατήσῃ τοὺς πολε-
μίους, κατὰ τὰς πύλας ὑποδύντα φρύγανα συλλέγειν
πρὸ τῆς πόλεως, προσελθόντων δ' αὐτῷ δυοῖν ἀνδρῶν
ἐκ τοῦ στρατοπέδου καὶ τὰ κατὰ τὴν πόλιν πυνθανομέ-
νων τὸν ἕτερον αὐτῶν ἀποκτεῖναι τῷ δρεπάνῳ προσπε-
σόντα· τὸν δὲ περιλελειμμένον, παροξυνθέντα τῷ Κό- 87
δρῳ καὶ νομίσαντα πτωχὸν εἶναι, σπασάμενον τὸ ξίφος
ἀποκτεῖναι τὸν Κόδρον. τούτων δὲ γενομένων οἱ μὲν
Ἀθηναῖοι κήρυκα πέμψαντες ἠξίουν δοῦναι τὸν βασι-
λέα θάψαι, λέγοντες αὐτοῖς ἅπασαν τὴν ἀλήθειαν· οἱ
δὲ Πελοποννήσιοι τοῦτον μὲν ἀπέδοσαν, γνόντες δὲ ὡς
οὐκέτι δυνατὸν αὐτοῖς τὴν χώραν κατασχεῖν ἀπεχώρη-
σαν. τῷ δὲ Κλεομάντει τῷ Δελφῷ ἡ πόλις αὐτῷ τε καὶ
ἐκγόνοις ἐν Πρυτανείῳ ἀίδιον σίτησιν ἔδοσαν. Ὁρᾶτε· 88
ὁμοίως ἐφίλουν | τὴν πατρίδα Λεωκράτει οἱ τότε βασι-
λεύοντες, οἵ γε προῃροῦντο τοὺς πολεμίους ἐξαπατῶν-
τες ἀποθνήσκειν ὑπὲρ αὐτῆς καὶ τὴν ἰδίαν ψυχὴν ἀντὶ
τῆς κοινῆς σωτηρίας ἀντικαταλλάττεσθαι. τοιγαροῦν
μονώτατοι ἐπώνυμοι τῆς χώρας εἰσίν, ἰσοθέων τιμῶν
τετυχηκότες, εἰκότως· ὑπὲρ ἧς γὰρ οὕτω σφόδρα
ἐσπούδαζον, δικαίως ταύτην καὶ τεθνεῶτες ἐκληρονό-
μουν. ἀλλὰ Λεωκράτης οὔτε ζῶν οὔτε τεθνεὼς δικαίως 89

ἂν αὐτῆς μετάσχοι, μονώτατος δ' ἂν προσηκόντως
ἐξορισθείη τῆς χώρας ἣν ἐγκαταλιπὼν τοῖς πολεμίοις
ᾤχετο· οὐδὲ γὰρ καλὸν τὴν αὐτὴν καλύπτειν τοὺς
τῇ ἀρετῇ διαφέροντας καὶ τὸν κάκιστον πάντων
ἀνθρώπων.

90 Καίτοι γε ἐπεχείρησεν εἰπεῖν, ὃ καὶ νῦν ἴσως ἐρεῖ
cap. 21. πρὸς ὑμᾶς, ὡς οὐκ ἄν ποτε ὑπομεῖναι τὸν ἀγῶνα τοῦ-
τον συνειδὼς ἑαυτῷ τοιοῦτόν τι διαπεπραγμένῳ· ὥσπερ
οὐ πάντας καὶ τοὺς κλέπτοντας καὶ ἱεροσυλοῦντας τούτῳ
τῷ τεκμηρίῳ χρωμένους. οὐ γὰρ τοῦ πράγματός ἐστι
σημεῖον, ὡς οὐ πεποιήκασιν, ἀλλὰ τῆς ἀναιδείας ἣν
ἔχουσιν. οὐ γὰρ τοῦτο δεῖ λέγειν, ἀλλ' ὡς οὐκ ἐξέπλευ-
σεν οὐδὲ τήν πόλιν ἐγκατέλιπεν οὐδ' ἐν Μεγάροις κατ-
91 ῴκησε· ταῦτά ἐστι τεκμήρια τοῦ πράγματος, ἐπεί γε τὸ
ἐλθεῖν τοῦτον, οἶμαι θεόν τινα αὐτὸν ἐπ' αὐτὴν ἀγαγεῖν
τὴν τιμωρίαν, ἵν' ἐπειδὴ τὸν εὐκλεᾶ κίνδυνον ἔφυγε,
τοῦ ἀκλεοῦς καὶ ἀδόξου θανάτου τύχοι, καὶ οὓς προὔ-
δωκε, τούτοις ὑποχείριον αὑτὸν καταστήσειεν. ἑτέρωθι
μὲν γὰρ ἀτυχῶν οὔπω δῆλον εἰ διὰ ταῦτα δίκην
δίδωσιν· ἐνταῦθα δὲ παρ' οἷς προὔδωκε, φανερόν
ἐστιν ὅτι τῶν αὑτοῦ παρανομημάτων ὑπέχει ταύτην
92 τὴν τιμωρίαν. οἱ γὰρ θεοὶ οὐδὲν πρότερον ποιοῦσιν ἢ
τῶν πονηρῶν ἀνθρώπων τὴν διάνοιαν παράγουσι·
καί μοι δοκοῦσι τῶν ἀρχαίων τινὲς ποιητῶν ὥσπερ
χρησμοὺς γράψαντες τοῖς ἐπιγενομένοις τάδε τὰ ἰαμ-
βεῖα καταλιπεῖν·

ὅταν γὰρ ὀργὴ δαιμόνων βλάπτῃ τινά,
τοῦτ' αὐτὸ πρῶτον, ἐξαφαιρεῖται φρενῶν
τὸν νοῦν τὸν ἐσθλόν, εἰς δὲ τὴν χείρω τρέπει
γνώμην, ἵν' εἰδῇ μηδὲν ὧν ἁμαρτάνει.

93 τίς γὰρ οὐ μέμνηται τῶν πρεσβυτέρων ἢ τῶν νεωτέρων
cap. 22. οὐκ ἀκήκοε Καλλίστρατον, οὗ θάνατον ἡ πόλις κατ-
Reisk.

ἔγνω, τοῦτον φυγόντα, καὶ τοῦ θεοῦ τοῦ ἐν Δελφοῖς
ἀκούσαντα ὅτι ἂν ἔλθῃ Ἀθήναζε τεύξεται τῶν νόμων,
ἀφικόμενον καὶ ἐπὶ τὸν βωμὸν τῶν δώδεκα θεῶν
καταφυγόντα καὶ οὐδὲν ἧττον ὑπὸ τῆς πόλεως ἀποθα-
νόντα; δικαίως· τὸ γὰρ τῶν νόμων τοῖς ἠδικηκόσι τυ-
χεῖν τιμωρία ἐστίν. ὁ δέ γε θεὸς ὀρθῶς ἀπέδωκε
τοῖς ἠδικημένοις κολάσαι τὸν αἴτιον· δεινὸν γὰρ
ἂν εἴη εἰ ταὐτὰ σημεῖα τοῖς εὐσεβέσι καὶ τοῖς κακούρ-
γοις φαίνονται.
Ἡγοῦμαι δ' ἔγωγε, ὦ ἄνδρες, τὴν τῶν θεῶν ἐπιμέ- 94
λειαν πάσας μὲν τὰς ἀνθρωπίνας πράξεις ἐπισκοπεῖν,
μάλιστα δὲ τὴν περὶ τοὺς γονέας καὶ τοὺς τετελευτηκό-
τας καὶ τὴν πρὸς αὐτοὺς εὐσέβειαν, εἰκότως· παρ' ὧν
γὰρ τὴν ἀρχὴν τοῦ ζῆν εἰλήφαμεν καὶ πλεῖστα ἀγαθὰ
πεπόνθαμεν, εἰς τούτους μὴ ὅτι ἁμαρτεῖν ἀλλ' ὅτι μὴ
εὐεργετοῦντας τὸν αὑτῶν βίον καταναλῶσαι μέγιστον
ἀσέβημά ἐστι. λέγεται γοῦν ἐν Σικελίᾳ (εἰ γὰρ καὶ μυ- 95
θωδέστερόν ἐστιν, ἀλλ' ἁρμόσει καὶ ὑμῖν ἅπασι τοῖς νεω- cap. 23.
τέροις ἀκοῦσαι) ἐκ τῆς Αἴτνης ῥύακα πυρὸς γενέσθαι·
τοῦτον δὲ ῥεῖν φασιν ἐπὶ τὴν ἄλλην χώραν καὶ δὴ καὶ
πρὸς πόλιν τινὰ τῶν ἐκεῖ κατοικουμένων. τοὺς μὲν
οὖν ἄλλους ὁρμῆσαι πρὸς φυγήν, τὴν αὑτῶν σωτη-
ρίαν ζητοῦντας, ἕνα δέ τινα τῶν νεωτέρων, ὁρῶντα
τὸν πατέρα πρεσβύτερον ὄντα καὶ οὐχὶ δυνάμενον
ἀποχωρεῖν ἀλλὰ ἐγκαταλαμβανόμενον, ἀράμενον φέρειν.
φορτίου δ' οἶμαι προσγενομένου καὶ αὐτὸς ἐγκατελήφθη. 96
ὅθεν δὴ καὶ ἄξιον θεωρῆσαι τὸ θεῖον, ὅτι τοῖς ἀνδράσι
τοῖς ἀγαθοῖς εὐμενῶς ἔχει. λέγεται γὰρ κύκλῳ | τὸν
τόπον ἐκεῖνον περιρρεῦσαι τὸ πῦρ καὶ σωθῆναι τού-
τους μόνους, ἀφ' ὧν καὶ τὸ χωρίον ἔτι καὶ νῦν
προσαγορεύεσθαι τῶν εὐσεβῶν χῶρον· τοὺς δὲ τα-
χεῖαν τὴν ἀποχώρησιν ποιησαμένους καὶ τοὺς ἑαυτῶν

97 γονεῖς ἅπαντας ἐγκαταλιπόντας ἀπολέσθαι. ὥστε καὶ
ὑμᾶς δεῖν τὴν παρὰ θεῶν ἔχοντας μαρτυρίαν ὁμογνωμό-
νως τοῦτον κολάζειν τὸν ἅπασι τοῖς μεγίστοις ἀδικήμα-
σιν ἔνοχον ὄντα κατὰ τὸ ἑαυτοῦ μέρος. τοὺς μὲν γὰρ
θεοὺς τὰς πατρίους τιμὰς ἀπεστέρηκε, τοὺς δὲ γονεῖς
τοῖς πολεμίοις ἐγκατέλιπε, τοὺς δὲ τετελευτηκότας τῶν
νομίμων οὐκ εἴασε τυχεῖν.

98 cap. 24. Καίτοι σκέψασθε, ὦ ἄνδρες· οὐ γὰρ ἀποστήσο-
μαι τῶν παλαιῶν· ἐφ' οἷς γὰρ ἐκεῖνοι ποιοῦντες ἐφι-
λοτιμοῦντο, ταῦτα δικαίως ἂν ὑμεῖς ἀκούσαντες ἀπο-
δέχοισθε. φασὶ γὰρ Εὔμολπον τὸν Ποσειδῶνος καὶ
Χιόνης μετὰ Θρᾳκῶν ἐλθεῖν τῆς χώρας ταύτης ἀμ-
φισβητοῦντα, τυχεῖν δὲ κατ' ἐκείνους τοὺς χρόνους
βασιλεύοντα Ἐρεχθέα, γυναῖκα ἔχοντα Πραξιθέαν τὴν
99 Κηφισοῦ θυγατέρα. μεγάλου δὲ στρατοπέδου μέλ-
λοντος αὐτοῖς εἰσβάλλειν εἰς τὴν χώραν, εἰς Δελφοὺς
ἰὼν ἠρώτα τὸν θεὸν τί ποιῶν ἂν νίκην λάβοι παρὰ
τῶν πολεμίων. χρήσαντος δ' αὐτῷ τοῦ θεοῦ, τὴν
θυγατέρα εἰ θύσειε πρὸ τοῦ συμβαλεῖν τὼ στρατο-
πέδω, κρατήσειν τῶν πολεμίων, ὁ δὲ τῷ θεῷ πειθό-
μενος τοῦτ' ἔπραξε καὶ τοὺς ἐπιστρατευομένους ἐκ
100 τῆς χώρας ἐξέβαλε. διὸ καὶ δικαίως ἄν τις Εὐριπί-
δην ἐπαινέσειεν, ὅτι τά τε ἄλλ' ὢν ἀγαθὸς ποιητὴς
καὶ τοῦτον τὸν μῦθον προείλετο ποιῆσαι, ἡγούμενος
κάλλιστον ἂν γενέσθαι τοῖς πολίταις παράδειγμα τὰς
ἐκείνων πράξεις, πρὸς ἃς ἀποβλέποντας καὶ θεωροῦν-
τας συνεθίζεσθαι ταῖς ψυχαῖς τὸ τὴν πατρίδα φιλεῖν.
ἄξιον δέ, ὦ ἄνδρες δικασταί, καὶ τῶν ἰαμβείων ἀκοῦ-
σαι ἃ πεποίηκε λέγουσαν τὴν μητέρα τῆς παιδός.
ὄψεσθε γὰρ ἐν αὐτοῖς μεγαλοψυχίαν καὶ γενναιότητα
ἀξίαν καὶ τῆς πόλεως καὶ τοῦ γενέσθαι Κηφισοῦ
θυγατέρα.

τὰς χάριτας ὅστις εὐγενῶς χαρίζεται,
ἥδιον ἐν βροτοῖσιν· οἳ δὲ δρῶσι μέν,
χρόνῳ δὲ δρῶσι, δυσγενέστερον . . . .
ἐγὼ δὲ δώσω τὴν ἐμὴν παῖδα κτανεῖν·
λογίζομαι δὲ πολλά· πρῶτα μὲν πόλιν
οὐκ ἄν τιν' ἄλλην τῆσδε βελτίω λάβοιν·
ᾗ πρῶτα μὲν λεὼς οὐκ ἐπακτὸς ἄλλοθεν,
αὐτόχθονες δ' ἔφυμεν· αἱ δ' ἄλλαι πόλεις,
πεσσῶν ὁμοίαις διαφοραῖς ἐκτισμέναι,
ἄλλαι παρ' ἄλλων εἰσὶν εἰσαγώγιμοι.
ὅστις δ' ἀπ' ἄλλης πόλεος οἰκίζει πόλιν,
ἁρμὸς πονηρὸς ὥσπερ ἐν ξύλῳ παγείς,
λόγῳ πολίτης ἐστί, τοῖς δ' ἔργοισιν οὔ.
ἔπειτα τέκνα τοῦδ' ἕκατι τίκτομεν,
ὡς θεῶν τε βωμοὺς πατρίδα τ' ἐκρυώμεθα.
πόλεως δ' ἁπάσης τοὔνομ' ἕν, πολλοὶ δέ νιν
ναίουσι· τούτους πῶς διαφθεῖραί με χρή,
ἐξὸν προπάντων μίαν ὑπὲρ δοῦναι θανεῖν;
εἴ περ γὰρ ἀριθμὸν οἶδα καὶ τοὐλάσσονος
τὸ μεῖζον, οὑνὸς οἶκος οὐ πλεῖον σθένει
πταίσας ἁπάσης πόλεος, οὐδ' ἴσον φέρει.
εἰ δ' ἦν ἐν οἴκοις ἀντὶ θηλειῶν στάχυς
ἄρσην, πόλιν δὲ πολεμία κατεῖχε φλόξ,
οὐκ ἄν νιν ἐξέπεμπον εἰς μάχην δορός
θάνατον προταρβοῦσ'· ἀλλ' ἔμοιγ' ἔστω τέκνα,
ἃ καὶ μάχοιτο καὶ μετ' ἀνδράσι πρέποι,
μὴ σχήματ' ἄλλως ἐν πόλει πεφυκότα.
τὰ μητέρων δὲ δάκρυ', ὅταν πέμπῃ τέκνα,
πολλοὺς ἐθήλυν' εἰς μάχην ὁρμωμένους.
μισῶ γυναῖκας αἵτινες πρὸ τοῦ καλοῦ
ζῆν παῖδας εἵλοντο καὶ παρῄνεσαν κακά.
καὶ μὴν θανόντες γ' ἐν μάχῃ πολλῶν μέτα

τύμβον τε κοινὸν ἔλαχον εὔκλειάν τ' ἴσην·
τῇ 'μῇ δὲ παιδὶ στέφανος εἷς μιᾷ μόνῃ
πόλεως θανούσῃ τῆσδ' ὕπερ δοθήσεται.
καὶ τὴν τεκοῦσαν καὶ σὲ δύο θ' ὁμοσπόρω
σώσει· τί τούτων οὐχὶ δέξασθαι καλόν;
τὴν οὐκ ἐμὴν πλὴν ἢ φύσει δώσω κόρην
θῦσαι πρὸ γαίας. εἰ γὰρ αἱρεθήσεται
πόλις, τί παίδων τῶν ἐμῶν μέτεστί μοι;
οὐκοῦν ἅπαντα τοὐν γ' ἐμοὶ σωθήσεται·
ἄρξουσί τ' ἄλλοι, τήνδ' ἐγὼ σώσω πόλιν.
ἐκεῖνο δ' οὗ τὸ πλεῖστον ἐν κοινῷ μέρος,
οὐκ ἔσθ' ἑκούσης τῆς ἐμῆς ψυχῆς ἄτερ
προγόνων παλαιὰ θέσμι' ὅστις ἐκβαλεῖ·
οὐδ' ἀντ' ἐλάας χρυσέας τε Γοργόνος
τρίαιναν ὀρθὴν στᾶσαν ἐν πόλεως βάθροις
Εὔμολπος οὐδὲ Θρᾷξ ἀναστέψει λεὼς
στεφάνοισι, Παλλὰς δ' οὐδαμοῦ τιμήσεται.
χρῆσθ', ὦ πολῖται, τοῖς ἐμοῖς λοχεύμασιν,
σώζεσθε, νικᾶτ'· ἀντὶ γὰρ ψυχῆς μιᾶς
οὐκ ἔσθ' ὅπως ὑμῖν ἐγὼ οὐ σώσω πόλιν.
ὦ πατρίς, εἴθε πάντες οἳ ναίουσί σε
οὕτω φιλοῖεν ὡς ἐγώ· καὶ ῥᾳδίως
οἰκοῖμεν ἄν σε, κοὐδὲν ἂν πάσχοις κακόν.

101 Cap. 25 Ταῦτα, ὦ ἄνδρες, τοὺς πατέρας ἡμῶν ἐπαίδευε. φύσει γὰρ οὐσῶν φιλοτέκνων πασῶν τῶν γυναικῶν ταύτην ἐποίησε τὴν πατρίδα μᾶλλον τῶν παίδων φιλοῦσαν, ἐνδεικνύμενος ὅτι εἴπερ αἱ γυναῖκες τοῦτο τολμήσουσι ποιεῖν, τούς γε ἄνδρας ἀνυπέρβλητόν τινα δεῖ τὴν εὔνοιαν ὑπὲρ τῆς πατρίδος ἔχειν, μηδὲ φεύγειν αὐτὴν ἐγκαταλιπόντας μηδὲ καταισχύνειν πρὸς ἅπαντας τοὺς Ἕλληνας ὥσπερ Λεωκράτης.

102 Cap. 26 Βούλομαι δ' ὑμῖν καὶ τὸν Ὅμηρον παρασχέσθαι

ἐπαινῶν. οὕτω γὰρ ὑπέλαβον ὑμῶν οἱ πατέρες σπουδαῖον εἶναι ποιητήν, ὥστε νόμον ἔθεντο καθ' ἑκάστην πενταετηρίδα τῶν Παναθηναίων μόνου τῶν ἄλλων ποιητῶν ῥαψῳδεῖσθαι τὰ ἔπη, ἐπίδειξιν ποιούμενοι πρὸς τοὺς Ἕλληνας ὅτι τὰ κάλλιστα τῶν ἔργων προῃροῦντο, εἰκότως· οἱ μὲν γὰρ νόμοι διὰ τὴν συντομίαν οὐ διδάσκουσιν ἀλλ' ἐπιτάττουσιν ἃ δεῖ ποιεῖν, οἱ δὲ ποιηταὶ μιμούμενοι τὸν ἀνθρώπινον βίον, τὰ κάλλιστα τῶν ἔργων | ἐκλεξάμενοι, μετὰ λόγου καὶ ἀποδείξεως τοὺς ἀνθρώπους συμπείθουσιν. Ἕκτωρ 103
γὰρ τοῖς Τρωσὶ παρακελευόμενος ὑπὲρ τῆς πατρίδος τάδε εἴρηκεν,

ἀλλὰ μάχεσθ' ἐπὶ νηυσὶ διαμπερές. ὃς δέ κεν ὕμεων
βλήμενος ἠὲ τυπεὶς θάνατον καὶ πότμον ἐπίσπῃ,
τεθνάτω. οὔ οἱ ἀεικὲς ἀμυνομένῳ περὶ πάτρης
τεθνάμεν· ἀλλ' ἄλοχός τε σόη καὶ νήπια τέκνα,
καὶ κλῆρος καὶ οἶκος ἀκήρατος, εἴ κεν Ἀχαιοί
οἴχωνται σὺν νηυσὶ φίλην ἐς πατρίδα γαῖαν.

Τούτων τῶν ἐπῶν ἀκούοντες, ὦ ἄνδρες, οἱ πρόγονοι 104
ὑμῶν καὶ τὰ τοιαῦτα τῶν ἔργων ζηλοῦντες οὕτως ἔσχον cap. 27.
πρὸς ἀρετήν, ὥστε οὐ μόνον ὑπὲρ τῆς αὑτῶν πατρίδος ἀλλὰ καὶ πάσης τῆς Ἑλλάδος ὡς κοινῆς ἤθελον ἀποθνήσκειν. οἱ γοῦν ἐν Μαραθῶνι παραταξάμενοι τοῖς βαρβάροις τὸν ἐξ ἁπάσης τῆς Ἀσίας στόλον ἐκράτησαν, τοῖς ἰδίοις κινδύνοις κοινὴν ἄδειαν ἅπασι τοῖς Ἕλλησι κτώμενοι, οὐκ ἐπὶ τῇ δόξῃ μέγα φρονοῦντες ἀλλ' ἐπὶ τῷ ταύτης ἄξια πράττειν, τῶν μὲν Ἑλλήνων προστάτας τῶν δὲ βαρβάρων δεσπότας ἑαυτοὺς καθιστάντες· οὐ γὰρ λόγῳ τὴν ἀρετὴν ἐπετήδευον, ἀλλ' ἔργῳ πᾶσιν ἐπεδείκνυντο. τοιγαροῦν οὕτως ἦσαν ἄνδρες σπουδαῖοι 105
καὶ κοινῇ καὶ ἰδίᾳ οἱ τότε τὴν πόλιν οἰκοῦντες, ὥστε cap. 28.
τοῖς ἀνδρειοτάτοις Λακεδαιμονίοις ἐν τοῖς ἔμπροσθεν

χρόνοις πολεμοῦσι πρὸς Μεσσηνίους ἀνεῖλεν ὁ θεὸς παρ' ἡμῶν ἡγεμόνα λαβεῖν καὶ νικήσειν τοὺς ἐναντίους. καίτοι εἰ [πρὸς] τοὺς ἀφ' Ἡρακλέους γεγενημένους, οἳ ἀεὶ βασιλεύουσιν ἐν Σπάρτῃ, τοὺς παρ' ἡμῶν ἡγεμόνας ἀμείνους ὁ θεὸς ἔκρινε, πῶς οὐκ ἀνυπέρβλη-*
106 *τον χρὴ τὴν ἐκείνων ἀρετὴν νομίζειν; τίς γὰρ οὐκ οἶδε τῶν Ἑλλήνων ὅτι Τυρταῖον στρατηγὸν ἔλαβον παρὰ τῆς πόλεως, μεθ' οὗ καὶ τῶν πολεμίων ἐκράτησαν καὶ τὴν περὶ τοὺς νέους ἐπιμέλειαν συνετάξαντο, οὐ μόνον εἰς τὸν παρόντα κίνδυνον ἀλλ' εἰς ἅπαντα τὸν αἰῶνα βουλευσάμενοι καλῶς. κατέλιπε γὰρ αὐτοῖς ἐλεγεῖα ποιήσας, ὧν ἀκούοντες παιδεύονται πρὸς ἀνδρείαν·*
107 *καὶ περὶ τοὺς ἄλλους ποιητὰς οὐδένα λόγον ἔχοντες περὶ τούτου οὕτω σφόδρα ἐσπουδάκασιν, ὥστε νόμον ἔθεντο, ὅταν ἐν τοῖς ὅπλοις ἐκστρατευόμενοι ὦσι, καλεῖν ἐπὶ τὴν τοῦ βασιλέως σκηνὴν ἀκουσομένους τῶν Τυρταίου ποιημάτων ἅπαντας, νομίζοντες οὕτως ἂν αὐτοὺς μάλιστα πρὸ τῆς πατρίδος ἐθέλειν ἀποθνήσκειν. χρήσιμον δ' ἐστὶ καὶ τούτων ἀκοῦσαι τῶν ἐλεγείων, ἵν' ἐπίστησθε οἷα ποιοῦντες εὐδοκίμουν παρ' ἐκείνοις.*

τεθνάμεναι γὰρ καλὸν ἐνὶ προμάχοισι πεσόντα
ἄνδρ' ἀγαθόν, περὶ ᾗ πατρίδι μαρνάμενον.
τὴν δ' αὐτοῦ προλιπόντα πόλιν καὶ πίονας ἀγροὺς
πτωχεύειν πάντων ἔστ' ἀνιηρότατον,
πλαζόμενον σὺν μητρὶ φίλῃ καὶ πατρὶ γέροντι
παισί τε σὺν μικροῖς κουριδίῃ τ' ἀλόχῳ.
ἐχθρὸς μὲν γὰρ τοῖσι μετέσσεται, οὕς κεν ἵκηται
χρημοσύνῃ τ' εἴκων καὶ στυγερῇ πενίῃ,
αἰσχύνει τε γένος, κατὰ δ' ἀγλαὸν εἶδος ἐλέγχει,
πᾶσα δ' ἀτιμία καὶ κακότης ἕπεται.
εἰ δ' οὕτως ἀνδρός τοι ἀλωμένου οὐδεμί' ὥρη

* Reisk.

γίγνεται οὐδ' αἰδὼς ἐξοπίσω γένεος,
θυμῷ γῆς περὶ τῆσδε μαχώμεθα, καὶ περὶ παίδων
θνήσκωμεν ψυχέων μηκέτι φειδόμενοι.
| ὦ νέοι, ἀλλὰ μάχεσθε παρ' ἀλλήλοισι μένοντες,
μηδὲ φυγῆς αἰσχρᾶς ἄρχετε μηδὲ φόβου,
ἀλλὰ μέγαν ποιεῖσθε καὶ ἄλκιμον ἐν φρεσὶ θυμόν,
μηδὲ φιλοψυχεῖτ' ἀνδράσι μαρνάμενοι·
τοὺς δὲ παλαιοτέρους, ὧν οὐκέτι γούνατ' ἐλαφρά,
μὴ καταλείποντες φεύγετε, τοὺς γεραρούς.
αἰσχρὸν γὰρ δὴ τοῦτο, μετὰ προμάχοισι πεσόντα
κεῖσθαι πρόσθε νέων ἄνδρα παλαιότερον,
ἤδη λευκὸν ἔχοντα κάρη πολιόν τε γένειον,
θυμὸν ἀποπνείοντ' ἄλκιμον ἐν κονίῃ,
αἱματόεντ' αἰδοῖα φίλαις ἐν χερσὶν ἔχοντα
(αἰσχρὰ τά τ' ὀφθαλμοῖς καὶ νεμεσητὸν ἰδεῖν)
καὶ χρόα γυμνωθέντα. νέοισι δὲ πάντ' ἐπέοικεν,
ὄφρ' ἐρατῆς ἥβης ἀγλαὸν ἄνθος ἔχῃ·
ἀνδράσι μὲν θνητὸς ἰδεῖν, ἐρατὸς δὲ γυναιξὶν
ζωὸς ἐών, καλὸς δ' ἐν προμάχοισι πεσών.
ἀλλά τις εὖ διαβὰς μενέτω ποσὶν ἀμφοτέροισιν
στηριχθεὶς ἐπὶ γῆς, χεῖλος ὀδοῦσι δακών.

Καλά γε, ὦ ἄνδρες, καὶ χρήσιμα τοῖς βουλομένοις προσ- 108
έχειν. οὕτω τοίνυν εἶχον πρὸς ἀνδρείαν οἱ τούτων ἀκούοντες, ὥστε πρὸς τὴν πόλιν ἡμῶν περὶ τῆς ἡγεμονίας ἀμφισβητεῖν, εἰκότως· τὰ γὰρ κάλλιστα τῶν ἔργων ἀμφοτέροις ἦν κατειργασμένα. οἱ μὲν γὰρ πρόγονοι τοὺς βαρβάρους ἐνίκησαν οἳ πρῶτοι τῆς Ἀττικῆς ἐπέβησαν, καὶ καταφανῆ ἐποίησαν τὴν ἀνδρείαν τοῦ πλούτου καὶ τὴν ἀρετὴν τοῦ πλήθους περιγιγνομένην· Λακεδαιμόνιοι δ' ἐν Θερμοπύλαις παραταξάμενοι ταῖς μὲν τύχαις οὐχ ὁμοίως ἐχρήσαντο, τῇ δ' ἀνδρείᾳ πολὺ πάντων διήνεγκαν. τοιγαροῦν ἐπὶ τοῖς ὁρίοις τοῦ βίου μαρτύ- 109

ρια ἔστιν ἰδεῖν τῆς ἀρετῆς αὐτῶν ἀναγεγραμμένα ἀλη-
θῆ πρὸς ἅπαντας τοὺς Ἕλληνας, ἐκείνοις μέν·

ὦ ξεῖν', ἄγγειλον Λακεδαιμονίοις ὅτι τῇδε
κείμεθα τοῖς κείνων πειθόμενοι νομίμοις,

τοῖς δὲ ὑμετέροις προγόνοις·

Ἑλλήνων προμαχοῦντες Ἀθηναῖοι Μαραθῶνι
χρυσοφόρων Μήδων ἐστόρεσαν δύναμιν.

110 Ταῦτα, ὦ Ἀθηναῖοι, καὶ μνημονεύεσθαι καλὰ καὶ τοῖς
cap. 29. πράξασιν ἔπαινος καὶ τῇ πόλει δόξα ἀείμνηστος. ἀλλ'
οὐχ ὃ Λεωκράτης πεποίηκεν, ἀλλ' ἑκὼν τὴν ἐξ ἅπαν-
τος τοῦ αἰῶνος συνηθροισμένην τῇ πόλει δόξαν κατῄ-
σχυνεν. ἐὰν μὲν οὖν ἀποκτείνητε αὐτόν, δόξετε πᾶσι
τοῖς Ἕλλησι καὶ ὑμεῖς τὰ τοιαῦτα τῶν ἔργων μισεῖν·
εἰ δὲ μή, καὶ τοὺς προγόνους τῆς παλαιᾶς δόξης ἀπο-
στερήσετε καὶ τοὺς ἄλλους πολίτας μεγάλα βλάψετε. οἱ
γὰρ ἐκείνους μὴ θαυμάζοντες τοῦτον πειράσονται μι-
μεῖσθαι, νομίζοντες ἐκεῖνα μὲν παρὰ τοῖς πολεμίοις εὐ-
δοκιμεῖν, παρὰ δ' ὑμῖν ἀναίδειαν καὶ προδοσίαν καὶ
προδοσίαν καὶ δειλίαν κεκρίσθαι κάλλιστον.

111 Εἰ [δὲ*] μὴ δύνασθε ὑπ' ἐμοῦ διδαχθῆναι ὃν τρό-
cap. 30. πον δεῖ πρὸς τοὺς τοιούτους ἔχειν, σκέψασθε ἐκείνους
τίνα τρόπον ἐλάμβανον παρ' αὐτῶν τὴν τιμωρίαν·
ὥσπερ γὰρ τὰ καλὰ τῶν ἔργων ἠπίσταντο ἐπιτηδεύειν,
οὕτω καὶ τὰ πονηρὰ προῃροῦντο κολάζειν. ἐκεῖνοι γάρ,
ὦ ἄνδρες, θεωρήσατε ὡς ὠργίζοντο τοῖς προδόταις καὶ
κοινοὺς ἐχθροὺς ἐνόμιζον εἶναι τῆς πόλεως. Φρυνίχου
112 γὰρ | ἀποσφαγέντος νύκτωρ παρὰ τὴν κρήνην τὴν ἐν
τοῖς οἰσύοις ὑπὸ Ἀπολλοδώρου καὶ Θρασυβούλου, καὶ
τούτων ληφθέντων καὶ εἰς τὸ δεσμωτήριον ἀποτεθέν-
των ὑπὸ τῶν τοῦ Φρυνίχου φίλων, αἰσθανόμενος ὁ δῆ-
μος τὸ γεγονὸς τούς τε εἱρχθέντας ἐξῆγε καὶ βασάνων

Reisk.

*νενομένων ἀνέκρινε, καὶ ζητῶν τὸ πρᾶγμα εὗρε τὸν
μὲν Φρύνιχον προδιδόντα τὴν πόλιν, τοὺς δ' ἀποκτεί-
ναντας αὐτὸν ἀδίκως εἰρχθέντας· καὶ ψηφίζεται ὁ δῆ-* 113
*μος Κριτίου εἰπόντος τὸν μὲν νεκρὸν κρίνειν προδο-
σίας, κἂν δόξῃ προδότης ὢν ἐν τῇ χώρᾳ τεθάφθαι, τά
τε ὀστᾶ αὐτοῦ ἀνορύξαι καὶ ἐξορίσαι ἔξω τῆς Ἀττικῆς,
ὅπως ἂν μὴ κέηται ἐν τῇ χώρᾳ μηδὲ τὰ ὀστᾶ τοῦ τὴν
χώραν καὶ τὴν πόλιν προδιδόντος. ἐψηφίσαντο δὲ καὶ* 114
*ἐὰν ἀπολογῶνταί τινες περὶ τοῦ τετελευτηκότος, ἐὰν
ἁλῷ ὁ τεθνηκώς, ἐνόχους εἶναι καὶ τούτους τοῖς αὐτοῖς
ἐπιτιμίοις· οὕτως οὐδὲ βοηθεῖν τοῖς τοὺς ἄλλους ἐγκα-
ταλείπουσιν ἡγοῦντο δίκαιον εἶναι, ἀλλ' ὁμοίως ἂν
προδοῦναι τὴν πόλιν καὶ τὸν διασῴζοντα τὸν προδότην.
τοιγαροῦν οὕτω μισοῦντες τοὺς ἀδικοῦντας καὶ τοιαῦτα
κατ' αὐτῶν ψηφιζόμενοι ἀσφαλῶς ἐκ τῶν κινδύνων
ἀπηλλάττοντο. Λαβὲ δὲ αὐτοῖς τὸ ψήφισμα, γραμματεῦ,
καὶ ἀνάγνωθι.*

ΨΗΦΙΣΜΑ.

Ἀκούετε, ὦ ἄνδρες, τούτου τοῦ ψηφίσματος. ἔπειτα 115
*ἐκεῖνοι μὲν τὰ τοῦ προδότου ὀστᾶ ἀνορύξαντες ἐκ τῆς
Ἀττικῆς ἐξώρισαν, καὶ τοὺς ἀπολογουμένους ὑπὲρ αὐ-
τοῦ Ἀρίσταρχον καὶ Ἀλεξικλέα ἀπέκτειναν καὶ οὐδ' ἐν τῇ
χώρᾳ ταφῆναι ἐπέτρεψαν· ὑμεῖς δ' αὐτὸ τὸ σῶμα τὸ προ-
δεδωκὸς τὴν πόλιν ζῶν καὶ ὑποχείριον ἔχοντες τῇ ψήφῳ
ἀτιμώρητον ἐάσετε; καὶ τοσοῦτον ἔσεσθέ γε τῶν προγό-* 116
*νων χείρους, ὅσον ἐκεῖνοι μὲν τοὺς λόγῳ μόνον τῷ προ-
δότῃ βοηθήσαντας ταῖς ἐσχάταις τιμωρίαις μετῆλθον,
ὑμεῖς δὲ αὐτὸν τὸν ἔργῳ καὶ οὐ λόγῳ τὸν δῆμον ἐγκα-
ταλιπόντα ὡς οὐδὲν ἀδικοῦντα ἀφήσετε; μὴ δῆτα, ὦ
ἄνδρες δικασταί, ὃ ὑμῖν οὐδὲ πάτριον, ἀναξίως ὑμῶν
αὐτῶν ψηφίζεσθε. καὶ γὰρ εἰ μὲν ἕν τι τοιοῦτον γεγο-
νὸς ἦν ψήφισμα, εἶχεν ἄν τις εἰπεῖν ὡς δι' ὀργὴν μᾶλ-*

λον ἢ δι' ἀλήθειαν ἐποιήσαντο· ὅταν δὲ παρὰ πάντων ὁμοίως εἰληφότες ὦσι τὴν αὐτὴν τιμωρίαν, πῶς οὐκ εὔδηλον ὅτι φύσει πᾶσι τοῖς τοιούτοις ἔργοις ἐπολέ-
117 μουν; Ἵππαρχον γὰρ τὸν Τιμάρχου οὐχ ὑπομείναντα τὴν περὶ τῆς προδοσίας ἐν τῷ δήμῳ κρίσιν, ἀλλ' ἔρημον τὸν ἀγῶνα ἐάσαντα, θανάτῳ τοῦτον ζημιώσαντες, ἐπειδὴ τῆς ἀδικίας οὐκ ἔλαβον τὸ σῶμα ὅμηρον, τὴν εἰκόνα αὐτοῦ ἐξ ἀκροπόλεως καθελόντες καὶ συγχωνεύσαντες καὶ ποιήσαντες στήλην ἐψηφίσαντο εἰς ταύτην ἀναγράφειν τοὺς ἀλιτηρίους καὶ τοὺς προδότας· καὶ αὐτὸς ὁ Ἵππαρχος ἐν ταύτῃ τῇ στήλῃ ἀναγέγραπται,
118 καὶ οἱ ἄλλοι δὲ προδόται. Καί μοι λαβὲ πρῶτον μὲν τὸ ψήφισμα καθ' ὃ ἡ εἰκὼν τοῦ Ἱππάρχου τοῦ προδότου ἐξ ἀκροπόλεως καθῃρέθη, ἔπειτα τῆς στήλης τὸ ὑπόγραμμα καὶ τοὺς ὕστερον προσαναγραφέντας προδότας εἰς ταύτην τὴν στήλην, καὶ ἀναγίνωσκε, γραμματεῦ.

ΨΗΦΙΣΜΑ ΚΑΙ ΥΠΟΓΡΑΜΜΑ ΤΗΣ ΣΤΗΛΗΣ.

119 Τί δοκοῦσιν ὑμῖν, ὦ ἄνδρες; ἆρά γε ὁμοίως ὑμῖν περὶ τῶν ἀδικούντων γινώσκειν, καὶ οὐκ, ἐπειδὴ καὶ τὸ σῶμα οὐκ ἐδύναντο ὑποχείριον τοῦ προδότου λαβεῖν, τὸ μνημεῖον τοῦ προδότου ἀνελόντες ταῖς ἐνδεχομέναις τιμωρίαις ἐκόλασαν; οὐχ ὅπως τὸν χαλκοῦν ἀνδριάντα συγχωνεύσειαν, ἀλλ' ἵνα τοῖς ἐπιγινομένοις παράδειγμα εἰς τὸν λοιπὸν χρόνον ὡς εἶχον πρὸς τοὺς προδότας καταλίποιεν.

120 Λαβὲ δ' αὐτοῖς καὶ τὸ ἕτερον ψήφισμα περὶ τῶν εἰς Δεκέλειαν μεταστάντων, ὅτε ὁ δῆμος ὑπὸ Λακεδαιμονίων ἐπολιορκεῖτο, ὅπως εἰδῶσιν ὅτι περὶ τῶν προδοτῶν οἱ πρόγονοι ὁμοίας καὶ ἀκολούθους ἀλλήλαις τὰς τιμωρίας ἐποιοῦντο. ἀναγίνωσκε, γραμματεῦ.

ΨΗΦΙΣΜΑ.

Reisk.

Ἀκούετε, ὦ ἄνδρες, καὶ τούτου τοῦ | ψηφίσματος, 121
ὅτι τῶν ἐν τῷ πολέμῳ μεταστάντων εἰς Δεκέλειαν κατέγνωσαν, καὶ ἐψηφίσαντο, ἐάν τις αὐτῶν ἐπανιὼν ἁλίσκηται, ἀπαγαγεῖν Ἀθηναίων τὸν βουλόμενον πρὸς τοὺς θεσμοθέτας, παραλαβόντας δὲ παραδοῦναι τῷ ἐπὶ τοῦ ὀρύγματος. ἔπειτα ἐκεῖνοι μὲν τοὺς ἐν αὐτῇ τῇ χώρᾳ μεταστάντας οὕτως ἐκόλαζον, ὑμεῖς δὲ τὸν ἐκ τῆς πόλεως καὶ τῆς χώρας ἐν τῷ πολέμῳ φυγόντα [εἰς Ῥόδον] καὶ προδόντα τὸν δῆμον οὐκ ἀποκτενεῖτε; πῶς οὖν δόξετε ἀπόγονοι εἶναι ἐκείνων τῶν ἀνδρῶν;

Ἄξιον τοίνυν ἀκοῦσαι καὶ τοῦ περὶ τοῦ ἐν Σαλα- 122
μῖνι τελευτήσαντος γενομένου ψηφίσματος, ὃν ἡ βουλή, ὅτι λόγῳ μόνῳ ἐνεχείρει προδιδόναι τὴν πόλιν, περιελομένη τοὺς στεφάνους αὐτοχειρὶ ἀπέκτεινεν.

ΨΗΦΙΣΜΑ.

Γενναῖόν γε, ὦ ἄνδρες, τὸ ψήφισμα καὶ ἄξιον τῶν ὑμετέρων προγόνων, δικαίως· εὐγενεῖς γὰρ οὐ μόνον τὰς ψυχὰς ἀλλὰ καὶ τὰς τῶν ἀδικούντων τιμωρίας ἐκέκτηντο.

Τί οὖν, ὦ ἄνδρες; ἆρά γε ὑμῖν δοκεῖ βουλομένοις 123
μιμεῖσθαι τοὺς προγόνους πάτριον εἶναι Λεωκράτην μὴ ἀποκτεῖναι; ὁπότε γὰρ ἐκεῖνοι ἀνάστατον τὴν πόλιν οὖσαν τὸν λόγῳ μόνῳ προδιδόντα οὕτως ἀπέκτειναν, τί ὑμᾶς προσήκει τὸν ἔργῳ καὶ οὐ λόγῳ τὴν οἰκουμένην ἐκλιπόντα ποιῆσαι; ἆρ' οὐχ ὑπερβαλέσθαι ἐκείνους τῇ τιμωρίᾳ; καὶ ὅτ' ἐκεῖνοι τοὺς ἐπιχειρήσαντας τῆς παρὰ τοῦ δήμου σωτηρίας ἀποστερεῖν οὕτως ἐκόλασαν, τί ὑμᾶς προσήκει τὸν αὐτοῦ τοῦ δήμου τὴν σωτηρίαν προδόντα ποιῆσαι; καὶ ὅτε ὑπὲρ τῆς δόξης ἐκεῖνοι τοὺς αἰτίους οὕτως ἐτιμωροῦντο, τί ὑμᾶς ὑπὲρ τῆς πατρίδος προσήκει ποιεῖν;

Ἱκανὰ μὲν οὖν καὶ ταῦτα τὴν τῶν προγόνων γνῶ- 124

ναι διάνοιαν, ὡς εἶχον πρὸς τοὺς παρανομοῦντας εἰς τὴν πόλιν· οὐ μὴν ἀλλ' ἔτι βούλομαι τῆς στήλης ἀκοῦσαι ὑμᾶς τῆς ἐν τῷ βουλευτηρίῳ περὶ τῶν προδοτῶν καὶ τῶν τὸν δῆμον καταλυόντων· τὸ γὰρ μετὰ πολλῶν παραδειγμάτων διδάσκειν ῥᾳδίαν ὑμῖν τὴν κρίσιν καθίστησι. μετὰ γὰρ τοὺς τριάκοντα οἱ πατέρες ὑμῶν πεπονθότες ὑπὸ τῶν πολιτῶν οἷα οὐδεὶς πώποτε τῶν Ἑλλήνων [ἠξίωσε], καὶ μόλις εἰς τὴν ἑαυτῶν κατεληλυθότες, ἁπάσας τὰς ὁδοὺς τῶν ἀδικημάτων ἐνέφραξαν, πεπειραμένοι καὶ εἰδότες τὰς ἀρχὰς καὶ τὰς ἐφόδους τῶν
125 *τὸν δῆμον προδιδόντων. ἐψηφίσαντο γὰρ καὶ ὤμοσαν, ἐάν τις τυραννίδι ἐπιτιθῆται ἢ τὴν πόλιν προδιδῷ ἢ τὸν δῆμον καταλύῃ, τὸν αἰσθανόμενον καθαρὸν εἶναι ἀποκτείναντα, καὶ κρεῖττον ἔδοξεν αὐτοῖς τοὺς τὴν αἰτίαν ἔχοντας τεθνάναι μᾶλλον ἢ πειραθέντας μετὰ ἀληθείας αὐτοὺς δουλεύειν· ἀρχὴν γὰρ οὕτως ᾤοντο δεῖν ζῆν τοὺς πολίτας, ὥστε μηδ' εἰς ὑποψίαν ἐλθεῖν μηδένα τούτων τῶν ἀδικημάτων. Καί μοι λαβὲ τὸ ψήφισμα.*

ΨΗΦΙΣΜΑ.

126 *Ταῦτα, ὦ ἄνδρες, ἔγραψαν εἰς τὴν στήλην, καὶ ταύτην ἔστησαν εἰς τὸ βουλευτήριον ὑπόμνημα τοῖς καθ' ἑκάστην ἡμέραν συνιοῦσι καὶ βουλευομένοις ὑπὲρ τῆς πατρίδος ὡς δεῖ πρὸς τοὺς τοιούτους ἔχειν. καὶ διὰ τοῦτο ἄν τις αἴσθηται μόνον μέλλοντας αὐτοὺς τούτων τι ποιεῖν, ἀποκτείνειν συνώμοσαν, εἰκότως· τῶν μὲν γὰρ ἄλλων ἀδικημάτων ὑστέρας δεῖ τετάχθαι τὰς τιμωρίας, προδοσίας δὲ καὶ δήμου καταλύσεως προτέρας. εἰ γὰρ προήσεσθε τοῦτον τὸν καιρὸν ἐν ᾧ μέλλουσιν ἐκεῖνοι κατὰ τῆς πατρίδος φαῦλόν τι πράττειν, οὐκ ἔστιν ὑμῖν μετὰ ταῦτα δίκην παρ' αὐτῶν ἀδικούντων λαβεῖν· κρείττους γὰρ ἤδη γίνονται τῆς παρὰ τῶν ἀδικουμένων τιμωρίας.*

Ἐνθυμεῖσθε τοίνυν, ὦ ἄνδρες, τῆς προνοίας ταύ- 127 cap. 31.
της καὶ τῶν ἔργων ἀξίως, καὶ μὴ ἐπιλανθάνεσθε ἐν τῇ ψήφῳ οἵων ἀνδρῶν ἔκγονοί ἐστε, ἀλλὰ παρακελεύεσθε ὑμῖν αὐτοῖς ὅπως ὅμοια ἐκείνοις καὶ ἀκόλουθα ἐν τῇ τήμερον ἡμέρᾳ ἐψηφισμένοι ἐκ τοῦ δικαστηρίου ἐξίητε. ὑπομνήματα δ' ἔχετε καὶ παραδείγματα τῆς ἐκείνων τιμωρίας τὰ ἐν τοῖς περὶ τῶν ἀδικούντων ψηφίσμασιν ὡρισμένα· διομωμόκατε δ' ἐν τῷ ψηφίσματι τῷ Δημοφάντου κτείνειν τὸν τὴν πατρίδα προδιδόντα καὶ λόγῳ καὶ ἔργῳ καὶ χειρὶ καὶ ψήφῳ. μὴ γὰρ οἴεσθε τῶν μὲν οὐσιῶν ἃς ἂν οἱ πρόγονοι | καταλίπωσι κληρονόμοι εἶναι, τῶν δὲ ὅρκων καὶ τῆς πίστεως ἣν δόντες οἱ πατέρες ὑμῶν ὅμηρον τοῖς θεοῖς τῆς κοινῆς εὐδαιμονίας τῆς πόλεως μετεῖχον, ταύτης δὲ μὴ κληρονομεῖν.

Οὐ μόνον τοίνυν ἡ πόλις ὑμῶν οὕτως ἔσχε πρὸς 128 cap. 32.
τοὺς προδιδόντας, ἀλλὰ καὶ Λακεδαιμόνιοι. καὶ μή μοι ἀχθεσθῆτε, ὦ ἄνδρες, εἰ πολλάκις μέμνημαι τῶν ἀνδρῶν τούτων· καλὸν γάρ ἐστι πόλεως εὐνομουμένης περὶ τῶν δικαίων παραδείγματα λαμβάνειν· ἀσφαλέστερον γὰρ ἕκαστος ὑμῶν τὴν δικαίαν καὶ τὴν εὔορκον ψῆφον θήσεται. Παυσανίαν γὰρ τὸν βασιλέα αὐτῶν προδιδόντα τῷ Πέρσῃ τὴν Ἑλλάδα λαβόντες, ἐπειδὴ ἔφθασε καταφυγὼν εἰς τὸ τῆς Χαλκιοίκου ἱερόν, τὴν θύραν ἀποικοδομήσαντες καὶ τὴν ὀροφὴν ἀποσκευάσαντες καὶ κύκλῳ περιστρατοπεδεύσαντες οὐ πρότερον ἀπῆλθον πρὶν ἢ τῷ λιμῷ ἀπέκτειναν, καὶ πᾶσιν ἐπίσημον ἐποίησαν [τὴν τιμωρίαν] ὅτι οὐδ' αἱ παρὰ τῶν θεῶν 129
ἐπικουρίαι τοῖς προδόταις βοηθοῦσιν, εἰκότως· οὐδὲν γὰρ πρότερον ἀδικοῦσιν ἢ περὶ τοὺς θεοὺς ἀσεβοῦσι, τῶν πατρῴων νομίμων αὐτοὺς ἀποστεροῦντες. μέγιστον δὲ τῶν ἐκεῖ γεγενημένων τεκμήριόν ἐστιν ὃ μέλλω λέγειν· νόμον γὰρ ἔθεντο περὶ ἁπάντων τῶν μὴ θελόν-

των ὑπὲρ τῆς πατρίδος κινδυνεύειν διαρρήδην λέγοντα ἀποθνήσκειν, εἰς αὐτὸ τοῦτο τὴν τιμωρίαν τάξαντες εἰς ὃ μάλιστα φοβούμενοι τυγχάνουσι, καὶ τὴν ἐκ τοῦ πολέμου σωτηρίαν ὑπεύθυνον κινδύνῳ ἐποίησαν μετ' αἰσχύνης. ἵνα δὲ εἰδῆτε ὅτι οὐ λόγον ἀναπόδεικτον εἴρηκα ἀλλὰ μετ' ἀληθείας παραδείγματα, φέρε αὐτοῖς τὸν νόμον.

ΝΟΜΟΣ.

130 Ἐνθυμεῖσθε δὴ ὡς καλὸς ὁ νόμος, ὦ ἄνδρες, καὶ σύμφορος οὐ μόνον ἐκείνοις ἀλλὰ καὶ τοῖς ἄλλοις ἀνθρώποις. ὁ γὰρ παρὰ τῶν πολιτῶν φόβος ἰσχυρὸς ὢν ἀναγκάσει τοὺς πρὸς τοὺς πολεμίους κινδύνους ὑπομένειν· τίς γὰρ ὁρῶν θανάτῳ ζημιούμενον τὸν προδότην ἐν τοῖς κινδύνοις ἐκλείψει τὴν πατρίδα; ἢ τίς παρὰ τὸ συμφέρον τῆς πόλεως φιλοψυχήσει εἰδὼς ὑποκειμένην αὐτῷ ταύτην τιμωρίαν; οὐδεμίαν γὰρ ἄλλην δεῖ ζημίαν εἶναι τῆς δειλίας ἢ θάνατον· εἰδότες γὰρ ὅτι δυοῖν κινδύνοιν ὑποκειμένοιν ἀναγκαῖον ἔσται θατέρου μετασχεῖν, πολὺ μᾶλλον αἱρήσονται τὸν πρὸς τοὺς πολεμίους ἢ τὸν πρὸς τοὺς νόμους καὶ τοὺς πολίτας.

131 cap. 33. Τοσούτῳ δ' ἂν δικαιότερον οὗτος ἀποθάνοι τῶν ἐκ τῶν στρατοπέδων φευγόντων, ὅσον οἱ μὲν εἰς τὴν πόλιν ἥκουσιν ὡς ὑπὲρ ταύτης μαχούμενοι ἢ κοινῇ μετὰ τῶν ἄλλων πολιτῶν συνατυχοῦντες, οὑτοσὶ δ' ἐκ τῆς πατρίδος ἔφυγεν ἰδίᾳ τὴν σωτηρίαν πορίζόμενος, οὐδὲ ὑπὲρ τῆς ἰδίας ἑστίας ἀμύνεσθαι τολμήσας, ἀλλὰ μόνος οὗτος τῶν πάντων ἀνθρώπων καὶ τὰ τῆς φύσεως οἰκεῖα καὶ ἀναγκαῖα προδέδωκεν, ἃ καὶ τοῖς ἀλόγοις ζῴοις
132 μέγιστα καὶ σπουδαιότατα διείληπται. τὰ γοῦν πετεινὰ ἃ μάλιστα πέφυκε πρὸς τάχος, ἔστιν ἰδεῖν ὑπὲρ τῆς αὐτῶν νεοττιᾶς ἐθέλοντα ἀποθνήσκειν· ὅθεν καὶ τῶν ποιητῶν τινες εἰρήκασιν

οὐδ' ἀγρία γὰρ ὄρνις, ἣν πλάσῃ δόμον,
ἄλλῃ νεοσσοὺς ἠξίωσεν ἐντεκεῖν.

ἀλλὰ Λεωκράτης τοσοῦτον ὑπερβέβληκε δειλίᾳ, ὥστε cap. 34.
τὴν πατρίδα τοῖς πολεμίοις ἐγκατέλιπε. τοιγαροῦν οὐ- 133
δεμία πόλις αὐτὸν εἴασε παρ' αὐτῇ μετοικεῖν, ἀλλὰ μᾶλλον τῶν ἀνδροφόνων ἤλαυνεν, εἰκότως· οἱ μὲν γὰρ φόνου φεύγοντες εἰς ἑτέραν πόλιν μεταστάντες οὐκ ἔχουσιν ἐχθροὺς τοὺς ὑποδεξαμένους, τοῦτον δὲ τίς ἂν ὑποδέξαιτο πόλις; ὃς γὰρ ὑπὲρ τῆς αὑτοῦ πατρίδος οὐκ ἐβοήθησε, ταχύ γε ἂν ὑπὲρ τῆς ἀλλοτρίας κίνδυνόν τινα ὑπομείνειε. κακοὶ γὰρ καὶ πολῖται καὶ ξένοι καὶ ἰδίᾳ φίλοι οἱ τοιοῦτοι τῶν ἀνθρώπων εἰσίν, οἳ τῶν μὲν ἀγαθῶν τῶν τῆς πόλεως μεθέξουσιν, ἐν δὲ ταῖς ἀτυχίαις
οὐδὲ βοηθείας ἀξιώσουσι. καίτοι τὸν ὑπὸ τῶν μηδὲν | 134
ἀδικουμένων μισούμενον καὶ ἐξελαυνόμενον τί δεῖ παθεῖν ὑφ' ὑμῶν τῶν τὰ δεινότατα πεπονθότων; ἆρ' οὐ τῆς ἐσχάτης τιμωρίας τυγχάνειν; καὶ μήν, ὦ ἄνδρες, τῶν πώποτε προδοτῶν δικαιότατ' ἂν Λεωκράτης, εἴ τις μείζων εἴη τιμωρία θανάτου, ταύτην ὑπόσχοι. οἱ μὲν γὰρ ἄλλοι προδόται μέλλοντες ἀδικεῖν, ὅταν καταληφθῶσι, τιμωρίαν ὑπέχουσιν· οὗτος δὲ μόνος διαπεπραγμένος ὅπερ ἐπεχείρησε, τὴν πόλιν ἐγκαταλιπὼν κρίνεται.

Θαυμάζω δὲ καὶ τῶν συνηγορεῖν αὐτῷ μελλόντων, 135 cap. 35.
διὰ τί ποτε τοῦτον ἀξιώσουσιν ἀποφυγεῖν. πότερον διὰ τὴν πρὸς αὐτοὺς φιλίαν; ἀλλ' ἔμοιγε δοκοῦσι δικαίως οὐκ ἂν χάριτος τυχεῖν ἀλλ' ἀποθανεῖν, ὅτι χρῆσθαι τούτῳ τολμῶσι. πρὶν μὲν γὰρ τοῦτο πρᾶξαι Λεωκράτην ἄδηλον ἦν ὁποῖοί τινες ὄντες ἐτύγχανον, νῦν δὲ πᾶσι φανερὸν ὅτι τοῖς αὐτοῖς ἤθεσι χρώμενοι τὴν πρὸς τοῦτον φιλίαν διαφυλάττουσιν, ὥστε πολὺ πρότερον ὑπὲρ αὑτῶν αὐτοῖς ἐστιν ἀπολογητέον ἢ τοῦτον παρ' ὑμῶν ἐξαιτητέον.

p. 228—231.

136 Ἡγοῦμαι δ' ἔγωγε καὶ τὸν πατέρα αὐτῷ τὸν τετε-
λευτηκότα, εἴ τις ἄρα ἔστιν αἴσθησις τοῖς ἐκεῖ περὶ τῶν
ἐνθάδε γινομένων, ἁπάντων ἂν χαλεπώτατον γενέσθαι
δικαστήν, οὗ τὴν χαλκῆν εἰκόνα ἔκδοτον κατέλιπε τοῖς
πολεμίοις ἐν τῷ τοῦ Διὸς τοῦ σωτῆρος ἱεροσυλῆσαι καὶ
αἰκίσασθαι, καὶ ἣν ἐκεῖνος ἔστησε μνημεῖον τῆς αὑτοῦ
μετριότητος, ταύτην αὐτὸς ἐπονείδιστον ἐποίησε· τοι-
137 ούτου γὰρ υἱοῦ πατὴρ προσαγορεύεται. διὸ καὶ πολλοί
μοι προσεληλύθασιν, ὦ ἄνδρες, ἐρωτῶντες διὰ τί οὐκ
ἐνέγραψα τοῦτο εἰς τὴν εἰσαγγελίαν, προδεδωκέναι τὴν
εἰκόνα τὴν τοῦ πατρός, τὴν ἐν τῷ τοῦ Διὸς τοῦ σωτῆ-
ρος ἀνακειμένην. ἐγὼ δέ, ὦ ἄνδρες, οὐκ ἠγνόουν τοῦτο
τὸ ἀδίκημα ἄξιον τῆς μεγίστης τιμωρίας, ἀλλ' οὐχ ἡγού-
μην δεῖν περὶ προδοσίας τοῦτον κρίνων ὄνομα Διὸς σω-
τῆρος ἐπιγράψαι πρὸς τὴν εἰσαγγελίαν.

138 Ἐκπέπληγμαι δὲ μάλιστα ἐπὶ τοῖς μήτε γένει μήτε φιλίᾳ μηδὲν προσήκουσι, μισθοῦ δὲ συναπολογουμένοις ἀεὶ τοῖς κρινομένοις, εἰ λελήθασιν ὑμᾶς τῆς ἐσχάτης ὀργῆς δικαίως ἂν τυγχάνοντες. τὸ γὰρ ὑπὲρ τῶν ἀδικημάτων ἀπολογεῖσθαι τεκμήριόν ἐστιν ὅτι καὶ τῶν πεπραγμένων οἱ τοιοῦτοι ἂν μετάσχοιεν. οὐ γὰρ δεῖ καθ' ὑμῶν γεγενῆσθαι δεινόν, ἀλλ' ὑπὲρ ὑμῶν καὶ τῶν νόμων καὶ τῆς δημοκρατίας.

139 Καίτοι τινὲς αὐτῶν οὐκέτι τοῖς λόγοις ὑμᾶς παρακρούσασθαι ζητοῦσιν, ἀλλ' ἤδη ταῖς αὑτῶν λειτουργίαις ἐξαιτεῖσθαι τοὺς κρινομένους ἀξιώσουσιν· ἐφ' οἷς ἔγωγε καὶ μάλιστ' ἀγανακτῶ. εἰς γὰρ τὸν ἴδιον οἶκον αὐτὰς περιποιησάμενοι κοινὰς χάριτας ὑμᾶς ἀπαιτοῦσιν. οὐ γὰρ εἴ τις ἱπποτετρόφηκεν ἢ κεχορήγηκε λαμπρῶς ἢ τῶν ἄλλων τῶν τοιούτων τι δεδαπάνηκεν, ἄξιός ἐστι παρ' ὑμῶν τοιαύτης χάριτος (ἐπὶ τούτοις γὰρ αὐτὸς μόνος

Reisk.

στεφανοῦται, τοὺς ἄλλους οὐδὲν ὠφελῶν), ἀλλ' εἴ τις τετριηράρχηκε λαμπρῶς ἢ τείχη τῇ πατρίδι περιέβαλεν ἢ πρὸς τὴν κοινὴν σωτηρίαν ἐκ τῶν ἰδίων συνευπόρησε· ταῦτα γάρ ἐστι κοινῶς ὑπὲρ ὑμῶν ἁπάντων, καὶ ἐν μὲν 140
τούτοις ἔστιν ἰδεῖν τὴν ἀρετὴν τῶν ἐπιδεδωκότων, ἐν ἐκείνοις δὲ τὴν εὐπορίαν μόνον τῶν δεδαπανηκότων. ἡγοῦμαι δ' ἔγωγε οὐδένα οὕτω μεγάλα τὴν πόλιν εὐηργετηκέναι, ὥστ' ἐξαίρετον ἀξιοῦν λαμβάνειν χάριν τὴν κατὰ τῶν προδιδόντων τιμωρίαν, οὐδ' οὕτως ἀνόητον ὥστε φιλοτιμεῖσθαι μὲν πρὸς τὴν πόλιν, τούτῳ δὲ βοηθεῖν ὃς αὐτοῦ πρῶτον τὰς φιλοτιμίας ἠφάνισεν· εἰ μὴ νὴ Δία μὴ ταὐτὰ τῇ πατρίδι καὶ τούτοις ἐστὶ συμφέροντα.

Ἐχρῆν μὲν οὖν, ὦ ἄνδρες, εἰ καὶ περὶ οὐδενὸς ἄλ- 141 cap. 36.
λου νόμιμόν ἐστι παῖδας καὶ γυναῖκας παρακαθισαμένους ἑαυτοῖς τοὺς δικαστὰς δικάζειν, ἀλλ' οὖν γε περὶ προδοσίας κρίνοντας οὕτως ὅσιον εἶναι τοῦτο πράττειν, ὅπως ὁπόσοι τοῦ κινδύνου μετεῖχον, ἐν ὀφθαλμοῖς ὄντες καὶ ὁρώμενοι καὶ ἀναμιμνήσκοντες ὅτι τοῦ κοινοῦ παρὰ πᾶσιν ἐλέου οὐκ | ἠξιώθησαν, πικροτέρας τὰς γνώσεις κατὰ τοῦ ἀδικοῦντος παρασκευάζωσιν. ἐπειδὴ δ' οὐ νόμιμον οὐδ' εἰθισμένον ἐστίν, ἀλλ' ἀναγκαῖον ὑμᾶς ὑπὲρ ἐκείνων δικάζειν, τιμωρησάμενοι γοῦν Λεωκράτη καὶ ἀποκτείναντες αὐτόν, ἀπαγγείλατε τοῖς ὑμετέροις αὐτῶν παισὶ καὶ γυναιξὶν ὅτι ὑποχείριον λαβόντες τὸν προδότην αὐτῶν ἐτιμωρήσασθε. καὶ γὰρ δεινὸν 142
καὶ σχέτλιον, ὅταν νομίζῃ δεῖν Λεωκράτης ἴσον ἔχειν ὁ φυγὼν ἐν τῇ τῶν μεινάντων πόλει καὶ ὁ μὴ κινδυνεύσας ἐν τῇ τῶν παραταξαμένων καὶ ὁ μὴ διαφυλάξας ἐν τῇ τῶν σωσάντων· ἀλλ' ἥκει ἱερῶν θυσιῶν ἀγορᾶς νόμων πολιτείας μεθέξων, ὑπὲρ ὧν τοῦ μὴ καταλυθῆναι χίλιοι τῶν ὑμετέρων πολιτῶν ἐν Χαιρωνείᾳ ἐτελεύτησαν

p. 231–235.

καὶ δημοσίᾳ αὐτοὺς ἡ πόλις ἔθαψαν· ὧν οὗτος οὐδὲ τὰ
ἐλεγεῖα τὰ ἐπιγεγραμμένα τοῖς μνημείοις ἐπανιὼν εἰς
τὴν πόλιν ᾐδέσθη, ἀλλ' οὕτως ἀναιδῶς ἐν τοῖς ὀφθαλ-
μοῖς τῶν πενθησάντων τὰς ἐκείνων συμφορὰς ἡγεῖται
143 δεῖν ἀναστρέφεσθαι. καὶ αὐτίκα μάλ' ὑμᾶς ἀξιώσει
ἀκούειν αὐτοῦ ἀπολογουμένου κατὰ τοὺς νόμους· ὑμεῖς
δ' ἐρωτᾶτε αὐτὸν ποίους; οὓς ἐγκαταλιπὼν ᾤχετο. καὶ
ἐᾶσαι αὐτὸν οἰκεῖν ἐν τοῖς τείχεσι τῆς πατρίδος· ποίοις;
ἃ μόνος τῶν πολιτῶν οὐ συνδιεφύλαξε. καὶ ἐπικαλέσε-
ται τοὺς θεοὺς σώσοντας αὐτὸν ἐκ τῶν κινδύνων· τί-
νας; οὐχ ὧν τοὺς νεὼς καὶ τὰ ἕδη καὶ τὰ τεμένη προὔ-
δωκεν; καὶ δεήσεται καὶ ἱκετεύσει ἐλεῆσαι αὐτόν· τί-
νων; οὐχ οἷς τὸν αὐτὸν ἔρανον εἰς τὴν σωτηρίαν εἰσε-
νεγκεῖν οὐκ ἐτόλμησεν; Ῥοδίους ἱκετευέτω· τὴν γὰρ
ἀσφάλειαν ἐν τῇ ἐκείνων πόλει μᾶλλον ἢ ἐν τῇ ἑαυτοῦ
144 πατρίδι ἐνόμισεν εἶναι. Ποία δὲ ἡλικία δικαίως ἂν
τοῦτον ἐλεήσειε; πότερον ἡ τῶν πρεσβυτέρων; ἀλλ' οὐ-
δὲ γηροτροφηθῆναι οὐδ' ἐν ἐλευθέρῳ ἐδάφει τῆς πα-
τρίδος αὐτοῖς ταφῆναι τὸ καθ' αὐτὸν μέρος παρέδωκεν.
ἀλλ' ἡ τῶν νεωτέρων; καὶ τίς ἂν ἀναμνησθεὶς τῶν ἡλι-
κιωτῶν τῶν ἐν Χαιρωνείᾳ ἑαυτοῖς συμπαραταξαμένων
καὶ τῶν κινδύνων τῶν αὐτῶν μετασχόντων σώσειε τὸν
τὰς ἐκείνων θήκας προδεδωκότα, καὶ τῇ αὐτῇ ψήφῳ τῶν
μὲν ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας τελευτησάντων παρανοίας κα-
ταγνοίη, τὸν δ' ἐγκαταλιπόντα τὴν πατρίδα ὡς εὖ φρο-
145 νοῦντα ἀθῷον ἀφήσει; ἐξουσίαν ἄρα δώσετε τῷ βουλο-
μένῳ καὶ λόγῳ καὶ ἔργῳ τὸν δῆμον καὶ ὑμᾶς κακῶς
ποιεῖν. οὐ γὰρ μόνον νῦν οἱ φεύγοντες κατέρχονται,
ὅταν ὁ ἐγκαταλιπὼν τὴν πόλιν καὶ φυγὴν αὐτὸς ἑαυτοῦ
καταγνοὺς καὶ οἰκήσας ἐν Μεγάροις ἐπὶ προστάτου
πλείω πέντ' ἢ ἓξ ἔτη ἐν τῇ χώρᾳ καὶ ἐν τῇ πόλει ἀνα-
στρέφηται, ἀλλὰ καὶ ὁ μηλόβοτον τὴν Ἀττικὴν εἶναι φα-

νερᾷ τῇ ψήφῳ καταψηφισάμενος, οὗτος ἐν ταύτῃ τῇ χώρᾳ σύνοικος ὑμῶν γενήσεται.

Βούλομαι δ' ἔτι βραχέα πρὸς ὑμᾶς εἰπὼν καταβῆ- 146 cap. 37.
ναι καὶ τὸ ψήφισμα τοῦ δήμου παρασχόμενος ὃ περὶ εὐσεβείας ἐποιήσατο· χρήσιμον γὰρ ὑμῖν ἐστι τοῖς μέλλουσι τὴν ψῆφον φέρειν. Καί μοι λέγε αὐτό.

ΨΗΦΙΣΜΑ.

Ἐγὼ τοίνυν μηνύω τὸν ἀφανίζοντα ταῦτα πάντα πρὸς ὑμᾶς τοὺς κυρίους ὄντας κολάσαι, ὑμέτερον δέ ἐστι καὶ ὑπὲρ ὑμῶν καὶ ὑπὲρ τῶν θεῶν τιμωρήσασθαι Λεωκράτην. τὰ γὰρ ἀδικήματα, ἕως μὲν ἂν ᾖ ἄκριτα, παρὰ τοῖς πράξασίν ἐστιν, ἐπειδὰν δὲ κρίσις γένηται, παρὰ τοῖς μὴ δικαίως ἐπεξελθοῦσιν. εὖ δὲ ἴστε, ὦ ἄνδρες, ὅτι νῦν κρύβδην ψηφιζόμενος ἕκαστος ὑμῶν φανερὰν ποιήσει τὴν αὑτοῦ διάνοιαν τοῖς θεοῖς. ἡγοῦμαι 147
δέ, ὦ ἄνδρες, ὑπὲρ ἁπάντων τῶν μεγίστων καὶ δεινοτάτων ἀδικημάτων μίαν ὑμᾶς ψῆφον ἐν τῇ τήμερον ἡμέρᾳ φέρειν, οἷς ἅπασιν ἔνοχον ὄντα Λεωκράτην ἔστιν ἰδεῖν, προδοσίας μὲν ὅτι τὴν πόλιν ἐγκαταλιπὼν τοῖς πολεμίοις ὑποχείριον ἐποίησε, δήμου δὲ καταλύσεως ὅτι οὐχ ὑπέμεινε τὸν ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας κίνδυνον, ἀσεβείας δ' ὅτι τοῦ τὰ τεμένη τέμνεσθαι καὶ τοὺς νεὼς |κατασκάπτεσθαι τὸ καθ' ἑαυτὸν γέγονεν αἴτιος, τοκέων δὲ κακώσεως τὰ μνημεῖα αὐτῶν ἀφανίζων καὶ τῶν νομίμων ἀποστερῶν, λειποταξίου δὲ καὶ ἀστρατείας οὐ παρασχὼν τὸ σῶμα τάξαι τοῖς στρατηγοῖς. ἔπειτα τούτου 148
τις ἀποψηφιεῖται καὶ συγγνώμην ἕξει τῶν κατὰ προαίρεσιν ἀδικημάτων; καὶ τοσοῦτόν ἐστιν ἀνόητος ὥστε τοῦτον σώζων τὴν ἑαυτοῦ σωτηρίαν προέσθαι τοῖς ἐγκαταλιπεῖν βουλομένοις, καὶ τοῦτον ἐλεήσας αὐτὸς ἀνελέητος ὑπὸ τῶν πολεμίων ἀπολέσθαι προαιρήσεται, καὶ

τῷ προδότῃ τῆς πατρίδος χάριν θέμενος ὑπεύθυνος εἶναι τῇ παρὰ τῶν θεῶν τιμωρίᾳ;

149 Ἐγὼ μὲν οὖν καὶ τῇ πατρίδι βοηθῶν καὶ τοῖς ἱεροῖς καὶ τοῖς νόμοις ἀποδέδωκα τὸν ἀγῶνα ὀρθῶς καὶ δικαίως, οὔτε τὸν ἄλλον τούτου βίον διαβαλὼν οὔτ' ἔξω τοῦ πράγματος οὐδὲν κατηγορήσας· ὑμῶν δ' ἕκαστον χρὴ νομίζειν τὸν Λεωκράτους ἀποψηφιζόμενον θάνατον τῆς πατρίδος καὶ ἀνδραποδισμὸν καταψηφίζεσθαι, καὶ δυοῖν καδίσκοιν κειμένοιν τὸν μὲν προδοσίας τὸν δὲ σωτηρίας εἶναι, καὶ τὰς ψήφους φέρεσθαι τὰς μὲν ὑπὲρ ἀναστάσεως τῆς πατρίδος, τὰς δὲ ὑπὲρ ἀσφαλείας καὶ
150 τῆς ἐν τῇ πόλει εὐδαιμονίας. ἐὰν μὲν Λεωκράτην ἀπολύσητε, προδιδόναι τὴν πόλιν καὶ τὰ ἱερὰ καὶ τὰς ναῦς ψηφιεῖσθε· ἐὰν δὲ τοῦτον ἀποκτείνητε, διαφυλάττειν καὶ σῴζειν τὴν πατρίδα καὶ τὰς προσόδους καὶ τὴν εὐδαιμονίαν παρακελεύσεσθε. νομίζοντες οὖν, ὦ Ἀθηναῖοι, ἱκετεύειν ὑμῶν τὴν χώραν καὶ τὰ δένδρα, δεῖσθαι τοὺς λιμένας τὰ νεώρια καὶ τὰ τείχη τῆς πόλεως, ἀξιοῦν δὲ καὶ τοὺς νεὼς καὶ τὰ ἱερὰ βοηθεῖν αὐτοῖς, παράδειγμα ποιήσατε Λεωκράτη, ἀναμνησθέντες τῶν κατηγορημένων, ὅτι οὐ πλέον ἰσχύει παρ' ὑμῖν ἔλεος οὐδὲ δάκρυα τῆς ὑπὲρ τῶν νόμων καὶ τοῦ δήμου τιμωρίας.

Reisk. p. 240—242.